

LIChAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LIChAMELIJKE OPVOEDING

Topic: De brede school

Jaargang 94

Het construeren van leertaken

8 december 2006

Interview met Annelies Knoppers

Aanmelden verkiezing 'Sportiefste School van Nederland' PO

14

www.kvlo.nl

Hoe kun je scoren in de sport?

Start in januari 2007 met de deeltijdopleiding voor de sportbranche:

Sport Management

Fontys Bedrijfshogeschool en Fontys Sporthogeschool bieden (toekomstige) managers in de sportbranche deze uitdagende, complete en moderne opleiding aan. Sport Management heeft een praktijkgericht en operationeel karakter dat tot uitdrukking komt in het programma en de kwaliteit van de docenten.

Heeft u interesse in deze opleiding?

Kom naar de voorlichtingsbijeenkomst op maandag 18 december om 19.30 uur bij Fontys Bedrijfshogeschool in Tilburg (leslocatie). Kijk voor meer informatie en voor het aanvragen van een brochure op www.fontys.nl/bedrijfshogeschool of bel 0877 876 655.

...Fontys antwoordt

the learning community

Fontys Bedrijfshogeschool

PANNAEVENTS.COM

- * Verkoop van Panna Arena's
- * Verhuur van Panna Arena's
- * Panna clinics
- * Evenementen

100%
Straatvoetbal op elk moment en overal
Wij zijn de beste in deze branche

www.pannaevents.com / info@pannaevents.com

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS 'N RIVERS

Schoolkampen in de sneeuw!

ROCKS 'N RIVERS LEDEBOERSTRAAT 58B, 5048 AD TILBURG, NEDERLAND
TEL: 013 4690460, FAX: 013 4690461, E-MAIL: info@rocks-n-rivers.nl
WEBSITE: www.rocks-n-rivers.nl

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie aalscheidingen

Trenomat Acoustic®

- Gelidsreductie en gelidsabsorptie in alle aandelen door akoestisch randmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

TOPIC: DE BREDE SCHOOL

De brede school is in het BO reeds ingeburgerd. Er zijn kantoorurenscholen met een zeer gevarieerd naschools aanbod. In het VO zijn de brede scholen nog maar mondjesmaat vertegenwoordigd. Door structurele samenwerking aan te gaan met organisaties uit diverse disciplines trachten deze brede scholen hun aanbod uit te breiden; ook op sportief terrein. Via de BOS-impuls, waar zeer veelvuldig een beroep op wordt gedaan, is geld beschikbaar om samenwerkingsprojecten te ondersteunen. Dat je bewegen voor, tijdens en na school kunt stimuleren wordt uitgewerkt in het artikel over het schoolplein van de toekomst.

6 ER KAN MÉÉR MET BEWEGEN EN SPORT

Nienke Nije Bijvank

8 BREDE SCHOLEN IN DE RANDSTAD WERKEN AAN SPORTIEVE OPVANG

Anneke Renckens

12 HET SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

Monica Hols

INHOUD

19 PRAKTIJK

18 Volleybal in de bovenbouw, klas 3 en 4 van het VO (3)
Jorg Radstake en Wytse Wallinga

27 Frisbeesporten: thuis op school?
Leontine Sonneveldt en Hans Krens

29 Boksen in het voortgezet onderwijs (1)
Jan Schijvenaars

De artikelen zijn te downloaden op www.gymleraren.nl

15 DE SLEUTEL TOT SUCCES HEET SAMENWERKING

Je kan er niet vroeg genoeg bij zijn. De Nationale Sportweek 2007, met daarin de dag van School en Sport, vindt plaats van 13 t/m 21 april. Naar aanleiding van dit artikel krijgt u wellicht ideeën om met uw school te gaan deelnemen.

Liesbeth Sukkel

16 TOPICS VOOR DE EERSTE HELFT VAN 2007

Regeren is vooruitzien. Daarom alvast een overzicht van de onderwerpen die we in de vorm van een topic in de eerste zeven nummers willen uitlichten. Misschien heeft u over één van deze onderwerpen ook wel iets te melden. Dan is het aardig om te weten wanneer iets aan bod komt...

Hans Dijkhoff

33 HET CONSTRUEREN VAN LEERTAKEN IN HET BEWEGINGSONDERWIJS (2)

Onderzoek doen kost tijd. Niet alleen het afnemen, maar daarna het verwerken van de resultaten en schrijven van de aanbevelingen. In dit tweede deel van het artikel over constructie van leertaken wordt nader ingegaan op hoe een leerling naar zijn eigen competenties kijkt. Hoe schat hij een leertaak in?

Gert van Driel, Jeroen koekoek en Harry Stegeman

Brezo Kampen

levert / bedrukt / borduurt

sportkleding sweaters / t-shirts

met uw schoollogo

Haatlanderdijk 22, 8263 AR Kampen
Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91
E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

www.entre-prises.nl

Grootste leverancier van klimwanden
en klimgrepen wereldwijd

Speciaal assortiment voor scholen

ENTREPRISES
Climbing Walls

Zwerfsport:
De specialist in actieve werkweken!

Kijk nu op onze vernieuwde website voor:

- * Schoolskireizen in Oostenrijk en Frankrijk
- * Zeilkampen in Nederland en actieve werkweken in Nederland of België
- * Actieve werkweken elders in Europa

Watersport:

Zeilen, golfsurfen, raften
Vanaf: € 39,00

Outdoor:

Diverse landen in Europa
Vanaf: € 89,00

Wintersport:

Oostenrijk en Frankrijk
Vanaf: € 239,00

Voor meer informatie:

www.zwerfsport.nl

of neem contact met ons op voor een vrijblijvende offerte:

Tel: +31 (0) 23- 56 28 370
Fax: +31 (0) 23-56 52 986
E-mail: info@zwerfsport.nl

Zwerfsport Outdoor hecht waarde aan programma's met intensieve en betrokken begeleiding.

Lancyr Elswout
assurantiën & financiën

KVLO

Collectief ziektekosten

vanaf € 90,80 per maand;
bereken zelf uw premie, ga naar:
www.KVLOverzekerings.nl

KVLO pakket polis

- auto • woonhuis
- aansprakelijkheid
- caravan • doorlopende reis • etc, etc. • met hoge kortingen voor KVLO-leden]

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

avéro | **achmea**

Lancyr Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

Collectiviteitsnummer: 33024

Collectiviteitsnaam: kvlo

Verwachtingen rond de formatie

EERSTE PAGINA DOOR GERT VAN DRIEL

Nu de opwindende rond de verrassende uitslag van de afgelopen verkiezingen voor de Tweede Kamer wat is geluwd, richt de blik zich op de formatie van een nieuwe regering.

Met het opstellen van een nieuw regeerakkoord wordt op hoofdlijnen het regeringsbeleid voor de komende periode van vier jaar uitgezet. Ook voor een ieder die betrokken is bij het onderwijs is het een spannende zaak wat er door elk van de partijen op dit punt zal worden binnengehaald.

In het algemeen hoeft het onderwijs zich weinig zorgen te maken. Wie de verkiezingsprogramma's van de verschillende partijen bestudeert, die komt erachter dat alle partijen goed doordrongen zijn van het belang van goed onderwijs en bereid zijn om in de komende jaren fors te investeren in de kwaliteit van het onderwijs.

Nederland moet een kennisland worden waar een hoog opgeleide beroepsbevolking vooral uitblinkt in onderzoek en dienstverlening in de verschillende sectoren.

Hoe dit kennisland er moet komen verschilt echter per partij en dus maakt het uit wie er gaan regeren en in welke combinatie. Dat zal bepalen waaraan de extra investering in onderwijs zal worden uitgegeven.

Een eerste punt om bij stil te staan is de positie van leraren en hun arbeidsvoorwaarden.

Door vrijwel alle partijen is een inhaalslag beloofd op de beloning. In het ene geval gegeven als een algemene loonsverhoging, in sommige programma's zelfs tot 10%. In andere programma's weer in de vorm van prestatiebeloning of voor leraren op moeilijke scholen of in vakken met een lerarentekort.

Het zal duidelijk zijn dat, wil het onderwijs ook in de komende jaren een aantrekkelijke werkplek kunnen bieden, de concurrentie met het bedrijfsleven doorstaan moet kunnen worden. Dat betekent dat salarisontwikkeling in de komende jaren tenminste marktconform zal moeten verlopen.

Een ander punt is de hoge werkdruk in het onderwijs. Zo is het aantal wekelijks te geven lessen door leraren hoog en is tevens de gemiddelde groepsomvang in Nederland hoger dan in de meeste andere landen van Europa. Deze beide factoren, het aantal lessen per week en de groepsomvang, zijn belangrijke stressfactoren voor de leraar. Voor de aantrekkelijkheid van het beroep zou het goed zijn hier iets aan te doen.

Een laatste punt is het bieden van meer mogelijkheden om met behulp van scholing te zorgen voor deskundigheidsvergroting en het kunnen doorgroeien in het beroep. Bijvoorbeeld door het instellen van een senior leraarschap met de daarbij behorende werkzaamheden en een passend salaris.

De komende coalitieonderhandelingen zijn ook in meer specifieke zin voor de ontwikkeling van ons vak op de scholen van groot belang.

Alom wordt onderkend dat, om te komen tot meer beweging op en rond scholen, de aanwezigheid van een goed opgeleide specialist op de school één van de belangrijkste succesfactoren is. In de afgelopen maanden is door de Alliantie School en Sport hard gewerkt om met behulp van alle betrokkenen te komen tot een verlanglijstje voor het nieuwe kabinet.

Vanuit de Alliantie School en Sport wordt bij de formatie van het nieuwe kabinet een claim gelegd op een structurele uitbreiding van formatie om in elk geval in het mbo en het PO weer vakspecialisten voor beweging aan te kunnen stellen.

Ook voor de verbetering van accommodaties bij scholen wordt een extra inspanning van het nieuwe kabinet gevraagd.

De uitslag van de verkiezingen wordt over het algemeen geïnterpreteerd als 'het moet anders in Nederland en in elk geval socialer'. Het verbeteren van de beweegkansen voor alle kinderen in het onderwijs kan daarbij zeker helpen.

COLOFON LICHAMELIJKE OPVOEDING is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerker) Redactieraad: Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Henk Breukelman, Marianne van Bussel-Schippers, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake. Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 55,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten) Handelsadvertenties: Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com Verschijningsdata 2007: 19 jan., 9 feb., 2 maart, 30 maart, 27 april, 18 mei, 15 juni, 6 juli, 24 aug., 14 sep., 5 okt., 26 okt., 16 nov., 7 dec. Druk: Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 052 285 5111. Vormgeving: FIZZ new media solutions, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 052 224 6162. DTP: Jan Ottens, Drukkerij Giethoorn Ten Brink. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. Dagelijks bestuur KVLO: G. van Driel, voorzitter mw. drs. B. Zandstra, secretaris mw. M. G. van Bussel-Schippers, penningmeester e-mail: bestuur@kvlo.nl De afdeling rechtspositie is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur Bezoekadres: Zinzendorfflaan 9. e-mail: irp@kvlo.nl Ledenadministratie: abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 691 2810 e-mail: ledenadm@kvlo.nl site: www.kvlo.nl Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. Contributie KVLO: zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie Secretariaat Thomas Groepering: Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 041 633 3022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl ISSN-nummer: 0024-2810 Telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847, Afdeling individuele rechtspositie 030 693 7678

DE BREDE SCHOOL

DE SPORTIEVE VERBREIDING IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

ER KAN MÉÉR (MET) BEWEGEN EN SPORT

Met welke sportorganisaties werken scholen in het voortgezet onderwijs samen? Hoeveel uren hebben vakdocenten beschikbaar voor het coördineren van naschoolse sportactiviteiten? Waar liggen de meeste knelpunten bij het structureel organiseren van sportactiviteiten tijdens/na bewegingsonderwijs? NISB onderwierp locatiedirecteuren en vakdocenten aan een korte vragenlijst. Door: Nienke Nije Bijvank

Daar waar de brede school in het primair onderwijs in Nederland een duidelijke plek heeft veroverd, heeft de brede schoolontwikkeling in het voortgezet onderwijs¹ nog geen duidelijk gezicht. Toch werken veel scholen in de praktijk aan verbreding op verschillende terreinen. Het gaat dan vooral om verbreding van functie, organisatie en aanbod van de scholen.

Deze verbreding bij scholen in het voortgezet onderwijs biedt kansen voor bewegen en sport. De scholen merken dat bewegen en sport aanslaat bij veel leerlingen en vinden het, gezien hun maatschappelijke positie, belangrijk meer bewegen en sport aan te bieden. Daarbij kan sport en bewegen als doel én als middel worden ingezet.

ONDERZOEK

Om inzicht te krijgen in hoeverre scholen hun sportieve functie, organisatie en aanbod verder verbreden is in mei 2006 onderzoek uitgevoerd onder alle schoollocaties voor voortgezet onderwijs in Nederland. Twee korte vragenlijsten zijn voorgelegd aan respectievelijk locatiedirecteuren en vakdocenten lichamelijke opvoeding van de schoollocatie. Uiteindelijk hebben 127 directeuren en 247 vakdocenten gereageerd. In dit artikel een overzicht van de belangrijkste resultaten.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS BEWEEGT!

Ruim 80 procent van de schoollocaties in het voortgezet onderwijs geeft aan dat zij een bredere sportieve functie hebben dan het curriculum voorschrijft. Er wordt al veel georganiseerd

en samengewerkt in het voortgezet onderwijs om tot een breed beweeg- en sportprogramma te komen en bovendien hebben scholen de intentie om verder sportief te verbreden.

Er lijken twee sporen te ontstaan: één van de school die zich puur verbreedt op sportief gebied (bijv. LO2, sportklassen, LOOT), waarbij er een klein aantal scholen is dat al met recht 'zeer sportief' genoemd kan worden. Een tweede spoor is van de school die zich verbreedt op bredere (maatschappelijke) domeinen en bewegen en sport daarvoor inzet (bijv. weerbaarheid met sportactiviteiten, bewegen om overgewicht terug te dringen, maatschappelijke participatie).

SPORTIEVE ORGANISATIE EN SAMENWERKING

Sportoriëntatie en clinics in samenwerking met lokale sportaanbieders vinden regelmatig plaats, vooral binnen schooltijd. In het buitenschools aanbod staat de vakdocent dikwijls zelf voor de groep. Het lukt (nog) niet om hier structureel trainers van de verenigingen voor in te zetten, wat de activiteiten levenslechter zou maken en de stap naar de vereniging kleiner. In de enquête geven de vakdocenten ook aan dat ze niet (60%), of te weinig, gefaciliteerd worden om extra (naschoolse) sportactiviteiten op te zetten. Te weinig tijd is een van de knelpunten die ze ondervinden bij het organiseren van een breed structureel sport- en beweegaanbod.

Om bewegen en sport in te zetten om achterstanden op andere maatschappe-

lijke domeinen (bijv. gezondheid) aan te pakken, werken de scholen in de uitvoering nog niet vaak samen met instanties (bijv. GGD) die hen daarin kunnen versterken. Wanneer met beweegactiviteiten wordt gewerkt aan sport, bewegen en gezondheid, kunnen juist ook thema's als voeding, roken en drugs behandeld worden.

VERBREIDING VAN HET SPORTIEVE AANBOD

De sportieve verbreding van de scholen komt het meest tot uiting in de uitbreiding van het (naschools) sportaanbod. Er ontstaan steeds meer creatieve ideeën om het beweeg- en sportaanbod uit te breiden naast de 'standaard' sportactiviteiten. Scholen en hun vakdocenten willen méér met bewegen en sport voor hun leerlingen. Twee vakdocenten die mee hebben gedaan aan het onderzoek vroegen we naar het bijzondere sportaanbod op hun school.

Scoren met je Sportfolio

'Toen de sportinstuif niet meer gecombineerd kon worden met het lesrooster heeft de school keuzewerktijd ingesteld. Drie keuzeuuren waarin de leerlingen zelf kiezen wat ze doen. Van de zeven zijn er altijd drie sportactiviteiten', vertelt Erik van Broekhoven, teamleider lichamelijke opvoeding op scholengemeenschap Nehalennia uit Middelburg. 'Binnenkort starten we samen met de gemeente Middelburg, CIOs Goes en Educatief Ondernemen een BOS-project waarin leerlingen extra bonuspunten verdienen wanneer ze in keuzewerktijd kiezen voor een sportactiviteit. Met die bonuspunten kunnen ze proeflessen volgen bij de sportaanbieders

rond de school. Een nieuwe manier om de drempel naar de sportvereniging te verlagen. Nog dit schooljaar wordt gestart met het proefjaar.

Sportief (af)reageren

Karin de Gooijer, vakdocent lichamelijk opvoeding school van het Damstede in Amsterdam Noord: 'Dit jaar hoop ik een cursus te geven op het gebied van agressiebeheersing en zelfverdediging. Hierbij wordt zowel mentaal als fysiek gewerkt aan een betere zelfbeheersing. Door fysiek bezig te zijn wordt de jongeren in rollenspellen geleerd hoe te reageren in moeilijke situaties' Dit is een sterk voorbeeld van een typische brede schoolactiviteit, waarbij gericht wordt gewerkt aan de sociale ontwikkeling van de leerlingen. Karin is ook op het pure sportieve gebied ambitieus, want naast het stedelijk sportaanbod via Topscore² en schooleigen sportactiviteiten (zoals een Eurofitweek, sportoriëntatie op locatie in de eindexamenklassen en een sportcommissie) heeft ze nog veel ambities: 'Ik wil nog wel zoveel! Het liefst de invoering van LO2, het certificaat sportactieve school behalen, lesbrieven voor alle leerjaren samenstellen waarmee leerlingen zelfstandig aan het werk gaan....'.

TOT SLOT

Het volledige onderzoeksrapport is verkrijgbaar bij NISB en staat ook op de website www.nisb.nl/bredeschool. Op de site staat tevens een document dat aanzet geeft tot antwoorden op de thema's waarop kennis- en ondersteuningsbehoefte bestaat. Voor vragen kunt u terecht bij Nienke Nije Bijvank (nienke.nijebijvank@nisb.nl).

HET ONDERZOEK

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten van het onderzoek dat NISB in voorjaar 2006 uitvoerde onder 127 (locatie)directeuren en 247 vakdocenten van alle locaties voor voortgezet onderwijs in Nederland.

80% van de 247 vakdocenten lichamelijke opvoeding die meegedaan hebben aan dit onderzoek geven aan dat hun school extra beweeg- en sportactiviteiten aanbiedt, buiten het curriculum.

Activiteit	%
1. Sportdagen met eigen en/of andere school	95%
2. Clinics/demonstraties van sportvereniging of andere sportaanbieder(s)	65%
3. Sportoriëntatie en -kennismaking met sportverenigingen	34%**
4. Excursies op sportgebied	30%
5. Extra lessen bewegingsonderwijs bovenop minimumlessentabel	28%
6. Motorische remedial teaching	25%
7. Weerbaarheid m.b.v. sportactiviteiten	19%
8. Sportklas	19%
9. LO II	14%
10. Maatschappelijke stage in de sport	11%

** variabele later toegevoegd, waarschijnlijk zijn er méér scholen met SOK

ACTIVITEITEN

De top tien van de meest georganiseerde activiteiten *binnen* schooltijd ziet er als volgt uit:

De meeste scholen organiseren een buitenschoolse activiteit op één dag in de week. Een kwart van de scholen heeft twee dagen in de week een naschools aanbod. Vier scholen gaven aan elke schooldag een beweegmogelijkheid te bieden.

ORGANISATIE

Op 41 procent van de scholen is een vakdocent beschikbaar voor het organiseren/coördineren van het buitenschoolse beweeg- en sportaanbod. Gemiddeld hebben zij hiervoor twee uur per week tot hun beschikking.

De reden voor het niet hebben van extra tijd of geld is vooral dat deze taken binnen het takenpakket van de vakdocent vallen.

SAMENWERKING

De meeste scholen werken samen met (sport)partners uit hun omgeving voor de samenstelling van een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod. Vijf procent of minder scholen werken op sportgebied samen met de provinciale sportraad, de

Partnerorganisatie/-instelling	%
1. Fitness centrum/sportschool	67%
2. Sportverenigingen	61%
3. Sportaccommodaties	55%
4. Gemeente	49%
5. Freelance trainers	31%
6. Sportopleidingen/ALO's	27%
7. Andere scholen	22%
8. Sportbonden	12%
9. Lokaal sportservicepunt	11%
10. Sportbuurtwerk/welzijnsinstelling	11%

GGD, bureau jeugdzorg. Hieronder staan de instellingen waarmee scholen het meest samenwerken.

KENNIS- EN ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE

De vakdocenten bewegingsonderwijs is gevraagd naar hun kennis- en/of ondersteuningsbehoefte.

73 procent van de vakdocenten LO

Thema/onderwerp	Aantal	%
Financiën	73	30%
Accommodatie/ruimte	44	18%
Samenwerking	31	13%
Creëren draagvlak	31	13%
Organisatie	26	10,5%
Aanbod	28	11%
Kader	21	9%
Anders	11	4,5%

heeft hun specifieke behoefte kenbaar gemaakt. Onderstaande tabel laat zien welke thema's het meest zijn genoemd.

Noten

¹ Brede scholen in het voortgezet onderwijs richten zich op maximale persoonlijke ontplooiing van hun leerlingen met het oog op optimale participatie in de samenleving. Daarvoor werken structureel samen met organisaties uit diverse disciplines en breiden zij hun aanbod uit met sociale, culturele en sportieve activiteiten (Oberon, 2005).

² Topscore is een stadsbrede sportstimuleringsaanpak van de gemeente Amsterdam voor jongeren.

CORRESPONDENTIE: nienke.nijebijvank@nisb.nl

DE BREDE SCHOOL

SPORTIEVE NASCHOOLSE OPVANG IS DYNAMISCHER, UITDAGENDER EN GEZONDER DAN GEWONE OPVANG

BREDE SCHOLEN IN DE RANDSTAD WER

Het ministerie van VWS wil met zowel sportactiviteiten tijdens schooluren als naschoolse opvang bijdragen aan haar onderwijskundige-, sport- en beweegdoelstellingen. Het onderwijs is de basis voor een duurzame, gezonde en sportieve leefstijl en kan bovendien bijdragen aan de ontwikkeling van fysieke, mentale en sociale competenties van kinderen. Door naschoolse activiteiten in samenwerking met sportorganisaties te organiseren en de sport- en speelruimtes in en om de school beter te benutten, wordt er gewerkt aan een sportieve samenleving. Verschillende programma's dragen bij aan de bevordering van samenwerking tussen sportverenigingen en scholen en naschoolse opvang (VWS, 2005). Denk hierbij bijvoorbeeld aan de motie van Van Aartsen/Bos (Tweede Kamer, 2005/2006a) en het amendement van Van der Sande/Verbeet (zie kader). Met ingang van dit jaar wordt er jaarlijks bijna €100 miljoen aan sport besteed door het ministerie van VWS, directie Sport. *Door: Anneke Renckens*

Amendement van Van der Sande/Verbeet

Het doel is om sportverenigingen waar mogelijk nauw samen te laten werken met scholen en organisaties voor naschoolse opvang bij de uitvoering van naschoolse activiteiten, waardoor leerlingen op jonge leeftijd in contact komen met sport en aantrekkelijke arrangementen ontstaan voor scholieren. Hierdoor is in totaal 20 miljoen euro gereserveerd (Tweede Kamer, 2005/2006b).

Diverse maatschappelijke ontwikkelingen zoals de BOS-impuls (VWS, 2004) en de 'Regeling stimulering aanpassing huisvesting brede scholen en aanpassing sportaccommodaties in verband met multifunctioneel gebruik' (OCW, 2006) bieden kansen voor scholen om zich op sportief gebied te kunnen onderscheiden van andere scholen. Naar aanleiding van deze maatschappelijke ontwikkelingen hebben de Universiteit Utrecht en het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) een onderzoek gedaan naar de rol van brede scholen in (sportieve) naschoolse opvang en de BOS-impuls.¹ Het NISB vindt sportieve naschoolse opvang een veilige, vertrouwde en aantrekkelijke manier om een actieve levensstijl bij kinderen te bevorderen, wat mogelijk tot een toename van sportparticipatie kan leiden. Het NISB wil werkende en effectieve samenwerkingsverbanden tussen partners opzetten, zodat sportieve dagarrangementen aan kinderen kunnen worden aangeboden. Doel van dit onderzoek was om een inventarisatie te maken van de aard, omvang, aanpak en het belang van bestaande BOS-projecten en sportieve naschoolse opvang op brede scholen in de Randstad. Ondanks de reeds aanwezige kennis

van onder andere de BOS-impuls is het voor het NISB van belang om inzicht te krijgen in de succesfactoren en knelpunten (in een bepaalde context). Uiteindelijk heeft dit geleid tot een aantal aandachtspunten dat het NISB kan gebruiken bij de invoering van sportieve naschoolse opvang.

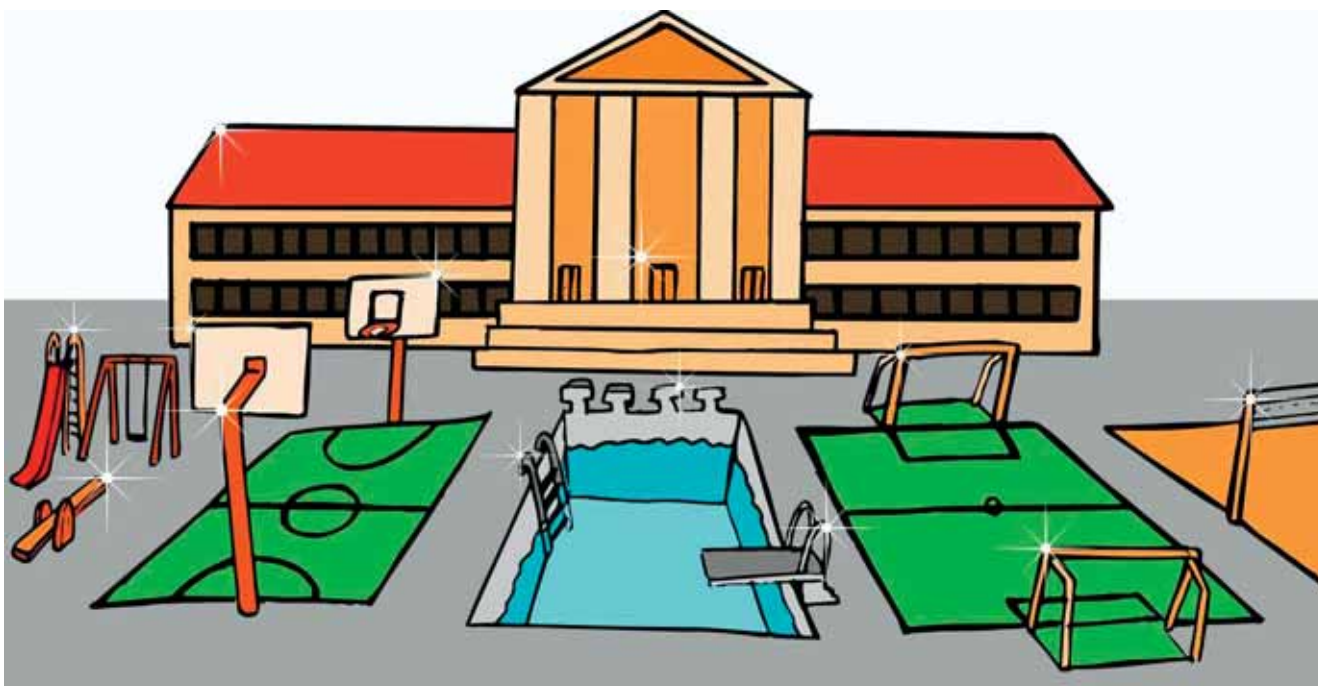
ONDERZOEK

In overleg met het NISB is gekozen voor een onderzoek bij de brede scholen in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. Er is juist voor deze provincies gekozen aangezien de verwachting is dat deze provincies uit de Randstad veel behoefte hebben aan naschoolse opvang gezien hun hoge arbeidsparticipatie. Vermoedelijk zijn er in de Randstad meer tweeverdieners, waardoor de behoefte aan naschoolse opvang in die provincies aannemelijk het hoogst is. Uit elke gemeente zijn maximaal drie brede scholen geselecteerd en telefonisch gevraagd om mee te werken aan dit onderzoek. In totaal zijn er 150 scholen gebeld, 44 vragenlijsten verstuurd en hebben uiteindelijk achttien brede scholen een voor hun van toepassing zijnde vragenlijst ingevuld (twee brede scholen participeren in de BOS-impuls, vier brede scholen in de BOS-impuls en naschoolse opvang en twaalf brede scholen boden alleen naschoolse opvang aan). Ook heeft een aantal interviews plaatsgevonden om de kwantitatieve data te ondersteunen.

VOLDOENDE GESCHIKTE ACCOMMODATIE?

Uit het onderzoek is onder andere gebleken dat tien van de zestien brede scholen met naschoolse opvang aangeeft dat zij sportieve naschoolse opvang aanbieden. Uit het onderzoek blijkt dat zij gemiddeld ook meer sportieve activiteiten ondernemen dan brede scholen die 'gewone' naschoolse opvang

WERKEN AAN SPORTIEVE OPVANG

Figuur 1: Voldoende geschikte accommodatie? (NISB)

aanbieden. Wanneer wordt gevraagd naar de reeds aanwezige middelen en faciliteiten, is het opmerkelijk te noemen dat iedere brede school aangeeft over geschikte accommodatie te beschikken. Wanneer wordt doorgevraagd naar de soort van accommodatie, blijkt dat het hier voornamelijk gaat om schoolpleinen, 'extra' kleuterzaaltjes, beweeg/leerlokalen en grasveldjes verderop in de buurt. In de ogen van een directeur van een school kunnen deze vormen van accommodatie voldoende zijn, maar is dit ook het geval? Ook de aanwezigheid van partners is goed vertegenwoordigd. De meest genoemde incidentele partner van brede scholen met naschoolse opvang is de sportvereniging. Het NISB ziet echter een meer permanente rol voor de sportvereniging weggelegd bij sportieve naschoolse opvang in de vorm van personeels- en accommodatie-uitwisseling. Hierbij kan bijvoorbeeld ook gebruikt worden gemaakt van de regeling 'Stimulering aanpassing huisvesting brede scholen en aanpassing sportaccommodaties in verband met multifunctioneel gebruik' (OCW, 2006). Met behulp van deze regeling kunnen schoolgebouwen en sportaccommodaties worden aangepast zodat deze geschikt(er) zijn voor multifunctioneel gebruik. Slechts twee scholen uit dit onderzoek hebben aangegeven gebruik te willen maken van deze regeling. Het is van belang dat voor zowel de lessen lichamelijke opvoeding als de sportieve naschoolse opvang een geschikte accommodatie aanwezig is.

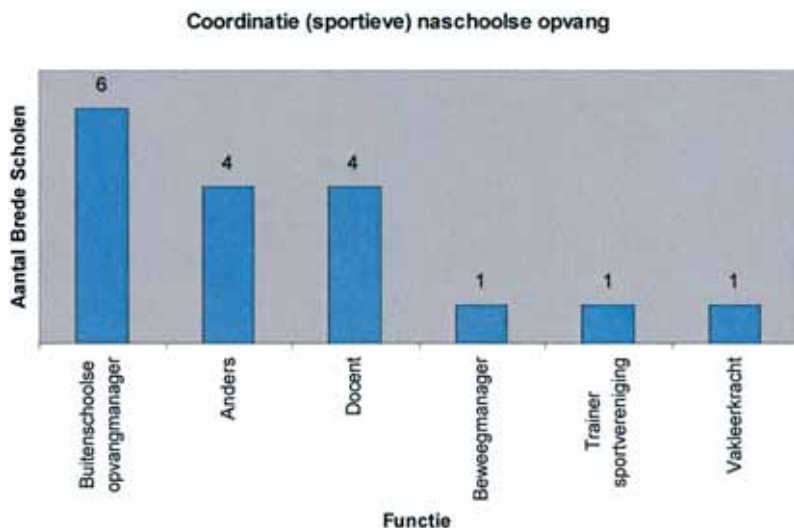
BUITENSCHOOLSE OPVANGMANAGERS HEBBEN GEEN SPORTACHTERGROND

Opvallend is dat in de meeste gevallen de buitenschoolse opvangmanager de (sportieve) naschoolse opvang coördineert en dat de beweegmanager, de trainer van de sportvereniging en de vakleerkracht amper genoemd worden als coördinator (zie figuur 2).

Deze buitenschoolse opvangmanagers hebben geen gekwalificeerde sportopleiding; zij zijn gespecialiseerd in 'gewone' buitenschoolse opvang. Buitenschoolse opvangmanagers, reguliere docenten van de brede school, coördinatoren brede school, medewerkers van de welzijnsstichting en locatiehouders krijgen nu de verantwoordelijkheid voor sportieve naschoolse opvang. Dit komt wellicht niet ten goede aan de kwaliteit van de sportieve naschoolse opvang. Een oplossing zou kunnen zijn om de vakdocent lichamelijke opvoeding een duale functie te geven, waarbij hij enerzijds bewegingsonderwijs geeft en anderzijds de sportieve naschoolse opvang coördineert. Hier ligt dus een kans voor vakdocenten lichamelijke opvoeding. De toekomst ligt immers in sportieve naschoolse opvang, maar nu al blijkt dat de scholen tekort hebben aan gekwalificeerd personeel.

INZET VAN STAGIAIRES

Ook is gebleken dat trainers van sportverenigingen overdag

Figuur 2: Coördinatie sportieve naschoolse opvang (Renckens, 2006)

vaak niet beschikbaar zijn in verband met werkzaamheden elders. Een oplossing zou kunnen zijn dat studenten van cios of ROC sport en bewegen de sporten uitvoeren met de kinderen en hierbij begeleid worden door de duale vakleerkracht lichamelijke opvoeding die dan de sportieve naschoolse opvang coördineert. Op deze manier wordt de kwaliteit van sportieve naschoolse opvang verhoogd doordat de sportieve naschoolse opvang wordt gegeven door gekwalificeerd personeel met een sportachtergrond. Zij weten hoe zij op een pedagogische manier kinderen kunnen laten sporten.

HET BELANG VAN SPORTIEVE NASCHOOLSE OPVANG

Wanneer wordt gevraagd naar de positieve ervaringen met sportieve naschoolse opvang antwoordde een directeur: 'De ontwikkeling van de kinderen wordt door sportieve naschoolse opvang op een breed gebied gestimuleerd.' Sportieve naschoolse opvang is een manier van sportstimulering, wat ook een positieve ervaring is: 'Kinderen gaan bewuster nadenken over hun eigen lichaam, gewoontes, voeding en hun eigen sportgedrag.' De meerwaarde van sportieve naschoolse opvang wordt voornamelijk ervaren op het gebied van bewegingsstimulering en het bevorderen van een gezonde leefstijl. Zoals de directeur van een brede school zei: 'Sportieve naschoolse opvang is dynamischer, uitdagender en gezonder dan gewone opvang.'

FINANCIËLE PROBLEMEN

Een bekend en steeds terugkerend knelpunt is de financiering. Scholen geven aan geen geld te hebben om sportieve naschoolse opvang op te zetten of uit te breiden. Belangrijk is om zo effectief mogelijk gebruik te maken van de mogelijkheden die de overheid biedt. Op het moment is er de Alliantie School en Sport samen sterker opgezet, aangezien de overheid het onderwijs als fundament voor een duurzame, gezonde en sportieve leefstijl ziet. Omdat ook de regering inziet dat alleen

bewegingsonderwijs niet voldoende is om jongeren te laten bewegen is dit actieplan opgezet om buitenschoolse sportiviteit te bevorderen. Doel van deze alliantie is dat in 2010 op 90% van de scholen dagelijks door alle leerlingen zowel binnen als buiten schooluren gesport kan worden. De samenwerking tussen school en sport wordt gestimuleerd doordat het ministerie van VWS vijf programmalijnen heeft opgezet om deze alliantie tot uitvoering te kunnen brengen, namelijk: 1) gezamenlijk sport- en beweegaanbod, 2) gezamenlijke kaderfuncties en -opleidingen, 3) gezamenlijke multifunctionele accommodaties, 4) samenwerking topsport- en onderwijsvoorzieningen en 5) communicatie, monitoring en evaluatie (VWS, 2006). Hiervoor is in 2007 in totaal vier miljoen euro beschikbaar gesteld. In deze alliantie wordt dus geld vrijgemaakt voor zowel kader en accommodatie als voor een gezamenlijk sport- en beweegaanbod voor scholen en sportverenigingen. Het doel van de Alliantie is echter om nog veel hogere bedragen vrij te maken voor de realisatie van deze doelen.

Daarnaast is de BOS-impuls nog steeds in uitvoering. De BOS-impuls is een stimuleringsregeling van het Ministerie van VWS om achterstanden bij kinderen te verminderen door Buurt, Onderwijs en Sport (BOS) te laten samenwerken (VWS, 2004). Er kunnen geen nieuwe aanvragen meer ingediend worden, maar er zijn wel in totaal 443 BOS-projecten toegewezen aan Nederlandse gemeentes. Uit het onderzoek is gebleken dat veel scholen niet weten dat zij participeren in deze BOS-impuls of dat ze daar weinig van merken: 'Wij merken in de praktijk nog erg weinig van het project'. Ook is gebleken dat de scholen die wel participeren in een BOS-project vaak niet betrokken zijn bij de ontwikkeling van het BOS-project. Hierdoor kan er wrijving ontstaan tussen het BOS-project in theorie en praktijk (een gemeente heeft een projectplan geschreven met een doelgroep die niet overeenkomt met de doelgroep van het basisonderwijs). Het is dus van belang om in overleg met de verschillende participerende partijen tot een invulling van het BOS-project te komen om het draagvlak te verhogen. Een aantal projecten is al van start gegaan, maar er zijn nog veel BOS-projecten uit de derde tranche die nog uitgevoerd moeten worden. Scholen kunnen nagaan of hun gemeente een BOS-project heeft toegewezen gekregen en vragen of daar nog ruimte is voor de desbetreffende school. Het is dan wenselijk om een aantal ideeën te hebben waarmee de gemeente overtuigd kan worden van de noodzaak om de school bij het BOS-project te betrekken.

CONCLUSIE

Concluderend kan gezegd worden dat er veel mogelijkheden zijn om sportieve naschoolse opvang op iedere school in te voeren. Scholen hebben er behoefte aan en de regering bevordert de samenwerking tussen school en sport. Juist nu is de tijd aangebroken om sportieve naschoolse opvang in te gaan voeren, aangezien de Alliantie nu een *hot item* is. Er is geld beschikbaar gesteld door de overheid en de scholen staan er voor open.

Figuur 3: Aanstellen van een beweegmanager of (duale) vakleerkracht (NISB)

De belangrijkste aandachtspunten die uit het onderzoek zijn gekomen zijn:

- aanstellen van een beweegmanager of (duale) vakleerkracht
Het is van belang dat iemand met een sportieve achtergrond de sportieve naschoolse opvang coördineert. De duale vakleerkracht kan enerzijds de lessen lichamelijke opvoeding op zich nemen en anderzijds de sportieve naschoolse opvang coördineren
- gebruik maken van bestaande financiële regelingen
De overheid stelt veel geld beschikbaar om sportverenigingen en scholen samen te laten werken. Maak gebruik van deze financiering. Daarnaast kan ook worden aangesloten bij de reeds toegewezen BOS-gelden.

Als vakdocent lichamelijke opvoeding heeft u vast ideeën over de opzet en uitvoering van sportieve naschoolse opvang. Werk deze plannen uit en overtuig de directeur van de school en natuurlijk de gemeente! Maak hierbij ook gebruik van de mogelijkheden binnen de buurt op het gebied van bijvoorbeeld welzijn en sport. Er komt namelijk geen standaard pakket 'invoering sportieve naschoolse opvang' dat op grote schaal in Nederland geïmplementeerd wordt. De kracht van scholen is juist dat de activiteiten aansluiten bij het lokale aanbod!

Literatuur

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Welzijn (2006). Regeling stimulering aanpassing huisvesting brede scholen en aanpassing sportaccommodaties in verband met multifunctioneel gebruik. Den Haag, Ministerie van OCW
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2004). BOS-impuls. Tijdelijke stimuleringsregeling buurt, onderwijs en sport. Den Haag, Ministerie van VWS
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005). Tijd voor Sport. Bewegen, Meedoen, Presteren. Den Haag, Ministerie van VWS

- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2006). Samen voor Sport. Uitvoeringsprogramma van de kabinetsnota 'Tijd voor sport – Bewegen, Meedoen, Presteren'. Den Haag, Ministerie van VWS
- Renckens, A.V. (2006). De rol van brede scholen in (sportieve) naschoolse opvang en de BOS-impuls. Bennekom: NISB
- Tweede Kamer (2005/2006a). Nota over de toestand van 's Rijks Financiën. Motie van de leden Van Aartsen en Bos. Tweede Kamer, vergaderjaar 2005/2006, 30300, nr. 14
- Tweede Kamer (2005/2006b). Amendement – Van der Sande/Verbeet. Tweede Kamer, vergaderjaar 2005/2006, 30300 XVI, nr. 93

Over de auteur

Anneke Renckens MSc. is pedagoge op het gebied van Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken.

Begeleiders

Danny van Dijk, programma-manager Buurt, Onderwijs Sport bij het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.

Paul Baar, universitair medewerker Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, Instituut voor Pedagogiek en Onderwijskunde.

Informatie: NISB, Danny van Dijk: T 0318 490 900 of www.nisb.nl.

¹ Deze studie vond plaats in het kader van de masterthesis Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, Instituut voor Pedagogiek en Onderwijskunde (IPEDON) aan de Universiteit Utrecht. Renckens, A.V. (2006). De rol van Brede Scholen in (sportieve) naschoolse opvang en de BOS-impuls. Bennekom: NISB

CORRESPONDENTIE: annekerenckens@gmail.com

DE BREDE SCHOOL

KLEURIGE SPEELZONES, MULTIFUNCTIONEEL EN BETAALBAAR

HET SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

AMSTERDAM - Een doorsnee schoolplein van een basisschool is vaak niet meer dan een grijs stoeptegenvlak met hier en daar een speeltoestel. Jammer, zo stelt het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). Want de noodzaak om met de pleinen iets te doen is er wel degelijk, gezien de toenemende bewegingsarmoede en het overgewicht bij leerlingen in het basisonderwijs. Relatief nieuw is de inrichting volgens het principe van Zoneparc, een non-profit initiatief overgewaaid vanuit Engeland. In Amsterdam en Rotterdam zijn elf speelpleinen ingericht volgens dit principe. Zoneparc werkt met drie kleurenzones waarbinnen de leerlingen kunnen sporten, spelen of chillen. Tijdens de door de KVLO georganiseerde Studiedag Basisonderwijs – gehouden op de ALO Amsterdam op 1 november jl. – werd in een workshop uitgebreid gesproken over de ideale inrichting van het schoolplein. Dit leverde een aardig overzicht op van de mogelijkheden, de beperkingen én de oplossingen. *Door: Monica Hols*

Het is niet zomaar dat de meeste schoolpleinen in Nederland er nog steeds uitzien als grote grijze vlakten. De veiligheidseisen die de wetgeving stelt aan schoolpleinen en toestellen zijn niet mis, dus om te voorkomen dat er iets fout gaat, kun je beter helemaal niets doen. De inrichting van schoolpleinen raakt bovendien in de vergetelheid, want het is meestal de sluitpost op de begroting. Bezuinigingen hebben niet bijgedragen tot verbeteringen op dat gebied. Toch zijn er ook positieve ontwikkelingen volgens Dayenne L'abée van NISB, die de workshop 'Schoolplein in een nieuw jasje' samenstelde: 'De gemeente erkent het probleem van bewegingsarmoede en overgewicht en zoekt naar oplossingen door onder meer de samenwerking met scholen aan te gaan. Met sportkennismakingscursussen, schoolsporttoernooien en sportstimulering door de aanstelling van meer vakleerkrachten wordt gewerkt naar een gezamenlijk doel: elke dag bewegen.'

Om meer te kunnen bewegen op scholen moeten meer mogelijkheden worden gecreëerd. Voorschools, tussenschools, tijdens de lessen (met beweegtussendoortjes), in het bewegingsonderwijs, in de pauzes en naschools. Het is belangrijk dat de sport- en speelruimtes goed worden benut omdat anders de verveling en onderlinge ruzies de beweegmomenten verstoren. 'Zorg voor een aantrekkelijk aanbod en voldoende toezicht en beheer en betrek de gebruikers erbij', aldus het advies van NISB.

IK DOE, IK WIL, MAAR...

In een opdracht konden de kleine dertig deelnemers van de workshop op briefjes invullen welke initiatieven al zijn genomen om kinderen meer gelegenheid tot bewegen te bieden op het schoolplein. Zo zijn er vaak wel klimtoestellen en speel-

kisten met gevarieerd spelmateriaal aanwezig en worden speelvelden afgebakend zodat niet alle leerlingen moeten wijken voor voetballende jongeren op het schoolplein. Ook wordt op een enkele school gebruik gemaakt van werkkaarten die al in de gymles zijn uitgeprobeerd. De kinderen kiezen in de pauze een kaart en kunnen dan zelf de activiteit uitvoeren met hulp van leerkrachten of leidsters in de tussen- en naschoolse opvang. Dankzij de spelkaarten zijn Oudhollandse spelletjes zoals hinkelen en elastieken weer 'in'geraakt. Op een andere school wordt hard gewerkt aan het zogenoemde bewegend leren. Hier wordt het schoolplein geïntegreerd in bijvoorbeeld de rekenlessen. In plaats van dat de kinderen vanuit de schoolbank leren tellen, doen ze dit bewegend op het schoolplein. Het is de bedoeling dat het plein steeds beter wordt ingericht voor deze vorm van leren.

Pedalo

Ondanks de creatieve oplossingen blijft er nog veel te wensen over wat betreft de inrichting van schoolpleinen. Op de gele briefjes geplakt op de grote flappen in het ALO-klaslokaal konden de workshopdeelnemers hun wensen kenbaar maken. Ik wil... mogelijkheden voor indeling in zones, tegels kleuren, meer variatie in bewegen, een tafeltennistafel, meer speeltoestellen, meer gericht stimuleren. In de praktijk blijkt het lastig te zijn om kinderen te motiveren om alle mogelijkheden te benutten tijdens de pauze. De vakleerkracht is er zelf in principe niet bij; betrokkenheid van het hele schoolteam is dan ook wenselijk.

GELD, GELD, GELD

De grootste beperking om het ideale schoolplein te creëren blijkt - niet verassend - het ontbreken van voldoende gelden. Ook tijdgebrek, onvoldoende begeleiding en ondoordachte ontwerpen van architecten scoren hoog op het 'ja maar' lijstje. Bij de bouw van nieuwe (brede) scholen ontbreekt de betrokkenheid van de beweegexperts. Zo ziet het plein er misschien wel mooi uit, maar is het weinig of niet functioneel. Ook wordt weinig met de omgeving gecommuniceerd over de inrichting van het schoolplein. Klagende buurtbewoners zijn bang voor een invasie van jongeren, terwijl ze een hek of kooi voor de speeltoestellen niet zien zitten omdat dit het uitzicht belemmert.

Als tips krijgen de deelnemers van de workshop mee om voor inhoudelijke informatie te kijken op www.kvlo.nl (klik Onderwijs dan Huisvesting) waar bij Schoolplein onder de loep een toets en een stappenplan zijn te vinden. Voor wet- en regelgeving zijn de sites www.keurmerk.nl en www.nuso.nl nuttig en voor financiering zijn er mogelijkheden middels potjes van de gemeente, fondsen, het bedrijfsleven, eigen fondswerving en het gebruik van een netwerk van bijvoorbeeld ouders.

O.a. te gebruiken voor hinkelen

ZONEPARC: EEN KLEURRIJK SPEELPLEIN

Vrij nieuw in Nederland is Zoneparc, een ingericht schoolplein op basis van drie verschillende zones: een blauwe zone voor multi-activiteiten, een gele zone als chill-out gebied en een rode zone voor sport. In een filmpje van de katholieke basisschool Sint Henricus in Geuzenveld Amsterdam wordt de situatie geschetst van een grijs plein waar kinderen doelloos rondhangen. De nieuwe indeling in zones, aangebracht in januari 2005, heeft een positieve verandering in het beweeggedrag van de kinderen teweeggebracht. Het kleurrijke plein biedt een laagdrempelige toegang tot sport, beweging en spel en jongeren worden betrokken bij de organisatie van activiteiten. De pauzes verlopen rustiger en het zijn niet meer de voetballende jongeren die het schoolplein domineren.

Het concept van Zoneparc is in eerste instantie ontwikkeld om sociaal buitengesloten groepen op een laagdrempelige manier in beweging te krijgen. In Amsterdam en Rotterdam draaien nu elf Zoneparcs. Het concept komt uit Engeland waar basisscholen eveneens kampten met onrust, verveling en bewegingsarmoede. Vanuit Nike en de Youth Sport Trust werd in 2001 Zoneparc ontwikkeld. In Nederland wordt het initiatief gerealiseerd door stichting Zoneparc Foundation Nederland. Ook hier ondersteunen een aantal bekende sportmerken en organisaties als NISB het initiatief. Er wordt altijd samengewerkt met de (lokale) overheid. Kosten van de inrichting inclusief het ontwerp en de trainingen liggen rond de € 50.000,-. Het grootste deel (70%) gaat op in duurzame verf en materialen. Zoneparc heeft een aantal pilots in zijn totaliteit gefinancierd, uiteindelijk is het de bedoeling dat 3/5 deel van de kosten voor rekening komt van de gemeente, 1/5 voor school en 1/5 voor Zoneparc. De gemeente Rotterdam heeft inmiddels zeven Zoneparcs helemaal zelf gefinancierd.

Spelend leren van evenwicht

Wedstrijdje sprint

'Het idee van zones is niet nieuw maar dit is wel een mooie toepassing', vertelt Sanne Spits-Nuijten van Stichting Victory for Life die het project coördineert. 'Bijzonder aan Zoneparc is dat er maatwerk wordt geleverd. Het ontwerp past bij de school, de leerkrachten krijgen een training, net als leerlingen van groep 8 die als 'helden' andere leerlingen helpen bij de activiteiten.' Vereiste van Zoneparc is dat de school samen met de gemeente gaat kijken naar de toegankelijkheid van gebruikers uit de buurt. Juist die voorwaarde is voor een aantal scholen niet realistisch, zo geven sommige deelnemers aan nadat ze gevraagd zijn te reageren op de stelling 'openstelling aan buurt is bij ons niet haalbaar'. Er is geen begeleiding na school, de hangjongeren komen 's avonds laat en zorgen in een enkel geval voor jaarlijks 1000 euro aan schade. De oplossing ligt wellicht in het organiseren van begeleiding na schooltijd. Per gemeente verschillen de naschoolse activiteiten, het is de kunst goede samenwerking op te zetten en toe te werken naar de verlengde schooldag.

Met de stelling 'regels en structuur opleggen op je schoolplein beperkt de kinderen in het spelen' is bijna iedereen het oneens. Juist door het aanbrengen van structuren krijgen meer kinderen de kans om te spelen. En regels geven duidelijkheid. Tenzij je de stelling letterlijk neemt en er slechts een antwoord mogelijk is, namelijk dat structuur en regels altijd beperkend zijn. De derde stelling, 'Het Zoneparc concept past binnen de visie van onze school en het spelen op ons schoolplein', geeft gemixte reacties. Eens, want het is een leuk initiatief waar de kinderen en het schoolteam veel van kunnen leren. Oneens, want als 'gewone' school (niet achterstandswijk) val je buiten de boot van subsidies. Financieel is het niet haalbaar. Dan maar zelf aan de slag met betonverf en hopen dat het team een beetje meewerkt. Ook valt het niet altijd mee om alle partijen met de neus dezelfde kant op te krijgen, zo blijkt uit een voorbeeld van een brede school waar bijvoorbeeld ook bejaarden en peuters van het plein gebruik kunnen maken.

'WAUW, WAT GOED!'

De praktijkervaring leert dat Zoneparc werkt, mits het hele schoolteam achter het initiatief staat. Dit vertelt Cilia van Oostveen, adjunct-directeur van de Sint Henricusschool uit Amsterdam. Ze omarmde het concept Zoneparc met veel enthousiasme. De gemeente had twee scholen uit het slechtste deel van Amsterdam (Geuzenveld) uitgenodigd om in Engeland het nieuwe concept te bekijken. Van Oostveen - zelf voorheen vakleerkracht bewegingsonderwijs - ging, zag en overwon. Het team en de overblijfsmoeders waren in het begin beïndrukt minder gecharmeerd van het idee en zagen nogal wat beren op de weg. Door er veel tijd en energie in te steken vond een cultuuromslag plaats. Van Oostveen: 'Nu helpen blijde moeders de kinderen op het kleuterplein met veel plezier en zie je dat de helden van groep 8 trots, met leuke bodywarmers aan, de andere kinderen activeren. Het heeft wel een jaar gekost om de invulling aan Zoneparc te geven zoals wij dat wensen. De kinderen vinden hun weg wel, al was het even wennen dat ze niet meer op het hele veld mochten voetballen. Bij ons is rood klein en blauw het grootst. Geel is ideaal voor kinderen die even niets willen. Die vinden dat je niet altijd iets moet. Ik denk nu nog als ik ons schoolplein zie: Wauw, wat goed! De kinderen genieten!' Hoe je een team zover moet krijgen om achter een nieuw project te staan, is volgens Van Oostveen een kwestie van tijd en volharding. 'Je moet tijd maken voor het proces, veel uitleg geven en bijvoorbeeld zelf bij de trainingen aanwezig zijn.'

Zoneparc is een totaalpakket, het is niet mogelijk om onderdelen los te verkrijgen. In Engeland bestaat al wel een soort doe-het-zelfpakket maar dit is gericht op Engeland en daar is het schoolsysteem anders dan in Nederland. Misschien dat in de toekomst ook een versie voor Nederlandse basisscholen wordt ontwikkeld. In principe kan elke basisschool Zoneparc aanvragen. Meestal wordt het concept via een gemeente aangevraagd. www.zoneparc.nl geeft meer informatie.

Voor meer informatie:

Dayenne L'abée van NISB,

E-mail: dayenne.labee@nisb.nl

Tel.: 031 849 0900

Voor meer informatie over Zoneparc:

Sanne Spits-Nuijten van Stichting Victory for Life,

E-mail: sanne@victoryforlife.nl

Tel.: 030 262 8787

De foto's bij dit artikel zijn van Sanne Spits-Nuyten.

NATIONALE SPORTWEEK

VRIJDAG 13 T/M ZATERDAG 21 APRIL 2007

DE SLEUTEL TOT SUCCES HEET SAMENWERKING!

Het duurt nog even voordat het zover is, maar de voorbereiding is inmiddels in alle hevigheid losgebarsten: de Nationale Sportweek 2007 komt er aan! Opnieuw zullen sportverenigingen, sportaanbieders, scholen, gemeenten, ondernemers, leveranciers van sportmaterialen én de ambassadeurs hun stinkende best doen om Nederland aan het sporten te krijgen. Door: *Liesbeth Sukkel*

Dat het concept Sportweek beklijft, blijkt uit de cijfers van het afgelopen jaar, toen de actieweek voor de derde maal werd gehouden. Met ruim 1740 sportieve evenementen in zeven dagen, 350.000 deelnemers en een sterk groeiend aantal samenwerkingsverbanden, stond de week als een huis.

HET KAN NOG BETER

Toenemende aandacht in de media en enthousiaste reacties op het vernieuwde concept om per dag één sport centraal te stellen, droegen bij aan de groeiende bekendheid van de Nationale Sportweek. 'Maar... het kan altijd beter, helemaal tevreden zijn we nog niet', zegt Hanneke van den Pol, directeur Nationale Sportweek. 'De sleutel tot succes heet samenwerking, dat heeft de ervaring van drie jaar wel bewezen. Scholen die samenwerken met sportverenigingen uit de buurt, scoorden hoge ogen. Door kennis, ervaring, maar ook materialen en faciliteiten te delen, werd het aanbod extra aantrekkelijk. Inspirerend is te zien hoe de Sportweek ook na de actieperiode spin-off kreeg. Sommige partners waren zo enthousiast dat ze tot ver na de week doorgingen met sportaanbod tijdens de lesuren of daarna. En uiteindelijk is dat natuurlijk een van de effecten waarop we aansturen. Kinderen, jongeren, volwassenen en senioren moeten, na het duwtje dat deze week ze richting de sportvereniging geeft, warmlopen voor een leven lang plezier in sport en bewegen.'

VOORBEELD UIT BARNEVELD

Een mooi voorbeeld van een school die lang nadat de Nationale Sportweek passeerde doorging met sportaanbod is OBS 't Valkhof uit Barneveld. Directeur Corrie Ravensberg: 'Bijna alle sportverenigingen - en dat zijn er nogal wat hier- in Barneveld haakten in op ons verzoek om een kennismakingsprogramma voor onze kinderen te verzorgen. Het lukte nooit al die bezoeken in een week te proppen. Tot de zomervakantie zijn we op bezoek geweest bij verenigingen. Tennis, voetbal, paardrijden, het ging maar door. Het is fantastisch om te zien met hoeveel enthousiasme de kinderen werden ontvan-

gen. Juist voor de kinderen die niet vanzelfsprekend lid zijn van een vereniging, was dit een uitgekende kans om ze enthousiast te krijgen voor de sport.'

NU IN BEWEGING, STRAKS SUCCES

Scholen en sportverenigingen die in 2007 met een stevig programma willen inzetten, komen nu al in actie. Hanneke van den Pol: 'Bekijk of in samenwerking met lokale sportaanbieders, verenigingen, andere scholen en de plaatselijke middenstand een uitdagend programma is samen te stellen. Vergeet ook de gemeente niet, vaak is men daar bereid mee te denken en te investeren in een bredere opzet van het programma. En vergeet tenslotte niet het idee te registreren op onze site! Vanaf begin januari kan het aanbod al in de agenda (www.nationalesportweek.nl) worden geplaatst.' Alle aanmelders ontvangen dan helemaal gratis een grote doos vol met promotiematerialen zoals T-shirts, give-away's, posters, spandoeken etc.

Ook in 2007 wordt opnieuw gekozen voor de indeling van de week in Dagen van... (de fietssport, de racketsport, etc.). Dat kan houvast bieden voor het programma van de scholen, maar het moet natuurlijk geen belemmering vormen om zelf creatief invulling te geven aan de week.

NOTEER NU VAST IN UW AGENDA:

Nationale Sportweek 2007 van 13 t/m 21 april.

De dag van School en Sport wordt gehouden op donderdag 19 april.

CORRESPONDENTIE: Liesbeth.sukkel@noc-nsf.nl

KVLO

TOPICS VOOR EERSTE HELFT 2007

LO 1 BASISONDERWIJS

Op 1 november 2006 is de studiedag basisonderwijs geweest op de ALO van de Hogeschool van Amsterdam. Thema van de studiedag 'Perspectieven op leren bewegen'.

Drie perspectieven stonden centraal: de legitimering van het vak, het vak en sportstimulering en het leren van de kinderen. In dit topic wordt de inleiding van Harry Stegeman opgenomen. De legitimering van het vak komt daarin nadrukkelijk aan de orde. Verder wordt via praktijkartikelen ingegaan op de relatie tussen bewegingsonderwijs, sportstimulering en het leren van kinderen.

LO 2 BASISDOCUMENT

Het basisdocument voor voortgezet onderwijs wordt 1 februari in Groningen op een studiedag op de ALO gepresenteerd. Dit document beschrijft kwaliteit voor het leergebied bewegen en sport in het VO. Een belangrijk document voor docenten LO en de vakwereld. Het is goed om daar bij stil te staan met een topic. In dit topic worden uitgangspunten en gebruik van het basisdocument toegelicht. Bovendien zullen in het praktijkkatern enkele kernactiviteiten beschreven worden en de deelnameniveaus die beschrijven wat leerlingen opgestoken hebben van deskundig gegeven lessen bewegen en sport.

LO 3 HERZIENING TWEEDE FASE

1 augustus 2007 gaat de vernieuwde tweede fase van start. Na de invoering van de vernieuwde onderbouw binnen een jaar de tweede grote vernieuwingsoperatie in het voortgezet onderwijs. Er wordt vooral ingezet op vaardigheden. Wat houden die vernieuwingen voor ons vak in? De eindtermen zijn algemener geworden. Wat zijn daarvan de gevolgen voor het leerplan? En dan LO2 dat straks bewegen sport en maatschappij gaat heten (BSM). Hoe zijn scholen daarmee bezig?

LO 4 'DE' SPORTIEVE SCHOOL

In het kader van de Alliantie School en Sport, samen sterker is de KVLO actief en stimuleert scholen sportgeoriënteerd en/of sportactief te worden.

Om het doel te halen dat in 2010 90% van alle scholen (PO, VO en mbo) een dagelijks beweeg- en sportaanbod heeft voor iedere leerling is veel actie nodig. Zowel van gemeenten, schoolbesturen, schoolmanagers, sportbestuurders en leraren lichamelijke opvoeding/bewegingsonderwijs wordt grote inspanning verwacht. Vanuit de ALO's en vanuit de KVLO zijn 'scorende spitsen' aangesteld om scholen te ondersteunen wegen te vinden om het beweeg- en sportaanbod in en rondom de school te vergroten.

Voor het topic 'De' sportieve school zoeken we *good practices* die voor andere scholen als voorbeeld kunnen fungeren.

LO 5 MBO

In LO 5 staat het middelbaar beroepsonderwijs centraal. Bewegen in het beroepsonderwijs staat weer op de agenda op een aantal scholen. Mede doordat allerlei maatschappelijke organisaties hebben uitgesproken dat bewegen in beroepsonderwijs van groot belang is!

In dit nummer aandacht voor de bijdrage die bewegen en sport in de opleidingsprogramma's kan leveren aan het invullen van het Brondocument leer- en burgerschap dat in oktober 2006 is vastgesteld. Verder zal het gaan over de manier waarop mbo-instellingen hun aanbod van bewegingsactiviteiten organiseren, welke thema's daarbij aan de orde komen en hoe daarmee gewerkt kan worden aan beroepscompetenties van verschillende opleidingen. Bijdrage van de mbo-scholen aan het realiseren van de doelstellingen van de alliantie school en sport zal ook worden toegelicht.

LO 6 BEWEGINGSSTIMULERING

Kinderen bewegen te weinig. Toch is de sportdeelname niet gedaald in de laatste jaren. 'Bewegingsarmoede' wordt dan ook niet zozeer veroorzaakt door te weinig sport, maar door te weinig beweging tijdens het dagelijkse leven. Bewegingsstimulering en sportstimulering zijn dan ook geen uitwisselbare begrippen: sportstimulering kan deel uitmaken van bewegingsstimulering. In dit topic aandacht voor de omvang van de 'bewegingsarmoede', gedragsmodellen die ten grondslag (kunnen) liggen aan bewegingsstimulering, en voorbeelden uit de praktijk.

LO 7 SPORTIEVE NASCHOOLSE OPVANG

Met het oog op de motie Van Aartsen/Bos gecombineerd met het amendement Van der Sande/Verbeet, ziet het ministerie van VWS goede kansen voor opschaling van naschoolse sportieve activiteiten en/of opvang. De relatie met het vak lichamelijke opvoeding ligt voor de hand. Wie kan beter de naschoolse sportieve activiteiten coördineren en vormgeven dan de vakleerkracht? Wellicht heeft uw school al plannen in die richting. Met name brede scholen lopen voorop als het gaat om de sportieve invulling aansluitend op de schooldtijden. Het topic zal aandacht geven aan het hoe en waarom van naschoolse sportieve opvang en activiteiten, zoals bedoeld in het amendement Van der Sande/Verbeet. Dat betekent onder andere dat samenwerking met de sportieve omgeving rond de school van groot belang is.

Sportverenigingen mobiliseren om een bijdrage te leveren aan het naschoolse aanbod is dan een van de opdrachten die aantrekkelijke opvang dichterbij haalt. Naast sportverenigingen kan uiteraard ook plaats zijn voor ander sportaanbieders die zich in de buurt van de school bevinden.

Hans Dijkhoff

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 14 - 2006

PRAKTIJKKATERN

FOTO: HANS DIJKHOFF

PRAKTIJK BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

- 18 VOLLEYBAL IN DE BOVENBOUW, KLAS 3 EN 4 VAN HET VO(3) *Jorg Radstake en Wytse Walinga*
- 27 FRISBEESPORTEN: THUIS OP SCHOOL? *Leontine Sonneveldt en Hans Krens*
- 29 BOKSEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS (1) *Jan Schijvenaars*

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

LEREN VOLLEYBALLEN DOOR MIKKEN, JONGLEREN EN OVER EN WEER INPLAATSEN

VOLLEYBAL IN DE BOVENBOUW, KLAS 3 EN 4 VAN HET VO (3)

In dit derde en laatste artikel in de reeks over volleybal in het voortgezet onderwijs (VO) wordt ingegaan op volleybal in de bovenbouw van het VO (klas 3/4). Hierbij wordt voortgeborduurd op dat wat in beide eerder verschenen artikelen (Lichamelijke Opvoeding 12 en 13) aan de orde gekomen is. Voor het goed kunnen plaatsen van dit artikel is het handig en raadzaam wanneer u de vorige twee heeft gelezen. Eigenlijk zijn we zelfs van mening dat de in dit artikel beschreven werkwijze en activiteiten niet zomaar ineens in het lesprogramma te implementeren zijn, maar dat er sprake moet zijn van een geleidelijk proces. Ook hier kunnen we spreken van een methodische lijn, die in deze artikelenreeks beschreven is.

Door: Jorg Radstake en Wytse Walinga

DE WERKWIJZE

Daar waar in de onderbouw van het VO uitgegaan werd van alleen maar leraargestuurde lessen, veranderde in de middenbouw van het VO de rol van de leraar en nemen de leerlingen een steeds grotere rol in. Deze ontwikkeling willen we graag om onderstaande redenen in de bovenbouw van het VO doorzetten. Het betekent echter wel dat de leraar meer in de rol van coach/begeleider op moet treden.

- Op weg naar meer zelfstandigheid
Doordat de leerlingen meer bagage (ervaring) hebben op het gebied van het op gang brengen én het op gang houden van een bewegingssituatie, kunnen zij steeds meer regulerings taken vervullen. De lessen bewegingsonderwijs in de onder- en middenbouw spelen hierbij dus een belangrijke rol.

- Op weg naar meer (zelf)verantwoordelijkheid
Een doel van de vele onderwijs vernieuwingen (onder andere in het studiehuis, Tweede Fase) is de leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leerproces. Ook bij een eventuele vervolgstudie wordt dit van de leerlingen verwacht.
- Op weg naar een andere rol (niet alleen deelnemer, maar ook begeleider/scheidsrechter binnen de lessen bewegingsonderwijs)
Er wordt van de leerlingen verwacht dat zij naast deelnemer ook andere rollen/taken vervullen. Hierbij valt onder andere te denken aan het geven van een warming-up of lesonderdeel (activiteit), het coachen van een onderbouwteam tijdens een sportdag en het als scheidsrechter leiden van een wedstrijd (op een schooltoernooi). Binnen de eindtermen van LO als examenvak (LO2) nemen deze regulerings taken een nog grotere positie in én zelfs bij andere ontwikkelingen op het gebied van sport/bewegen (Sport, Dienstverlening en Veiligheid of sportklassen) wordt er veelal ook ingezoomd op deze andere wijze van deelnemen aan bewegingssituaties.

DE OPBOUW VAN DE LESSEN

Bij de opbouw van de lessen willen we ook graag voortborduren op datgene dat in deel 2 ingezet is. Daarnaast plaatsen wij de hierboven omschreven aspecten op de voorgrond. In het kort kunnen we onderstaande driedeling in alle lessen terugvinden. Wij zijn hierbij uitgegaan van een module volleybal, bestaande uit vijf lessen (bij voorkeur blokuren). In het lessenplan kun je de verschillende activiteiten, die aan bod (zullen) komen, vinden. Het is ons inziens echter niet mogelijk om deze planning vooraf te maken, maar afhankelijk van het vertoonde speelniveau zal de docent (lieft zelfs samen met de leerlingen) het vervolg moeten bepalen. We hebben ons echter toch op glad ijs begeven en hebben per les uitgeschreven welke deelgebieden betekenisvol/game-like door leerlingen aangeboden worden (zie bijlage 1). Opvallend daarbij is misschien wel dat de opslag (het in het spel brengen van de bal) niet afzonderlijk aan bod komt. Het is echter wel een bewuste keuze, want wij zijn van mening dat de opslag puur gezien kan worden als start van het spel. We hechten er nogmaals waarde aan te benoemen dat dit activiteiten aanbod in deze tabel aan het speelniveau van de betreffende klas aangepast dient te worden.

1 Partijtjes

Zoals in deel 2 (bijlage 2 in LO 13) van deze artikelenreeks aangegeven is, staat het partijtje steeds centraal. Dat betekent dus dat er elke les een partijtje gespeeld wordt. Afhankelijk van het speelniveau van de klas zal dat 3 – 3 of 4 – 4 zijn. Spelen met grotere aantallen kan ons inziens alleen gezien worden als het introduceren binnen het échte spel (6 tegen 6), maar past veelal niet bij het speelniveau. Om het smashen echter toch te bevorderen, willen we spelen met een meeschuivende achterlijn. Bij een smash ligt deze lijn één à anderhalve meter naar achteren. In alle andere gevallen gelden de normale afmetingen.

2 Betekenisvolle/game-like activiteiten passende bij de deelgebieden

Er wordt gekeken naar waar tekorten ervaren worden en er wordt gewerkt met leerlingen als begeleider van bewegingsactiviteiten (lesgever). Er worden elke les een tweetal activiteiten (gedurende 2 x 10 minuten) door medeleerlingen aangeboden en begeleid. Om ervoor te zorgen dat dit aansluit bij de visie van de leraar mogen de leerlingen de activiteiten niet zelf bedenken, maar worden deze door de leraar aangegeven/bepaald. Dit om ervoor te zorgen dat de leerlingen niet putten uit hun eigen sportervaring (vanuit de volleybalsport) en in strijd handelen met onze ideeën (zie voornamelijk deel 1). Voor (het opdoen van ideeën voor) geschikte activiteiten kun je in bijlage 1 kijken met betekenisvolle/game-like activiteiten passende bij 3 – 3 of 4 – 4, waarin steeds een deelgebied centraal staat. Ook mag dit maar een beperkt gedeelte van de les bestrijken, aangezien we de rol van leraar in het leerproces van de leerlingen niet willen onderschatten.

3 Acceptatie en uitvoeren van ‘gezag’ – leerlingen als scheidsrechter bij wedstrijden

Uiteindelijk vinden we dat onze leerlingen een volleybalwedstrijd op schoolniveau moeten kunnen leiden. Daarvoor maken we gebruik van een scheidsrechterkaart met de belangrijkste spelregels (wij spreken echter liever over spelregels). Om de leerlingen kennis te laten maken met de diverse regels benadrukken we al spelend de diverse regels en maken we binnen onze lessen actief gebruik van deze scheidsrechterkaart. Daarnaast hebben we op intranet een korte powerpointpresentatie staan die deze regels door middel van beeldmateriaal uitlegt en ondersteunt (zie bijlage 2). Dit kan als ondersteunend materiaal gebruikt worden. Sommige collega's zijn zelfs van mening dat hun leerlingen een officiële volleybalwedstrijd op televisie moeten kunnen volgen. In dit kader nemen zelfs sommige secties een toets af om te kijken of de leerlingen over de minimale regelkennis wat betreft volleybal beschikken. Dit is voornamelijk het geval bij LO2 en sportklassen, maar soms zelfs ook binnen het reguliere lesprogramma. Op de Calo (School of Human Movement & Sports) kunnen de studenten bij de regelonderkenning gebruik maken van een door de vijf academies voor lichamelijke opvoeding gemaakte co-productie over 'Volleybal de regels'.

Wanneer de leerlingen als begeleider van bewegingsactiviteiten een lesonderdeel verzorgen, dan moeten ze van de leraar weten wat van ze verwacht wordt. Datzelfde geldt wanneer ze als scheidsrechter een wedstrijd moeten leiden. Alleen het geven van de scheidsrechterkaart is veelal niet voldoende. Om de eisen duidelijk te maken, kun je gebruik maken van onderstaande eenvoudige beoordelingskaders.

Beoordelingskader **het scheidsrechteren**

Opstarten wedstrijd: aantallen tellen en aandacht voor beginsignaal.

- ☐ *onvoldoende* Nauwelijks of geen initiatief bij het opstarten en einde van de wedstrijd: de aantallen niet controleren en/of beginnen zonder dat de leerlingen klaar staan.
- ☐ *voldoende* Initiatief bij het opstarten en het einde van de wedstrijd: aantallen controleren en pas beginnen als je de volledige aandacht van de leerlingen hebt.

Kennis hebben van de geldende (school)speelregels.

- ☐ *onvoldoende* Beperkte of geen kennis van de geldende (school)speelregels hebben en/of deze niet toe kunnen passen.
- ☐ *voldoende* Kennis van de geldende (school)speelregels hebben en deze ook toe kunnen passen.

Actieve houding: plaats tijdens het spel, stemgebruik en gebaar.

- ☐ *onvoldoende* Regelmatig of altijd de verkeerde positie innemen tijdens het spel en onduidelijk aangeven wat de bedoeling na een fluitsignaal is.
- ☐ *voldoende* De juiste positie innemen tijdens het spel én duidelijk aangeven wat de bedoeling ná een fluitsignaal is.

Optreden bij niet reageren op fluitsignaal.

- ☐ *onvoldoende* Na een fluitsignaal regelmatig gewoon door laten spelen, zonder dat er (op de juiste wijze) gereageerd wordt op het fluitsignaal. Niet op de juiste wijze optreden bij het niet horen of niet luisteren naar de scheidsrechter.
- ☐ *voldoende* Na een fluitsignaal (direct) op een juiste wijze optreden als er niet (op de juiste wijze) gereageerd wordt op het fluitsignaal.

Aanwijzingen van de leraar opvolgen.

- ☐ *onvoldoende* De aanwijzingen van de leraar niet opvolgen.
- ☐ *voldoende* Na (eventuele) aanwijzingen van de leraar duidelijk vorderingen maken.

Beoordelingskader **het begeleiden van bewegingsactiviteiten (een geven van een lesonderdeel)**

Schriftelijk voorbereiden op een speciaal daarvoor bestemd formulier (krijg je van je leraar).

- ☐ *onvoldoende* Geen of onvolledige schriftelijke voorbereiding.
☐ *voldoende* Volledige schriftelijke voorbereiding.

Houding voor de groep.

- ☐ *onvoldoende* Geen actieve houding (voor de groep).
☐ *voldoende* Actieve houding (voor de groep).

Aandacht (eisen) van medeleerlingen.

- ☐ *onvoldoende* Vooraf en/of tussendoor niet de volledige aandacht van medeleerlingen bij de uitleg hebben/eisen.
☐ *voldoende* Vooraf en tussendoor de volledige aandacht van medeleerlingen bij de uitleg (duidelijk voor de groep staan) hebben/eisen.

Uitleg door middel van stemgebruik en voorbeelden.

- ☐ *onvoldoende* Onduidelijkheid bij de uitleg en/of uitvoering van de activiteiten.
☐ *voldoende* Korte en duidelijke uitleg van de activiteiten.

Oplettend bij de uitvoering van de oefeningen (aanwijzingen geven).

- ☐ *onvoldoende* Niet corrigeren bij een onjuiste uitvoering (= anders dan jij bedoeld hebt). (Direct) corrigeren bij een
☐ *voldoende* onjuiste uitvoering (= anders dan jij bedoeld hebt).

DE BEOORDELING

Zoals aan het einde van het vorige artikel (deel 2) aangegeven is, zal er in de meeste gevallen ook een beoordeling aan deze module/lessenreeks zitten. Als leraren bewegingsonderwijs vinden wij dat echter (vaak) niet zo belangrijk. Het geven van een 'cijfer' is meestal een noodzakelijk kwaad. We willen zo voorkomen als een bijzonder/ander vak gezien te worden. Er worden immers overal cijfers gegeven en deze bepalen uiteindelijk de overgang naar een volgende klas. Ze geven echter vaak aan over welke kennis of niveau de leerling op dat moment beschikt in plaats van de ontwikkeling die de leerling doorgemaakt heeft. Wij zien er desondanks wel heil in om duidelijke criteria wat betreft het niveau aan te geven. Elke leerling heeft immers het recht om te weten wat zijn/haar niveau is. Tevens verschaft het elke leerling duidelijkheid over wat hij/zij moet doen om een niveau hoger te halen. Het kan dus helpen bij het realiseren van een niveaudoorbraak! Ook in deze artikelenreeks over volleybal in het VO komen de leerlingen diverse malen in aanraking met niveaubeschrijvingen. Zo

maken ze in deel 1 kennis met verschillende opdrachten passende bij de verschillende niveaus 1, 2, 3. In deel 2 maken ze in eerste instantie kennis met een observatieformulier waarin duidelijk 'gescoord' wordt (goed of fout), terwijl ze in een later stadium de verschillende deelgebieden op hun eigen niveau oefenen (zie scoreformulier ondersteunende mikactiviteiten). In deze module zullen we de leerlingen eerst samen niveaus laten beschrijven en laten ze aan het einde van de reeks een formulier invullen, waarbij ze aan de hand van concrete beschrijvingen van speelmogelijkheden hun eigen niveau in moeten schatten (zie bijlage 3). Wanneer de leerlingen zelf samen de diverse niveaus moeten omschrijven, kan je gebruik maken van onderstaande formulier. Bij de beschrijving van deze niveaus zal tevens een onderscheid gemaakt kunnen/moeten worden in welke fase dit speelgedrag concreet vertoond wordt. Zo onderscheiden we: opslag, pass (verdediging), set-up en smash. In de rol van tegenstander hebben we vervolgens ook nog blok en achterveldverdediging.

Beoordelingscriteria volleybal

We spelen 3 – 3 / 4 – 4. Aan het eind van de vijf lessen word je beoordeeld.

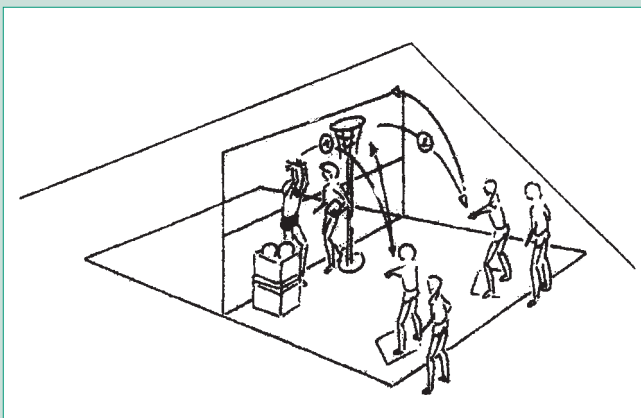
Probeer met je groepje (maximaal vier leerlingen) zo zorgvuldig mogelijk te omschrijven wat je binnen het partijtje volleybal moet laten zien om een voldoende te halen (niveau 1). Wanneer is iemand echt (heel) goed (niveau 3)?

rol binnen volleybal	niveau 1 (cijfer ongeveer 6)	niveau 3 (cijfer ongeveer 8)
<i>balbezitter</i>		
<i>medespeler van de balbezitter</i>		
<i>verdediger/ tegenstander</i>		

Tabel 1: lessenplan (onder voorbehoud)			
	inhoud	lesgever(s)	
les 1	Deze les wordt door de leraar zelf gegeven. Natuurlijk wordt er een groot gedeelte van de les een partijtje gespeeld. Voorafgaand aan dit partijtje kunnen de complexe inspeelvormen uit het vorige artikel gespeeld worden. Uiteindelijk zal er een duidelijke taakverdeling moeten komen wie welke andere taken de komende lessen gaat vervullen.		
les 2	oefenen van de pass	activiteit 1	activiteit 2
	eventueel oefenen van de set-up (voorwaarts en/of achterwaarts)	eventueel activiteit 3	eventueel activiteit 4
	scheidsrechters bij partij 3 – 3 of 4 – 4	5	6
	Voor we een partijtje gaan spelen, wordt er eerst nog een activiteit door de leraar aangeboden, waarin één of beide deelgebieden samen/tegelijk game-like aan bod komen.		
les 3	oefenen van de set-up (voorwaarts en/of achterwaarts)	activiteit 1	activiteit 2
	eventueel oefenen van de pass	eventueel activiteit 3	eventueel activiteit 4
	scheidsrechters bij partij 3 – 3 of 4 – 4	5	6
	Voor we een partijtje gaan spelen, wordt er eerst nog een activiteit door de leraar aangeboden, waarin één of beide deelgebieden samen/tegelijk game-like aan bod komen.		
les 4	oefenen van de smash (met blok)	activiteit 1	activiteit 2
	eventueel oefenen van de pass	eventueel activiteit 3	eventueel activiteit 4
	eventueel oefenen van de set-up (voorwaarts en/of achterwaarts)	eventueel activiteit 5	eventueel activiteit 6
	scheidsrechters bij partij 3 – 3 of 4 – 4	7	8
	Voor we een partijtje gaan spelen, wordt er eerst nog een activiteit door de leraar aangeboden, waarin één of beide deelgebieden samen/tegelijk game-like aan bod komen.		
les 5	organiseren van een intern toernooi (inclusief wedstrijdsecretariaat)	1	2
	scheidsrechters op het toernooi 3 – 3 of 4 – 4	3	4
		5	6
	We spelen, na kort ingespeeld te hebben, voornamelijk partijtjes. De leraar laat de leerlingen daarbij zelf hun eigen niveau (of die van een medeleerling) aangeven (zie bijlage 3).		

Bijlage 1: overzicht 'game-like' oefenen passende bij 3 - 3 en 4 - 4

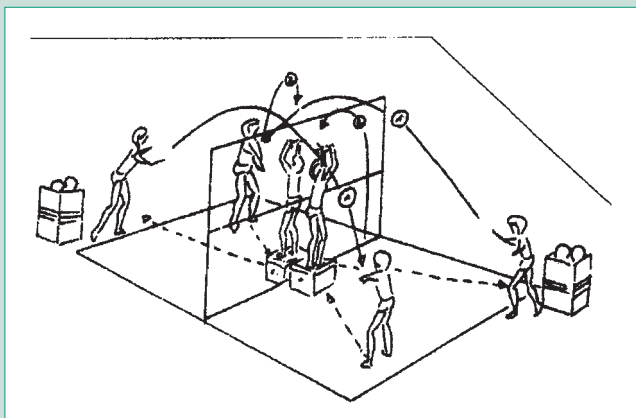
3 – 3

1

Doel: oefenen van de passBal komt van vóór het net (= makkelijker).

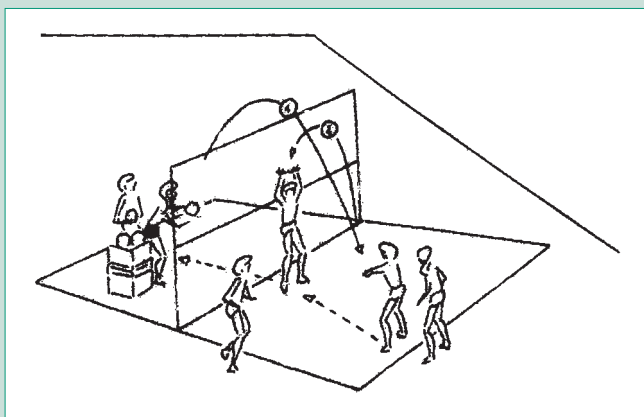
- passen (onderarms/bovenhands) mikken op een doel (bijv. een grote korf òf een leerling op een kastdeel)
- vaste aanspeler

2

Doel: oefenen van de passBal komt van over het net (= moeilijker).

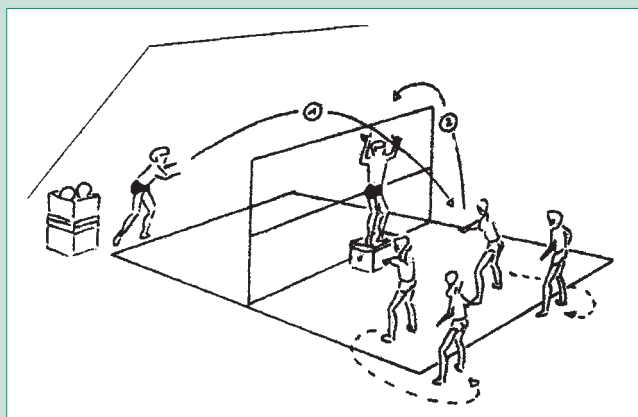
- passen (onderarms/bovenhands) naar een set-upper met achterna lopen
- aanspelen over het net, met daar een vaste speler

3

Doel: oefenen van de passBal komt van over het net.

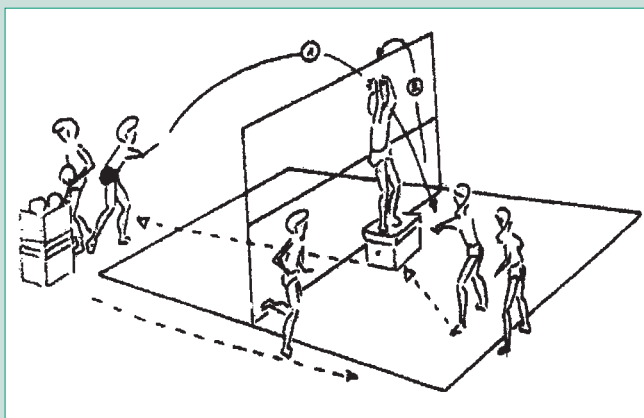
- idem met service naar een doel (bijv. een grote korf of een leerling op een kastdeel)
- vaste aangever én vaste serveerder

4

Doel: oefenen van de passBal komt van over het net.

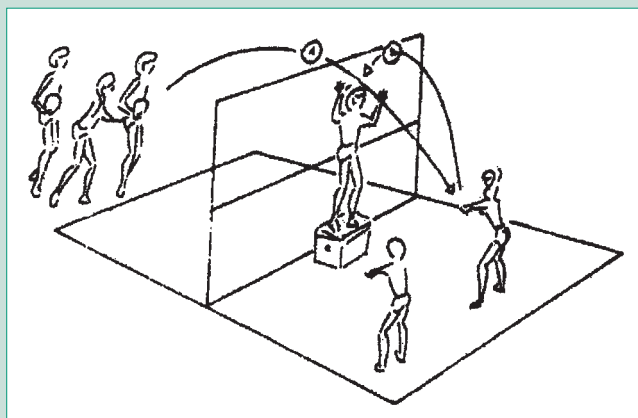
- idem twee groepjes tegen elkaar, serveren, passen op een doel

5

Doel: oefenen van de passBal komt van over het net.

- passen op een doel (bijv. een grote korf of een leerling op een kastdeel) met twee paren die steeds wisselen

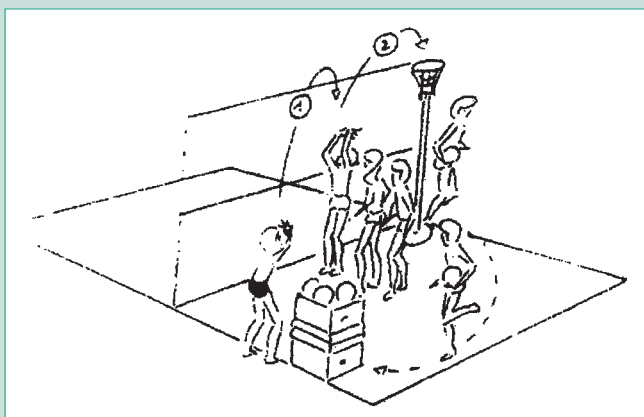

6

Doel: oefenen van de passBal komt van over het net.

- twee groepjes tegen elkaar serveren, passen, daarna andersom

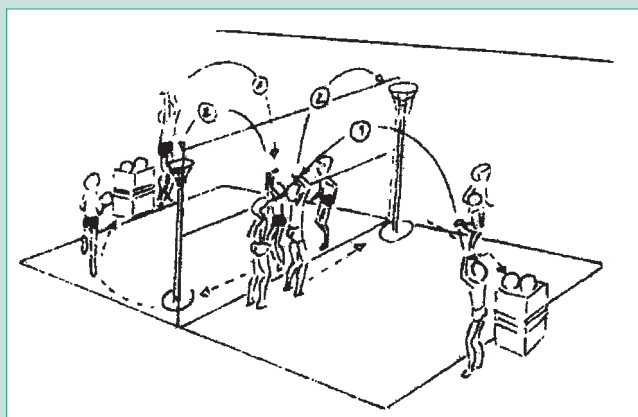
4-4

1

Doel: oefenen van de achterwaartse set-upBal komt recht van voren (= makkelijker).

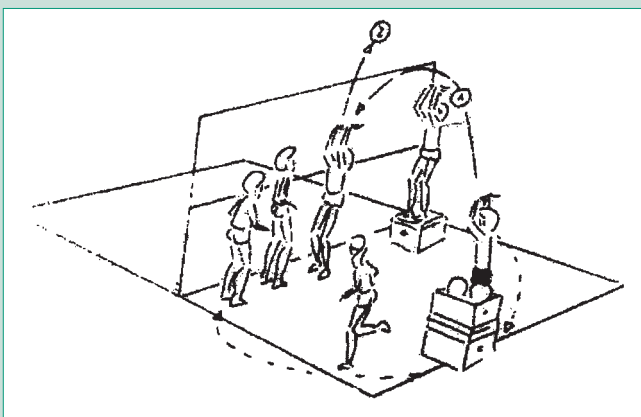
- achterwaarts set-uppen op een doel (bijv. een grote korf) met weinig richtingsveranderingen
- vaste aanspeler

2

Doel: oefenen van de achterwaartse set-upBal komt schuin van voren (= moeilijker).

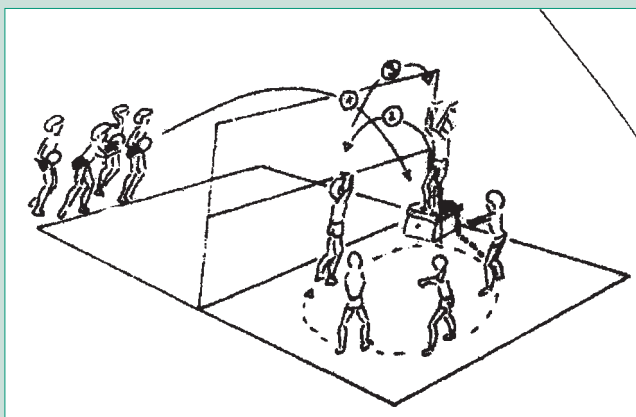
- idem, maar moeilijkere richtingsverandering
- vaste aanspeler

3

Doel: oefenen van de stopBal komt van over het net.

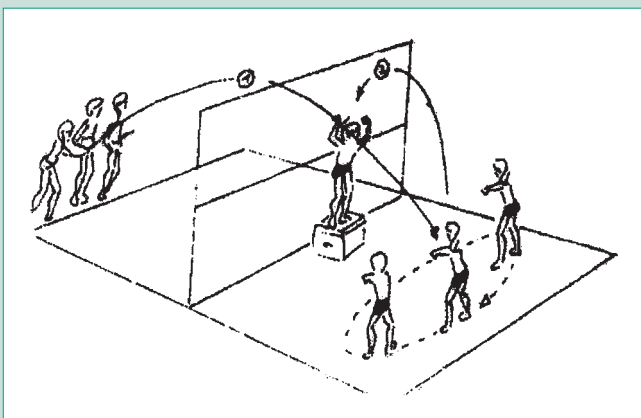
- twee groepjes tegen elkaar (4 - 4), serveren, stoppen op een doel (stopwedstrijdje)

4

Doel: oefenen van de (voorwaartse/bovenhandse) set-upBal komt van vóór het net.

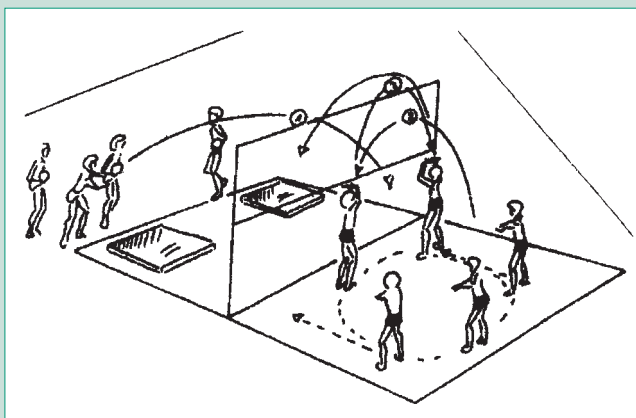
- twee groepjes tegen elkaar bovenhands mikken op een doel (bijv. een grote korf) à mikspel

5

Doel: oefenen van de stop en de (voorwaartse/bovenhandse) set-upBal komt van over het net.

- twee groepjes tegen elkaar (4 - 4), serveren, opbouw naar een doel (bijv. een leerling op een kastdeel)

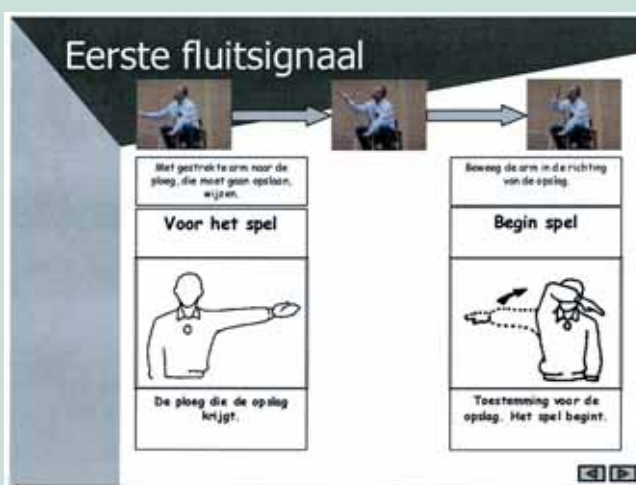

6

Doel: oefenen van de stop en de (voorwaartse/bovenhandse) set-up + vervolgBal komt van over het net.

- twee groepjes tegen elkaar (4 - 4), serveren opbouw, mikken op een doel (bijv. matten)

Bijlage 2: powerpointpresentatie speelregels volleybal in het VO

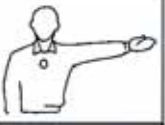

Tweede fluitsignaal

EERST

Met gestrekte arm naar de ploeg, die moet gaan spelen, wijzen.

Na het spel

De ploeg die de opslag krijgt.

DAN

Het tweede fluitsignaal bestaat uit het eerste scheidsrechtsteken gevolgd door één van de volgende scheidsrechtstekens.

Met de hand de zijkant van het net aanraken of de middellijn samenjagen van de kant waar 'de fout' gemaakt is.

Het net wordt met enig lichaamsdeel aangeraakt of de middellijn wordt overschreden.

NETFOUT

Met de hand de middellijn samenjagen, van de kant waar 'de fout' gemaakt is.

De middellijn wordt met enig lichaamsdeel overschreden.

VOETFOUT

Met gestrekte armen en vingers naar de grond wijzen.

De bal is IN (op de lijn of binnen het speelveld).

IN

De andere arm verticaal heffen, de handen open en met de handpalmen naar het lichaam gekanteld.

De bal is **UIT** (buiten het speelveld).

UIT

Met de handpalmen van de ene hand over de vingers van de verticale gehouden andere hand strijken.

De bal is aangeraakt (en komt buiten het speelveld op de grond).

TOUCHÉ

Twee gespreide vingers omlaag steken.

De bal wordt 2 maal achter elkaar door dezelfde speler gemaakt.

2 MAAL

Vier vingers omlaag steken.

De bal wordt 4 maal achter elkaar door een ploeg gespeeld.

4 MAAL

Bijlage 3: niveaubeschrijvingen volleybal (relatie met de andere rollen)

ALS BALBEZITTER**Het verwerken van de opgeslagen bal (pass)**☐ *onvoldoende*

Slaagt er in de regel niet in de bal zó weg te spelen dat een vervolg mogelijk is.

'Ik kan de opgeslagen bal vaak nog niet goed verwerken, zodat de set-upper de bal moeilijk kan doorspelen.'

☐ *voldoende*

Kan regelmatig een bal zó wegspeelen dat een vervolg mogelijk is.

'Ik kan in de meeste gevallen de opgeslagen bal zo opvangen dat de set-upper er wel wat mee kan.'

☐ *goed*

Kan regelmatig de bal zó wegspeelen dat er gunstige mogelijkheden voor verder spelen ontstaan.

'Ik kan vrijwel altijd de opgeslagen bal zo opvangen, dat de set-upper de bal in alle richtingen kan wegspeelen.'

Het wegspeelen van de 2e bal (set-up)☐ *onvoldoende*

Kan regelmatig een redelijk aangespeelde bal niet zó wegspeelen dat een vervolg mogelijk is.

'De te geven set-ups dwalen nog te vaak af, waardoor het spelen van de 3e bal lastig wordt.'

☐ *voldoende*

Kan in de regel een redelijk aangespeelde bal zó wegspeelen dat een vervolg mogelijk is.

'Als de bal redelijk aankomt, kan ik regelmatig een behoorlijke set-up geven.'

☐ *goed*

Kan in de regel, ook bij moeilijk aangespeelde ballen, zó verder spelen dat een gunstig vervolg mogelijk is.

'Ook als de pass wat moeilijk aankomt, kan ik toch vrijwel altijd een goede set-up geven.'

Het wegspeelen naar het andere speelveld (meestal de 3e bal)☐ *onvoldoende*

Kan niet regelmatig een gunstig aangespeelde bal zó wegspeelen dat er een kans op scoren ontstaat.

'Als ik de 3e bal moet spelen en de bal wordt gunstig aangespeeld, speel ik de bal wel over het net, maar meestal niet strak op een open plek.'

☐ *voldoende*

Kan regelmatig een gunstig aangespeelde bal zó wegspeelen dat er een kans op scoren ontstaat.

'Als ik de 3e bal moet spelen en de bal komt redelijk gunstig, dan speel ik hem zo lastig mogelijk naar de andere kant.'

☐ *goed*

Kan in de regelmaat, ook bij ongunstig aangespeelde ballen, die oplossingen kiezen die tot scoringskansen leiden.

'Als ik de 3e bal moet spelen, ook bij ongunstig aangespeelde ballen, kies ik meestal die oplossing die past bij het soort set-up, waardoor de tegenpartij het zo lastig mogelijk krijgt.'

ALS VERDEDIGER (TEGENSPELER)**In de positie als netspeler (rekening houdend met de fysieke mogelijkheden)**☐ *onvoldoende*

Slaagt er niet in aan het net dusdanig positie te nemen en actie te ondernemen dat de ingeplaatste bal afgeweerd kan worden.

'Ik heb nog niet goed door waar ik bij het net moet opspringen om de bal van de overkant af te weren.'

☐ *voldoende*

Slaagt er regelmatig in zó positie te kiezen en actie te ondernemen dat het inplaatsen van de bal bemoeilijkt wordt.

'Ik laat regelmatig zien waar ik bij het net moet zijn en wat ik moet doen om af te weren.'

☐ *goed*

Slaagt er in de regel in zó positie te kiezen en actie te ondernemen dat het inplaatsen voorkomen wordt.

'Ik ben vrijwel altijd op de goede plek bij het net en weet dan ook de bal af te weren.'

In het achterveld☐ *onvoldoende*

Slaagt er regelmatig niet in zó positie te kiezen en actie te ondernemen dat de bal van de grond gehouden wordt.

'Bij een aanval van de tegenpartij weet ik nog niet goed waar ik moet staan, zodat ik als achterspeler nog weinig ballen van de grond houd.'

☐ *voldoende*

Slaat er regelmatig in zó positie te kiezen en actie te ondernemen, dat de bal van de grond gehouden wordt.

'Bij een aanval van de tegenpartij weet ik als achterspeler waar ik moet staan en vaak lukt het me de bal van de grond te houden.'

☐ *goed*

Slaagt er in de regel in zó positie te kiezen en actie te ondernemen, dat de zó van de grond gehouden bal een gunstig ver-
volg mogelijk maakt.

'Bij een aanval van de tegenpartij weet ik waar ik als achterspeler moet staan en het lukt me vaak de bal zó van de grond te houden dat de volgende speler er ook wat mee kan.'

M.b.t. het concentreren op het spel☐ *'Het lukt me moeilijk de hele speeltijd geconcentreerd te spelen.'*☐ *'Het lukt me redelijk de hele speeltijd geconcentreerd te spelen.'*☐ *'Ik heb er geen moeite mee de hele speeltijd zeer geconcentreerd te blijven spelen.'*

Opmerkingen:
.....
.....
.....

M.b.t. het omgaan met niveauverschillen☐ *'Ik speel gemakkelijk met spelers die (veel) beter spelen dan ik.'*☐ *'Ik heb er moeite mee, te spelen met spelers die (veel) beter zijn dan ik.'*☐ *'Ik speel gemakkelijk met spelers die een lager niveau hebben dan ik.'*☐ *'Ik vind het moeilijk om te spelen met spelers die een lager niveau hebben dan ik.'*

Opmerkingen:
.....
.....
.....

CORRESPONDENTIE: jorg.radstake@windesheim.nl

gw.walinga@windesheim.nl

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

SPORT ZOALS SPORT BEDOELD IS

FOTO: FRISBEBOND

FRISBEESPORTEN: THUIS OP SCHOOL? (3)

In de vorige twee artikelen over de frisbeesport is ingegaan op een aantal vormen van frisbeesport en de plaats die deze sporten in de huidige maatschappij (kunnen) innemen. In dit laatste deel van de serie 'Sport zoals sport bedoeld is' zal gekeken worden naar de frisbeesport, met name Ultimate Frisbee, op school.

Door: Leontine Sonneveldt en Hans Krens

Er is een aantal aspecten dat de frisbeesport, en vooral Ultimate Frisbee, zeer geschikt maakt voor beoefening op school. Dit zijn onder andere het feit dat de sport nog relatief onbekend is en alle leerlingen op hetzelfde niveau beginnen, dat de sport gemengd gespeeld kan worden en dat het een tamelijk intensieve sport is die in de huidige 'luie' maatschappij een echte uitdaging inhoudt, maar daarbij wel verschillende talenten aanspreekt.

ONBEKEND, MAAR NIET ONBEMIND

Het feit dat de frisbeesporten relatief onbekend zijn houdt een groot voordeel in. Met sporten als voetbal en hockey zijn er altijd wel kinderen in een klas die, doordat zij deze sport in hun vrije tijd beoefenen, een voorsprong hebben op hun klasgenoten. Met frisbee is dit veel minder het geval, waardoor alle kin-

deren op hetzelfde (nul-)niveau beginnen.

Met een frisbee gooien vraagt een geheel andere vaardigheid dan het gooien met bijvoorbeeld een bal en kinderen met een minder ontwikkeld balgevoel hebben hierdoor nieuwe kansen. Veel andere sporten op school worden immers wel met een bal gespeeld.

Bovendien is frisbee niet alleen leuk voor de sportieve types die al een dijk van een conditie hebben, maar ook zij die spelinzicht hebben of een goede gooitechniek ontwikkelen kunnen zich een plaats in het team verwerven.

Over het algemeen zijn de reacties van kinderen die voor het eerst met een frisbee gegooid hebben of een frisbeesport gespeeld hebben erg enthousiast en positief. Vanaf een jaar of 10 kunnen ze er al snel goed mee uit de voeten.

GEMENGDE SPORT

Alle frisbeesporten kunnen gemengd worden beoefend. In de nationale Ultimate Frisbee open competitie wordt aan wedstrijden op het hoogste niveau door gemengde teams met zowel dames als heren deelgenomen. Waar de vrouwen fysiek tekort komen (heren blijven fysiek nu eenmaal sterker), kunnen zij dat door spelinzicht en techniek goeddeels compenseren. Ook op school, waar het fysieke verschil wat minder groot is, kan de sport prima gemengd gespeeld worden.

UITDAGING VOOR IEDEREEN

Frisbeesporten zijn op veel gebieden een uitdaging. Bij het spelen van Ultimate is er allereerst natuurlijk de uitdaging van

NK- frisbee in Haarlem

FOTO: HANS DIJKHOFF

Tijdens de les bewegingsonderwijs

FOTO: HANS DIJKHOFF

Flyerspelregels

een nieuwe sport, maar er is meer. De sport bestaat uit zoveel verschillende aspecten dat er altijd een uitdaging tot leren en verbeteren blijft. Wanneer een leerling het gooien goed onder de knie heeft kan hij zich verder ontwikkelen door een betere conditie te krijgen. De leerling die de loopconditie al heeft kan zich uitgedaagd voelen die ene bijzondere worp onder de knie te krijgen. En iemand die veel spelinzicht heeft kan door op het juiste moment vrij te staan ook een waardevolle rol spelen in het team.

En het blijft een bijzondere uitdaging achter een frisbee aan te rennen, die door zijn bijzondere eigenschappen bijvoorbeeld op de wind blijft hangen en met een spectaculaire duik toch nog gevangen kan worden. Wie zou er niet op die manier even de held van het team willen zijn?

Natuurlijk zijn er ook nadelen aan de sport: de onbekendheid werkt veelal in het nadeel – docenten zijn snel geneigd terug te vallen op bekende sporten als softbal en hockey, en er moet tijd besteed worden aan het leren van gooitechnieken en nieuwe spelregels.

Toch is het onze mening dat de investering het waard is. Frisbee is een sport die een ieder veel kan leren. Zowel op als buiten het veld.

De Nederlandse Frisbee Bond ondersteunt leraren, die het frisbee willen gebruiken tijdens de lessen op de volgende manieren:

- er zijn folders te downloaden met spelregels van de verschillende sporten (basisbeginselen) op www.frisbeesport.nl
- aanschaf van frisbees met korting. De Nederlandse Frisbee Bond biedt aan scholen de mogelijkheid om wedstrijdfrisbees met aanzienlijke korting te kopen. De NFB heeft de afhandeling en de verzending hiervan uitbesteed aan www.frisbeewinkel.nl
- lespakketten met oefeningen voor beginners. Dit wordt mo-

menteel door de NFB vormgegeven. Wij hopen binnen het jaar met meer informatie te kunnen komen.

ZELF LESGEVEN

Als u zelf les wilt geven in frisbee, dan kunt u van bovenstaande gegevens gebruik maken. Om uw eigen vaardigheden te ontwikkelen kunt u een clinic bijwonen of organiseren, maar ook kunt u terecht bij uw plaatselijke frisbeevereniging. Wat betreft de inhoud van de lessen kunt u natuurlijk leunen op uw eigen kennis en ervaring. Onze ervaring met het geven van lessen en het bedenken van oefenvormen is samengevat in de volgende adviezen:

- rennen en vangen, en de frisbee terugbrengen is altijd een lekkere binnenkomer, om het teveel aan energie kwijt te raken (dan moet u zelf kunnen gooien natuurlijk).
- bij het overgooien is het belangrijk dat u ze leert om dicht bij elkaar te gaan staan. Zo vliegen de frisbees je niet om de oren en gebruik je de beschikbare ruimte efficiënter. Maar bovenal leer je ook veel meer op deze manier. Per tijdseenheid worden veel frisbees geworpen en gevangen. Een uitdaging formuleren, zoals het 100 keer overgooien zonder dat de frisbee op de grond komt, werkt stimulerend
- een frisbee vliegt omdat hij draait, 'spin' heeft. Het geheim van een goede worp zit in je vingers en je pols
- frisbee is geen kracht, maar souplesse. Het geheim zit in het soepel uitvoeren van de polsbeweging en bewustwording van de aansturing van de vingers (gevoel). Dat geldt voor alle worpen. Leer ze de beheersing van vingers en pols (ook een goede aanwijzing voor uw eigen vaardigheid)
- bij spelvormpjes: hou de teams klein. Drie tegen drie spelen is met beginners heel erg goed geschikt. Bij meer mensen in het veld wordt het onoverzichtelijk, komen sommigen niet aan bod en wordt de kans op blessures groter
- leer ze om voor zichzelf op te komen, op normale toon. Als iemand tegen je aan loopt, of buiten het veld de frisbee vangt, dan kan je dat gewoon hardop roepen. Daarbij hoeft geen agressief toontje te worden gehanteerd. Als de tegenstander niet luistert, dan hou je voet bij stuk, en blijf je stil staan met je hand in de lucht. Net zo lang totdat je tegenstander door heeft dat er iets niet in de haak is. Is de tegenstander het er niet mee eens, dan gaat de frisbee een positie terug en begint het spel opnieuw
- laat u vooral niet verleiden om scheidsrechter te gaan spelen. Leer ze in een vroeg stadium dat u geen scheidsrechter bent. U organiseert alleen dat ze samenkomen en het samen oplossen (zoals een doorsnee schoolpleinruzie, maar op normale toon)
- je gaat er altijd van uit dat het overtreden van spelregels nooit opzettelijk gebeurt, want dat doe je namelijk zelf ook nooit (zoals de waard is vertrouwt hij zijn gasten). Dit is een belangrijk uitgangspunt in de frisbeesport. Frisbee is 'Sport zoals Sport bedoeld is'. Pure sportiviteit, in alle aspecten van het woord.

Correspondentie: Leontine Sonneveldt en Hans Krens, Nederlandse Frisbee Bond, info@frisbeewinkel.nl

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

THE NOBLE ART OF SELFDEFENCE

BOKSEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS (1)

Of je nu voor boksen bent in het voortgezet onderwijs, of dat je bedenkingen hebt, het is een ervaringsfeit dat het leerlingen enorm aanspreekt. Mits verantwoord opgebouwd en goed begeleid door de docent heeft het boksen als trefspel binnen zelfverdediging een belangrijke waarde. In een serie van drie artikelen komt boksen aan de orde. In het eerste artikel zal de voorbereiding op boksen, touwtjespringen, de bokshouding, schaduwboksen en leren stoten aan de orde komen. In het tweede artikel wordt aandacht besteed aan het stoten en opvangen ervan met gebruik van bokshandschoenen. Het laatste artikel gaat over het plaatsen en opvangen van een hoek, een opstoot en andere technieken en het uitvoeren van verschillende spelvormen. Verder wordt er stilgestaan bij het pedagogisch kader waarin het boksen zich dient af te spelen. Door: Jan Schijvenaars

De bokssport kent vele liefhebbers maar heeft ook tegenstanders. Ouders, artsen en andere opvoeders kunnen zo hun bedenkingen hebben als het gaat over de sport boksen. Maar men moet het profboksen, zelfs het amateurboksen niet in het perspectief plaatsen van de eerste stappen om met boksen te beginnen in het voortgezet onderwijs. Zelfs de recreant die een paar keer per week de bokssport beoefent, is zonder meer niet capabel om de 'ring' in te gaan.

In het voortgezet onderwijs kunnen bokslessen van grote waarde zijn zowel voor jongens als voor meisjes. Naast het ontwikkelen van boksvaardigheden, gebeurt er ook wat met de attitude van leerlingen en zij verwerven kennis hoe het spel gespeeld moet worden en waar het in de bokssport om draait. Leerlingen oefenen reactiesnelheid, uithoudingsvermogen en leren incasseren. Daarnaast kan een vergroting van het zelfvertrouwen een bijdrage leveren aan de persoonlijkheidsontwikkeling.

De vraag is al gauw op welke leeftijd men moet beginnen met bokslessen in het voortgezet onderwijs. Een morele ontwikkeling ligt hier aan ten grondslag. We verstaan eronder een verzameling principes of standaards waardoor leerlingen het onderscheid weten te maken tussen wat goed en slecht is. In die zin is het sparrings'-spel bij boksen altijd een afwegen hoe de ander te treffen waarin leerlingen perspectief nemen ('perspective taking') en er een afname is van het egocentrisme. Met andere woorden, leerlingen moeten zich gewaar zijn van de consequenties van de stoot die tijdens het spel wordt uitgedeeld. Voorbeelden van morele standaards zijn 'respect hebben voor elkaar' en het zich houden aan de 'schoolboksregels'. Boksen is een emotie waarin het treffen op bepaalde trefvlakken leerlingen het gevoel geven de partner te kunnen aanvalen, maar dat ze zichzelf ook kunnen verdedigen. Daarnaast moeten leerlingen hier op een rationele manier mee om kunnen gaan. Als de één hard inkomt met stoten, zal de reactie van de ander vaak ook harder zijn waardoor het 'partijtje' escaleert tot ongecontroleerd hard stoten. En dit komt nog al eens voor!

Alhoewel het lastig is om aan te geven welke leeftijd geschikt is om met bokslessen te starten, is het aan te bevelen om in het derdejaar van het voortgezet onderwijs er mee te beginnen. De eerste twee jaar kunnen andere vormen van aanval en verdediging in het kader van het domein zelfverdediging geïntroduceerd worden. In het derdejaar is de autonome moraliteit al een heel eind op gang gekomen in omgang met leeftijdsgenoten onder andere op school (Piaget). Leerlingen zijn dan in staat om intentioneel te handelen waardoor een juiste attitude, een sociale norm en controle over het eigen 'boks'gedrag mogelijk is.

TOUWTJESPRINGEN (WARMING-UP)

Beginnen met touwtjespringen op muziek (140 - 150 BPM)

Het materiaal

met het accent op conditioneel.

De lengte van het springtouwje kan men als volgt bepalen: pak het touw in beide handen en ga er met twee voeten opstaan. Het touwtje moet een handbreedte tot onder de borst reiken. Stap vervolgens van het touwtje af en houd de handen ter hoogte van het bekken. Het touwtje draaien vanuit de onderarmen en de polsen. De bovenarmen blijven ontspannen en het lichaam is rechtop. Niet te hoog opspringen (iets hoger dan het touwdikte).

Oefeningen

Beginnen met drie ronden van twee minuten en uitbouwen

Het rode touwtje is te kort en het blauwe is te lang

naar drie minuten met een pauze van één minuut.

Variaties op het springen:

- springen met gesloten benen en tussenhup waarbij we springen op de bal van de voet
- bokshouding met de voeten aannemen tijdens het springen
- kleine sprongen in de bokshouding naar voor en achter en naar links en rechts
- armen voor het lichaam kruisen (beschrijven van een O)
- touwtje tweemaal onder de voeten doordraaien (het zogenaamde zwiepen).

WAT IS HET NUT VAN TOUWTJE SPRINGEN?

- Warming-up.
- Coördinatie van armen en benen.
- Versterking van de beenspieren.
- Verbetering van cardio-respiratoire systeem.
- Wennen aan de tijdsduur van de boksronde: drie minuten.

SCHADUWBOKSEN

Schaduwboksen (kan een onderdeel zijn van de warming-up in een tweede boksles).

Het 'gevecht' tegen een ander in gedachte. De meeste leerlingen vinden schaduwboksen lachwekkend. Dit is zeker het geval als er geen spiegel voorhanden is. Als een klas gaat schaduwboksen moet het met de nodige concentratie gedaan worden anders heeft het geen zin. Tijdens schaduwboksen kunnen ze allerlei slagen verbinden om vanuit de verdediging aan te

Voor sommige leerlingen een worsteling met het springtouwje

vallen en andersom. Goed voetenwerk, goede dekking en zuivere slagen zijn belangrijk. In de spiegel kunnen leerlingen hun houding en hun stoten zelf zien. Als er geen spiegel is, kan de leraar het accent leggen op het kinesthetische. De leraar kan dan bijvoorbeeld aanwijzingen geven over de dekking of de voetenstand van de leerling. Heeft de gymzaal een raamwand dan wil dat wel eens lukken om zichzelf te zien in de ruit. In een tweede les kan men al gaan schaduwboksen. Het kan een deel van de warming-up zijn of een conditioneel aspect krijgen in een ander lesonderdeel van het boksen. De leraar kan met een goed voorbeeld de leerlingen stimuleren.

DE BOKSHOUDING

Van belang is een ontspannen en soepele lichaamshouding waarbij het lichaamsgewicht gelijk verdeeld is op beide benen. De armen zijn ontspannen tegen het lichaam, klaar om te stoten of te verdedigen. De kin omhoog en de voeten op schouderbreedte in een spreid/schredestand. Rechtshandige leerlingen hebben de linkervoet voor staan. De knieën zijn licht gebogen. Beide vuisten worden slechts ontspannen gesloten en zijn daardoor tot een snelle aanvals- of verdedigingspositie in staat.

Oefeningen om gevoelsmatig de juiste boksstand in te nemen.

- Looppas in omgangsbaan en op signaal van de leraar in de boksstand springen.
- Idem, maar vooraf in de sprong een draai om de lengteas maken.

Schaduwboksen met de weerspiegeling van de ruiter

VOETENWERK

De rechtshandige schuift bij het voorwaarts bewegen, de linkervoet enkele centimeters naar voren en de rechtervoet wordt kort nagetrokken. Bij het achteruit gaan wordt eerst de rechtervoet teruggeplaatst, dan volgt de linkervoet. Zodoende blijft de voetenstand tijdens de beweging altijd iets verwijdd.

VOORNAAMSTE BEWEGINGEN EN STOTEN

Bokshouding en uitgangshouding voor het boksen:

- aannemen van de juiste stand van de voeten: parallelstand tegen elkaar. Draai de rechtervoet (rechtshandig) met de hiel als draaipunt buitenwaarts en wel zo dat tussen de beide voeten een hoek van 90° ontstaat. Vervolgens draait de rechtervoet op de bal de hak buitenwaarts zodat beide voeten parallel aan elkaar staan. Dan wordt de bal van de voet op de plaats van de hak geplaatst. De rechterhiel komt licht van de grond. Een linkshandige leerling staat met de rechtervoet voor. Afwisselend linker- en rechtervoet voor is niet aan te bevelen in verband met de kans op verstoring van de balans op moment dat men wordt geraakt door een stoot²
- houding van de benen: de benen iets buigen en de knieën een beetje naar elkaar toe. Aangezien 70% van het lichaamsgewicht op de rechtervoet rust, wordt dit been iets meer gebogen. Het meeste gewicht rust op het achterstebeen omdat boksen een aanvalssport is in voorwaartse richting. Het achterstebeen is zodoende het afzetbeen en kan zo meer kracht zetten. Dit kan geoefend worden door bewegingen in

Nog niet de juiste voetenstand

voor-, achter- en zijwaartse richting waardoor leerlingen er meer controle over krijgen. Ze blijven zo ook beter in balans

- houding van de armen en de vuisten: sluit de handen licht tot vuisten met de duim over de middelste vingerkootjes van wijs- en middelvinger. Beide vuisten ontspannen gesloten houden. De bovenarmen zijn ontspannen tegen het lichaam aan gedrukt met de linkeronderarm iets op schouderhoogte met een hoek van circa 90° in het ellebooggewricht. De rechtervuist wordt onder de kin voor de borst gehouden. De kin is min of meer richting de borst. De handrug is in het verlengde van de onderarm anders treedt er krachtsverlies op.

Het stootvlak

Het stootvlak wordt gevormd door de knokkelpartij van de goed gesloten vuist (overgang middelhandsbeentjes en vingerkootjes). In de praktijk stoot men met de eerste en tweede knokkel van de wijs- en middelvinger.

Trefvlak

De trefvlakken zijn de voor- en zijkant van het hoofd en de romp boven de gordel. De gordel is de lijn van de bovenkant van de heup, via de navel naar de bovenkant van de andere heup.

In de bokssport geven de volgende harde treffers bewusteloosheid: linkerzij (maag) en rechterzij (lever), kin (kaak) en hart. De stoten hebben geen nadelige invloed op lange termijn

maar veroorzaken in een wedstrijd vaak KO (Knock Out). Leerlingen op school hebben nog geen stootkracht doch men zal tijdens het sparren het accent moeten leggen op elkaar 'licht' raken.

HET STOTEN

Het stoten gebeurt met een stevig gesloten vuist omdat er anders kans is op kneuzingen of zelfs breuken. Vandaar dat in de bokssport de handen worden ingezwachteld. Direct na het raken wordt de vuist weer snel teruggetrokken. Gezien vanuit het schoudergewricht vindt er anteversie, protractie en endorotatie plaats. De m. Pectoralis Major, m. Triceps Brachii en pronatie gevende onderarmspieren zijn actief. De aanspanning van de agonisten geven een bescherming van het schouder-, elleboog- en polsgewricht. De antagonisten zijn voornamelijk verantwoordelijk voor de reactiekrachten. Vandaar de snelle terugtrekbeweging die van essentieel belang is voor het terugbrengen van de dekking. Het gevaar van de counter³ is namelijk groot.

Op school kan men leerlingen tijdens het sparren beter de opdracht geven om geen harde vuist te maken in verband met het raken. De beweging kan dan toch wel snel uitgevoerd worden. In geval van een slechte dekking van een leerling en het lopen op een stoot die weliswaar snel is geplaatst maar zonder een krachtige vuist, beperkt de schade in geval van harde stoot op het lichaam.

De linkse directe

- Dit is een belangrijke techniek. Bij het plaatsen van de stoot is de arm nagenoeg gestrekt. De boven-, onderarm en rugzijde vuist zijn in één lijn anders treedt er krachtsverlies op. De handpalm wijst naar beneden en de knokkelpartij is horizontaal. Bovenlichaam wordt in de heupen geheel meege draaid in de stootrichting. Het is geen harde stoot en wordt geplaatst vanuit de schouder.
- Doel: het kan een aanvalsstoot zijn, maar in het algemeen is het een 'plaagstoot' om openingen te zoeken voor het plaatsen van bijvoorbeeld een rechtse directe.

Belangrijkste fouten:

- 1 de linkerelleboog wordt voor de stoot kort teruggetrokken om kracht te ontwikkelen
- 2 de rechterelleboog wordt van het lichaam gehouden
- 3 de rechterhand ligt voor de dekking tegen de kin, zodat de stoot van de andere leerling via deze hand altijd het hoofd raakt
- 4 hyperextensie van de linkerarm in het ellebooggewricht tijdens de stoot.

De rechtse directe

Dit is vaak een harde stoot waarbij de rechterschouder ver naar voren komt. Ze eindigt met een rechte arm waarbij de handpalm naar beneden gericht is en de knokkelpartij horizontaal is. De linkerarm blijft soepel voor het lichaam vlak on-

der de kin. De linkervoet glijdt als het ware naar voren onder een krachtige afzet van de rechterbal van de voet. Na de stoot moet men weer in de boks uitgangshouding.

Doel: aanvalsstoot.

Belangrijkste fouten:

- 1 de rechtervoet verlaat na de stoot de grond waardoor de bokser voorover uit evenwicht kan geraken
- 2 de linkerarm wordt teruggetrokken zodat het lichaam geen dekking meer heeft.

METHODIEK

Zonder handschoenen.

- Uitgangshouding voor het boksen aannemen.
- Linkse directe en rechtse directe afwisselend uitvoeren in stilstand.
- Combinaties: L L R - L R - L R L R .
- In beweging voorwaarts L (in stilstand) R (linkervoet verplaatst zich eerst na krachtige afzet rechtervoet), links (linkervoet eerst verplaatsen) rechts (rechtervoet eerst verplaatsen) zijwaarts en achterwaarts (achterste voet eerst verplaatsen)

NB tijdens het verplaatsen de voeten in een min of meer spreid/schredestand houden.

Met dank aan de leerlingen van het Bisschoppelijk College te Weert en Twan Belgers voor het maken van de foto's.

Noten

¹ Spar (E) boksen (zonder dóór te stoten); boks-, oefenpartij.

Sparring-match: vriendschappelijke (oefen-)bokspartij.

² In de literatuur (circa 1970) wordt er een opvatting beschreven dat men alle beginners leert boksen met de linkervoet voor. Ook als leerlingen linkshandig zijn. In deze opvatting vindt men het verkeerd te geloven dat rechts voor voordeel biedt vanwege een 'sterkere' linkerarm. De schuine opstelling van het lichaam met het linkerbeen en linkerschouder voor is begin van de 19^e eeuw ontwikkeld door de zogenaamde 'Price-fighters' die zich zo beter konden weren tegen felle aanvallen van de opponent waarin op het ene moment het linkerbeen en dan weer het andere been voor stond. Het bewegen vanuit een positie (links voor) gaf een eleganter aanzien van waaruit de techniek zich beter kon ontwikkelen. Daarbij werd het argument aangehaald dat voormalige wereldkampioenen zoals Tom Sharkey en Jack Dempsey altijd boksten met het linkerbeen voor ondanks dat ze linkshandig waren. Het zou zo zijn dat als een eenmaal gevormde bokser later toch de rechtervoet voor wilde plaatsen om natuurlijker te bewegen, dat geen probleem hoefde te zijn. Doch het advies om dit bij beginners niet te doen en zich te houden aan het technische 'ABC-boksen' met aandacht voor houding, stoten en voetenwerk.

³ Counteren is een stoot geven op het trefvlak van de andere leerling juist voordat deze leerling een stoot plaatst. Dus de stoot ontwijken en gelijktijdig treffen. Het is een soort stopstoot.

CORRESPONDENTIE: J.Schijvenaars@fontys.nl

ONDERZOEK

DIDACTISCH ONDERZOEK VANUIT HET LECTORAAT BEWEGEN EN GEDRAGSBEÏNVLOEDING

HET CONSTRUEREN VAN LEERTAKEN

IN HET BEWEGINGSONDERWIJS (2)

In een eerder artikel in dit blad (LO 7, 2005) over onderzoeksprojecten binnen het lectoraat Bewegen en gedragsbeïnvloeding (Hogeschool Windesheim) is verslag gedaan van een onderzoek naar de wijze waarop leerlingen hun leertaak construeren. In dit vervolgartikel wordt dieper ingegaan op twee dimensies die invloed uitoefenen op die leertaak: de zelf waargenomen competentie en de bewegingsgeschiedenis van de leerling. De wijze waarop leerlingen hun leertaak inschatten ('kan ik het of kan ik het niet?'), beïnvloedt mogelijk de uitvoering van die taak. De eerder opgedane bewegingservaring van een leerling speelt ongetwijfeld ook mee bij het oplossen van een bewegingsprobleem. Een nadere verkenning.

Door: Gert van Driel, Jeroen Koekoek en Harry Stegeman

Het lectoraat Bewegen en gedragsbeïnvloeding van de Hogeschool Windesheim in Zwolle houdt zich onder meer bezig met onderzoek naar factoren die van invloed zijn op de constructie van de leertaak door de leerling in bewegingssituaties. Deze factoren worden onderzocht in de werkelijke praktijk situatie, namelijk tijdens de lessen bewegingsonderwijs. Het lectoraat heeft zich de afgelopen twee jaar vooral beziggehouden met het uitvoeren van een aantal experimenten, om te kunnen vaststellen of en welk soort praktijkonderzoek in de les bewegingsonderwijs haalbaar is. Daarbij is nauw samengewerkt met studenten van de School of Human Movement & Sports, voorheen Calo (zie ook Van Driel & Koekoek, 2005). Dit heeft geleid tot een aantal opbrengsten:

- a Er is een procedure ontwikkeld om in de concrete lessituatie onderzoek te doen naar verschillende aspecten van het construeren van een leertaak (het gaat hierbij om een interview op verschillende momenten gedurende een activiteit).
- b Er is ervaring opgedaan met het vaststellen van bewegingsniveaus aan de hand van video met behulp van de methode Novibols (Van den Berg, 2002).
- c Er is een schriftelijke vragenlijst ontwikkeld om de zelf waargenomen competentie in bewegingsonderwijssituaties vast te stellen
- d Er is een eerste opzet van een schriftelijke vragenlijst voor kinderen gemaakt om de bewegingsgeschiedenis van leerlingen vast te stellen.

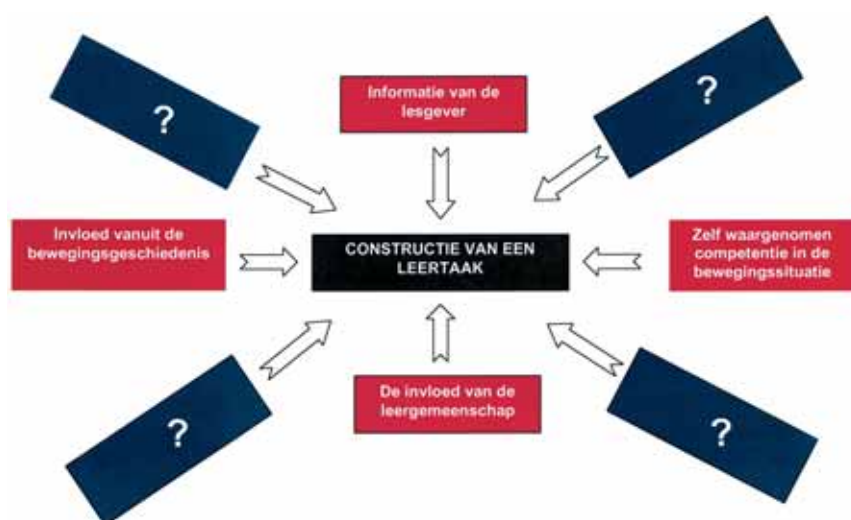
Er bestaan in de literatuur veel opvattingen en inzichten over hoe leerlingen leren. Deze kennis verandert voortdurend als gevolg van onderzoek naar leerprocessen bij leerlingen. Een

actuele opvatting is afkomstig uit de hoek van de cognitieve leertheorieën en heeft verwantschap met de ecologische psychologie. Het gaat hier om het sociaalconstructivistische leren (Kanselaar & Andriessen, 2000; Nelissen, 2004). Het leren wordt hierbij opgevat als een construerende, gesitueerde en sociale activiteit.

Vanuit deze theorie zien wij leren als het leren oplossen van een bewegingsprobleem. Uitgangspunt is dat de leerling, de leertaak en de omgeving een onverbreekelijke eenheid vormen. Dit heeft consequenties voor de manier waarop tegen leren in bewegingssituaties wordt aangekeken. Allereerst is de wijze waarop de leerling, eventueel met behulp van de leraar, voor zichzelf het bewegingsprobleem definieert van belang. Vervolgens wordt uit de bewegingsomgeving die informatie geselecteerd, die relevant geacht wordt voor het oplossen ervan. Daarbij spelen onder andere de motivatie om het probleem op te lossen (bijvoorbeeld: hoe schat de leerling zichzelf in en heeft hij zin om die leertaak uit te voeren?) en de ervaring met eerdere soortgelijke bewegingsproblemen (de bewegingsgeschiedenis) een belangrijke rol. Deze twee bepalende factoren hebben invloed op de waardering en selectie van informatie, die van belang wordt bij het oplossen van het bewegingsprobleem. Een didactische implicatie van deze theorie, is dat de essentie van onderwijzen ligt in het structureren van de leertaak én de omgeving waarin de leertaak moet worden uitgevoerd. Dit structureren vindt altijd plaats in relatie tot de mogelijkheden en bedoelingen van de leerling.

OVERKOEPELENDE ONDERZOEKSVRAGEN

Er is nog maar weinig onderzoek gedaan naar invloedrijke fac-

Figuur 1: Onderzoeksmodel van het lectoraat Bewegen en gedragsbeïnvloeding. Bepalende invloeden op de constructie van de leertaak door de leerling.

toren op het construeren van leertaken door de leerling in bewegingssituaties. Er is wel kennis ontwikkeld over het aanleren van motorische vaardigheden, maar het nadeel van dit type onderzoek is dat het hier dikwijls niet gaat om contextgebonden leren. Leren in bewegingsonderwijssituaties is altijd afhankelijk van factoren binnen die context. Het onderzoek naar leerprocessen in de les bewegingsonderwijs staat in feite nog in de kinderschoenen.

Het praktijkonderzoek van het lectoraat richt zich de komende periode onder meer op de twee volgende vragen:

1. Hoe vindt de constructie van een leertaak plaats in een bewegingssituatie?

De eerdergenoemde vernieuwende leertheorieën geven nog maar weinig empirische evidentie over effectiviteit en rendement van het leerproces. De verschillende opvattingen en waarderingen in de literatuur maken het 'constructivistisch leren' bovendien nog allerm minst tot een vastomschreven begrip. Om hierin meer inzicht te krijgen, wordt in dit onderzoek daarom gezocht naar factoren die van invloed zijn op het construeren van leertaken.

2. Op welke manier spelen deze factoren in op de wijze waarop de leerling de leertaak construeert?

Het gaat hier vooral om het achterhalen van de wijze waarop bepalende factoren op elkaar inwerken en van invloed zijn op de constructie door de leerling. We stellen in ons werkmodel (figuur 1) voor dat een aantal factoren zeker een belangrijke rol zullen spelen bij het leren van de leerling.

We hebben ervoor gekozen om dit model als onderzoeksmodel te gebruiken, hoewel hiervoor nog geen empirische evidentie gevonden is. Het model laat een aantal factoren zien, waarvan wij veronderstellen dat deze het leerproces beïnvloeden:

- 1 de informatie van de lesgever
- 2 de zelf waargenomen competentie in bewegingsonderwijs
- 3 de bewegingsgeschiedenis
- 4 de invloed van de leergemeenschap.

Het zal moeten blijken of ze werkelijk bepalend zijn. Het valt niet uit te sluiten dat ook andere factoren invloed uitoefenen.

We zijn in ons project gestart met onderzoek naar zelfwaargenomen competentie en de bewegingsgeschiedenis. Hieronder beschrijven we beide begrippen. We geven daarbij voorbeelden uit de praktijk en voorbeelden van delen van de gehanteerde vragenlijsten. De gegevens uit deze pilot zijn afkomstig van onderzoek met basisschoolkinderen uit groep 8. Met deze groep zijn drie activiteiten gedaan in de gymles: balanceren op een bierton, afgooi-jagerbal en bewegen en muziek. De leerlingen zijn in de les geïnterviewd en hebben daarnaast de hierboven onder a, b en c genoemde vragenlijsten ingevuld.

BELANG VOOR DE LEERKRACHT: DE ZELF WAARGENOMEN COMPETENTIE VAN ZIJN LEERLINGEN

Zelf waargenomen competentie is het oordeel van eigen kunnen door de leerling in de les bewegingsonderwijs. Het gaat hier om uitspraken van de leerling. Deze maakt inschattingen over eigen vaardigheden tijdens deelname aan bewegingssituaties. Zicht krijgen op dit zelfbeeld van de leerling in bewegingsonderwijs kan een goed hulpmiddel zijn voor de lesgever. Het ligt immers voor de hand dat de lesgever beter kan inspelen op leerwensen van een kind als hij zich ook verdiept in hoe het kind over zichzelf oordeelt. Hij kan dan adequater interventies toepassen en mogelijke leerstrategieën voor het kind uitzetten.

In de gymles van groep 7 staat vandaag voor het eerst het wendspringen over de kast met behulp van een minitramp centraal. Peter zit in een groepje met daarin een aantal goede bewegers. Peter is niet goed in gym. Vooral niet in turnonderdelen. Althans, dat vindt hij. Nu ook bij het bokspringen. Peter zal blij zijn als hij maar een paar keer hoeft te springen. Met zijn benen op de kast komen, lijkt hem het hoogst haalbare vandaag. Daar zou hij zelf eigenlijk erg tevreden mee zijn.

Het zelfbeeld van de leerling tijdens de gymles is niet alleen voor de leerkracht een belangrijke indicatie. Ook voor de leer-

ling zelf is het niet onbelangrijk een realistisch beeld te hebben van het eigen kunnen. Succesvol leren en plezier hebben in de lessen bewegingsonderwijs krijgen alleen een goed gevolg wanneer kinderen weet hebben van hun kunnen. Het is zeer frustrerend voor een leerling om steeds te falen bij het deelnemen aan bewegingssituaties. Vooral als er in eerste instantie goede moed en vertrouwen is. Denk aan een leerling die geneigd is het touw hoger te stellen bij het hoogspringen dan hij werkelijk aankan. Het steeds weer niet halen van de hoogte kan grote teleurstellingen tot gevolg hebben. Of aan een leerling die bij mikken op de basket voortdurend kiest voor de grootste afstand, maar deze telkens niet haalt. Een ander sprekend voorbeeld is de leerling in de gymles die initiatieven neemt waarbij grote risico's niet worden vermeden. Dit kind kiest dan bijvoorbeeld in balanceersituaties met verschillende keuzemogelijkheden vaak voor de moeilijkste en dus voor hem dan ook de gevaarlijkste. Een ander voorbeeld: klim- en klautersituaties die vaak onbevallen en met zichtbaar moeiteloos bewegingsgedrag worden aangegaan, maar waarbij het tempo van klimmen eigenlijk te hoog ligt en het kiezen van het parcours onzorgvuldig en ondoordacht is. Een laatste voorbeeld: zwaaien aan de ringen, waarbij wordt afgesprongen; de zwaai gaat net te hard om via een goede timing veilig te landen, maar de landing wordt al wel vol overtuiging ingezet.

Het zijn voorbeelden waarbij de leerkracht de leerling typeert als iemand met nodeloos risicogedrag. Of als leerling die vaak over de grens gaat van wat verstandig is.

Kinderen die zichzelf vaak beter vinden dan dat ze werkelijk kunnen, zijn zogenoemde 'overschatters'. Uit de voorbeelden wordt duidelijk dat ze grote kans hebben op teleurstellingen. Immers, de meeste leertaken lukken niet. Bij herhaling van dit mislukken, kunnen kinderen terugvallen in hun leerproces en opnieuw een lager bewegingsniveau laten zien. Bovendien zal het plezier in bewegen afnemen. Een bijkomend aspect van overschatting in de bewegingssituatie is het daadwerkelijk risicovolle gedrag van de leerling. Er bestaat een grotere kans op ongelukken en de lesgever moet voortdurend zijn aandacht hierop richten. Hoe veilig wordt hier door de leerlingen deelgenomen aan de bewegingssituaties?

Peter speelt met zijn groepje eindvakbal. Op het moment dat zijn partij in balbezit is, vraagt hij om de bal. Peter vangt de bal en speelt deze naar een medespeler. Na een tijd van gunstig samenspel van zijn partij wordt er vier keer gescoord. Na tien minuten heeft zijn ploeg gewonnen. Peter en zijn medespelers hebben goed gespeeld. Dat vond ook de meester. In de kleedkamer na de les praten de kinderen na over de les. Zijn groepje wordt geroemd om het goede spel. Peter vindt zichzelf helemaal niet goed. Hij had gewoon geluk dat de meester de groepen zo heeft ingedeeld.

Naast de overschatters behoeven ook de kinderen die niet zo overtuigd zijn van hun eigen kwaliteiten specifieke aandacht. Ze komen vaak vrij goed mee in de gymles, maar hebben een

lage dunk van zichzelf. Deze kinderen staan juist niet vooraan in de rij om te laten zien wat ze kunnen. Een kind dat zichzelf onderschat, kan dus eigenlijk prima meekomen in de gymles. Het zal zich echter steeds afvragen of de geleverde prestaties ook daadwerkelijk door zijn eigen vaardigheid tot stand zijn gekomen. In een onderzoek naar de waargenomen cognitieve competentie bij basisschoolkinderen (Phillips, 1984) bleek al eens dat deze kinderen met een zogenaamde *illusion of incompetence* hun eigen oordeel van groter belang achten dan hun werkelijke prestaties. Opvallend hierbij was de wijze waarop zij opdrachten aangingen. In eerste instantie stelden zij lagere eisen aan zichzelf. Bovendien schreven zij goede prestaties toe aan inzet of geluk en slechte prestaties aan een gebrek aan vaardigheid. Deze kinderen met een negatief zelfoordeel waren daarnaast veel eerder geneigd hun inspanningen te verminderen en daardoor vooral ook bij moeilijke opdrachten minder doorzettingsvermogen te vertonen.

CORRESPONDENTIE: jh.koekoek@windesheim.nl

g.van.driel@windesheim.nl

Advertentie

ACTIE NIEUW bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubileum, Sportdag of Slotfeest

**Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !**

**Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met VIER artikelen
voor slechts € 250
CLICK & GO**

**Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand**
Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Maakt van bewegen een feest!

KVLO

GEPASSIONEERD VOOR LICHAAMELIJKE OPVOEDING, SPORT EN WETENSCHAP

INTERVIEW MET ANNELIES KNOPPERS

Op 1 september 2005 is dr. Annelies Knoppers benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de Pedagogische Faculteit van de Universiteit van Utrecht. De bijzondere leerstoel draagt de naam: 'Pedagogiek en didactiek van de lichamelijke opvoeding en de sport'. Doel van deze nieuwe leerstoel is bij te dragen aan theorievorming, het onderzoek en het onderwijs op het gebied van pedagogiek en didactiek van lichamelijke opvoeding en sport met een fundamentele en praktische intentie. De bijzondere leerstoel is aangevraagd door de Stichting voor de Wetenschap van de Lichamelijke Opvoeding en Sport (zie kader).

Op 15 november heeft zij, door het uitspreken van een oratie haar leeropdracht aanvaard en een eerste richting aangegeven binnen haar werkplan. Door: Gert van Driel en Hilde Bax

Stichting voor de Wetenschap van de Lichamelijke Opvoeding en de Sport is een samenwerkingsverband van NOC*NSF en de KVLO. De stichting voor de Wetenschap is opgericht op 5 juni 1967. De Stichting heeft als doel: het bevorderen van het wetenschappelijk onderwijs in de lichamelijke opvoeding en de sport. De stichting probeert haar doel te bereiken door de benoeming van bijzonder hoogleraren. Zo zijn achtereenvolgens als bijzonder hoogleraar op voordracht van de stichting benoemd: dr. K. Rijsdorp, dr. H. Pijning, dr. A. Vermeer en dr. P. de Knop. Op 5 oktober jl. is de Stichting van de Wetenschap van de Lichamelijke Opvoeding opgegaan in een nieuwe stichting. Deze heeft als naam: Stichting Bevordering Sociaal-wetenschappelijk Sportonderzoek.

FOTO: GERT VAN DRIEL

Annelies Knoppers is opgegroeid in Canada en heeft gestudeerd en gewerkt als lerares lichamelijke opvoeding en als sportcoach in Amerika aan verschillende universiteiten. Bepalend voor haar denkbelden over lichamelijke opvoeding en sport zijn haar ervaringen als leerling van een meisjesschool voor voortgezet onderwijs en als studente, lerares lichamelijke opvoeding en sportcoach aan verschillende universiteiten, waaronder Michigan State University (VS).

'Mijn eerste positieve ervaringen met sport heb ik opgedaan in het extra curriculaire programma in het voortgezet onderwijs. Ik ging naar een meisjesschool met een duidelijk sportactief profiel. Op deze school was het regel dat de gewone lessen om 14.30 uur afgelopen waren. Van 14.30 uur tot 16.00 uur waren de leerlingen verplicht om deel te nemen aan een keuzeprogramma van allerlei cursussen. Deze keuzeruimte heb ik vooral benut door te kiezen voor sport. In het voortgezet

onderwijs was lichamelijke opvoeding een verplicht vak dat twee uur per week op het lesrooster stond. Deze lessen waren niet sportgericht. Brede bewegingsscholing met accenten op dans en lichamelijke activiteit voor iedereen stonden hier centraal. Vooral in het buitenschoolse aanbod was de kennismaking met de 'echte' sporten mogelijk, zoals: tennis, hockey en volleybal. Volleybal heb ik veel en met veel plezier gespeeld en later ook gecoacht.

Na de highschool gaat Annelies studeren aan de universiteit. De studierichting was Physical Education. Een studie die voor 50% bestond uit een beroepsopleiding voor leraar en voor de andere helft uit een wetenschappelijke opleiding gericht op het doen van onderzoek.

'Ook op de universiteit was er veel aandacht voor bewegen en sport. Ongeacht de studierichting moesten door alle studen-

ten vier credits worden besteed aan lichamelijke opvoeding. Studenten van de opleiding 'Physical Education' werden betrokken bij het begeleiden en lesgeven aan de studenten van de andere studierichtingen. Naast de credits lichamelijke opvoeding die gericht zijn op een actieve levensstijl is er sport op de universiteit. Hier werd ik voor het eerst geconfronteerd met de verschillende beelden die er bestaan over mannelijke en vrouwelijke trainers en coaches in de sport. Komend van een meisjesschool verbaasde ik mij over het feit dat er nauwelijks ruimte was voor vrouwelijke coaches. Zeker niet op het hogere niveau. Met name het coachen van meisjesteams aan de universiteit heeft mij veel opgeleverd. Je moet je voorstellen dat een dergelijk team start in het eerste jaar van de studie en dan gedurende de volledige studietijd in tact bleef. Het sportteam vormde voor veel studenten een belangrijke thuisbasis met een belangrijke sociale functie, die veel verder reikte dan het alleen met elkaar trainen en spelen van wedstrijden. Als coach van een dergelijk team ontstond vaak een sterke band met de verschillende leden van het team en je functioneerde als een soort mentor voor de studenten.'

Haar studie wordt afgerond met een promotie in 1978. Annelies maakt daarbij de overstap van de lichamelijke opvoeding naar de sociologie van de sport. Haar promotie heeft als titel: 'A behaviorally based appraisal of coaching performance'.

FOTO: GERT VAN DRIEL

'Door mijn persoonlijke ervaringen bij enerzijds het geven van lessen lichamelijke opvoeding en anderzijds het sporten en coachen met de universiteitsteams, raakte ik steeds meer geïnteresseerd in de verschillen tussen deze praktijken. Met name de rol en invloed van de begeleider op de beelden die over deze praktijken ontstaan bij de deelnemers trokken mijn aandacht. Uiteindelijk moest ik een keus maken in mijn loopbaan tussen het praktisch lesgeven en coachen of een loopbaan in het academisch onderwijs en het onderzoek.

In deze tijd ontstond de kritische sportsociologie en gezien mijn interesse lag een overstap van lichamelijke opvoeding naar de sportsociologie voor mij voor de hand. Samen met anderen heb ik onderzoek gedaan naar een evaluatie-instrument voor leraren en trainer/coaches in bewegen en sport. Daarbij stond niet alleen de vraag naar succes centraal, maar vooral het proces dat vooraf gaat aan het succes. Wat zijn 'critical incidents' bij het begeleiden van sportteams. Na mijn promotie volgde een reeks van onderzoeken en publicaties die in het verlengde lagen van mijn dissertatie.'

In 1991 emigreert Annelies naar Nederland.

De eerste drie jaar werkt ze bij de Oecumenische vrouwen synode. Voor de inburgering is dat een goede werkkring.

Als Annelies in 1994 komt te werken bij de USBO (Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap) onder leiding van Paul Verweel krijgt ze gelegenheid de Nederlandse sport situatie te bestuderen en onderzoek te doen naar de grote uitval van trainers bij voetbal. Het onderzoek richt zich op de beeldvorming over trainers. In het gesprek komt de vergelijking tussen Nederland en Amerika regelmatig terug.

'In Nederland is de status van de sporter hoog en die van trainer niet. Veel trainers stoppen rond de leeftijd van 40 jaar. In Amerika is dat niet zo.

FOTO: GERT VAN DRIEL

Veel nadruk wordt in Nederland gelegd op de fysieke en de sporttechnische vaardigheid van de trainer/coach. Het idee leeft dat de trainer/coach beter hoort te zijn dan zijn sporters. In Amerika gaat het veel meer om de kennis van de sport, zowel pedagogisch als strategisch. De eigen vaardigheid is minder van belang. In Amerika zijn er aparte conditietrainers, die zorgen voor de voorwaardelijkheden en hoeven niets te doen met de sport zelf.

Door deze beeldvorming wordt de groep die de kwaliteiten heeft om trainer te worden en te zijn erg klein, voor mannen en in sterkere mate voor vrouwen. Zolang het idee van eigen vaardigheid enorm belangrijk blijft, blijf je een grote uitval houden. Coachen, trainen is een ander vak dan sporten. De nadruk zou veel meer op het pedagogische moeten liggen, waarbinnen didactische aspecten en waarden en normen aandacht krijgen in het leren. De leraar bewegingsonderwijs op school kan zijn vak langer volhouden omdat de kennis en het begeleiden van leerlingen centraler staat dan het meedoen.'

In het kader van de leeropdracht 'Pedagogiek en didactiek van de lichamelijke opvoeding en de sport' komt onderzoek naar de manier waarop participatie in sport en bewegen de kwaliteit van leven kan bevorderen en de rol van leraren en trainers daarbinnen. Natuurlijk kan Annelies daar veel en enthousiast over vertellen.

'In het onderzoek gaat het om de heersende discours tussen gezondheid en bewegen (opgevat als physical activity). Hoe is dat bij jongeren en ouderen, mannen en vrouwen, allochtonen en autochtonen? Hoe komt het dat alle promotiecampagnes voor meer bewegen weinig resultaten hebben? Nog steeds beweegt 50% van de volwassenen te weinig. Worden allochtonen niet bereikt omdat onze ideeën zo westers zijn? Worden groepen niet bereikt omdat de campagnes instrumenteel en niet emotioneel gericht zijn? Veel campagnes zetten in op allerlei motieven en dat bewegen leuk is, komt niet naar voren.

In Australië heb ik (is) een onderzoek gedaan naar jonge moeders en sportbeoefening. Er blijken twee groepen te onderscheiden. Een lichamelijk fitte moeder is een goede moeder en een goede moeder heeft geen tijd voor physical activity. De mening van jonge moeders hangt samen met hun zelfdefinitie, hun identiteit.

Hoe je verleden in lichamelijke opvoeding en sport invloed heeft op het heden, is ook een vraag in het onderzoek. Hebben negatieve ervaringen uit het verleden invloed op de hoeveelheid bewegen later? Zijn er good practices met een positieve relatie. Discourses die je hebt komen niet uit de lucht vallen. Wat zijn je ervaringen en hoe beïnvloeden ze je nu?

Het begrip discours komt regelmatig in het gesprek terug. Annelies bevestigt dat ze het begrip gebruikt zoals Foucault. Taal creëert werkelijkheid. Onze werkelijkheid is wat we kunnen benoemen. Waar geen woorden voor zijn, bestaat niet.

FOTO: GERT VAN DRIEL

Vervolgens begint Annelies te vertellen over een onderzoek van Marion Jongmans die kinderen met en zonder beperkingen vergelijkt als het gaat om hun beelden bij een gezond en fit lichaam.

'Kinderen met een beperking tekenen gezonde kinderen nooit in een rolstoel of met krukken. Hoe komt dit? Heeft dat te maken met de beelden die leraren doorgeven? Welke beelden willen we doorgeven over gezondheid?

Beelden die er bestaan over een gezond lichaam bij de groep jong volwassenen en 55+ ers worden in dit onderzoek ook achterhaald. Deze scharnierpunten in het leven zijn betekenisvol voor de discours over gezondheid en bewegen.'

Ondertussen zijn we al meer dan een uur met elkaar in een dynamisch gesprek. Veel onderzoekservaringen zijn over tafel gegaan en het is duidelijk dat Annelies nog heel veel meer onderzoeksideeën heeft.

De leerstoel in combinatie met het USBO werk is een mooie mogelijkheid om ontwikkelingen richting te geven. In de afronding van het gesprek noemt Annelies er twee.

Sport en bewegen blijft onderdeel deel van de studie maatschappelijke opvoedingsvraagstukken en het ontwikkelen van een master sportpedagogiek.

Als kennismaking met de nieuwe hoogleraar hebben Hilde Bax en Gert van Driel anderhalf uur gesproken met Annelies Knoppers op het bureau in Zeist. Uit dat gesprek komt zij naar voren als een zeer enthousiaste vrouw, die blij is met een terugkeer naar de lichamelijke opvoeding en sport. Met een ambitie om van de bijzondere leerstoel iets moois te maken.

CORRESPONDENTIE: gert.vandriel@kvlo.nl

hilde.bax@kvlo.nl

IRP

DE IRP- PRAKTIJK

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerlei vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in en buiten het onderwijs. Om een indruk te geven van de zaken die van belang zijn voor de afdeling IRP deze keer een uitspraak uit de rechtspraak.

Steeds vaker wenden ook werkgevers uit het onderwijs zich tot de kantonrechter om ontbinding van de arbeidsovereenkomst te vragen. De wijze waarop een rechter zich over dit soort ontbindingsverzoeken buigt is van invloed op de advisering van de juristen van de afdeling IRP.

In het bijzonder onderwijs kunnen beide partijen, de werknemer en de werkgever, bij de kantonrechter een verzoek tot ontbinding van de arbeidsovereenkomst indienen. Ook de werkgever waarvan de werknemer vindt dat daar helemaal geen reden voor is. Kantonrechters in Nederland zijn vaak bereid om de arbeidsovereenkomst te ontbinden als blijkt dat één van beide partijen echt niet meer met de ander verder wil. De kantonrechter stelt dan dat het net is als met een huwelijk: als één van beiden echt niet meer wil dan houdt het op. Afhankelijk van de situatie hangt er dan een prijskaartje aan het verzoek tot ontbinding.

In deze rechtzaak, zich afspelend in de Rechtbank Zwolle, gaat het om het volgende. Een stichting die een basisschool in stand houdt verzoekt om ontbinding van de arbeidsovereenkomst van de directeur van deze school. Volgens de verzoekster moet een directeur in de huidige tijd meer aan beleid en management doen dan de directeur nu doet. De directeur vindt dat hij meer kans op verbetering had moeten krijgen en verzet zich tegen de ontbinding. Als er dan toch een ontbinding wordt uitgesproken vraagt de directeur om een hoge vergoeding omdat hij vindt

dat aan de werkgeefster ernstige verwijten zijn te maken.

De kantonrechter acht een ontbinding gerechtvaardigd. De belangrijkste overweging daarbij is dat de rechter geen aanleiding ziet om te veronderstellen dat de knelpunten in het functioneren van de directeur binnen afzienbare tijd kunnen worden weggenomen. Het is voor de rechter duidelijk dat de relatie al enige tijd is vastgelopen en dat tussen partijen geen aanvaardbare oplossing voor de problemen is gevonden. Op de zitting was door de werkgeefster ook duidelijk aangegeven dat zij geen mogelijkheden zag voor verdere samenwerking en dat verdergaande samenwerking tot grote schade voor de school zou leiden. Alles overwegende meent de rechter dat het redelijk is om uit te gaan van een neutrale situatie: het is noch aan de werkgeefster noch aan de werknemer te wijten dat een en ander zo is misgelopen. Bij de directeur is er volgens de rechter eerder sprake van een niet-kunnen dan een niet-willen voldoen aan de door de werkgeefster gestelde eisen ten aanzien van het functioneren als een 'modern' manager. Een hoog bedrag als (schade)vergoeding kent de rechter niet toe; wel is de werkgeefster verplicht om de inkomsten van de werknemer gedurende drie jaar na ontbinding tot 100 procent van het huidige salarisniveau van de directeur aan te vullen. Nieuwsgierig naar ontbindingszaken in het onderwijs? Kijk op www.rechtspraak.nl en zoek in *uitspraken* op bijvoorbeeld de zoektermen: onderwijs, ontbinding

FOTO: HANS DIJKHOFF

'Er uit' (Deze foto is in scène gezet)

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

BEWEGEN EN SPORT IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

AANHAKEN BIJ VERNIEUWINGEN

ALS DE TREIN EENMAAL RIJDT...

Docenten zijn de dragers van een school. Daarom kan de ingezette koers alleen slagen als docenten meewerken. Vernieuw(en)d onderwijs vraagt ander gedrag van docenten. Docenten zijn niet alleen verantwoordelijk voor de eigen vaklessen, voor het op weg helpen van leerlingen en het bereiken van resultaten.

Ze moeten meer afstemmen met vakcollega's, samenwerken met andere vakken en projecten ontwikkelen.

Soms hebben docenten het gevoel geen enkele invloed te hebben op de ontwikkelingen in de school; de directie heeft de trein in gang gezet en als docent heb je geen andere keuze dan mee te rijden.

Door: Gerie ten Brinke en Jorg Radstake

De vernieuwde onderbouw is op alle scholen voor voortgezet onderwijs (VO) in gang gezet. Managementteams hebben de koers voor deze vernieuwing bepaald en hebben zich daarbij veelal laten leiden door één van de scenario's, geschetst door de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming in 2003. Het motto is 'Elke school zijn eigen onderbouw'. De invulling van de eerste twee jaren vraagt namelijk om maatwerk: passend bij de leeftijdsgroep, bij de grote verschillen tussen leerlingen en bij de specifieke situatie van de school. Scholen geven een eigen gezicht aan de onderbouw. Of men nu gekozen heeft voor scenario 1 of 4; elke school is in beweging.

Als opleidingsdocenten aan de Calo (tegenwoordig School of Human Movement & Sports) volgen we natuurlijk niet alleen deze ontwikkelingen van een afstandje, maar willen we tevens vooruitlopen op wat ons in het werkveld nog te wachten staat. Anderzijds willen we natuurlijk ook de scholen, vaksecties en docenten Bewegen en Sport (B&S) ondersteunen bij deze ontwikkelingen en helpen meedenken, zodat we 'actief' met deze rijdende trein mee kunnen rijden en misschien zelfs wel (deels) als machinist/conducteur de koers kunnen bepalen. Kortom we werken ook graag binnen deze vernieuwingen nauw samen binnen de bekende driehoek: student, opleiding (Calo) en werkveld (in dit geval VO).

In dit artikel willen we ingaan op de posities waarin het vak LO in de vernieuwde onderbouw terecht kan komen. Soms lijkt de eigenheid van het vak op de tocht te staan en dan is het van belang als sectie te bepalen welke positie je inneemt of in wil nemen door aan te geven waar grenzen liggen, maar vooral ook door te zoeken naar mogelijkheden die de ingeslagen koers biedt. Wanneer docenten met elkaar in gesprek raken over die mogelijkheden, wordt het onderwijs hoe dan ook beter. En dat is misschien wel het belangrijkste effect van de vernieuwde onderbouw!

POSITIES VAN LO IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

Als gevolg van de keuze die de school heeft gemaakt kan het

vak LO in één van de volgende situaties/posities belanden:

- 1 LO is nog steeds een apart vak of vormt een eigen leergebied (Bewegen en Sport)
- 2 er wordt thematisch gewerkt: zowel binnen het vak LO als met andere vakken
- 3 LO is (grooten)deels opgenomen in vakoverstijgende projecten en wordt deels als apart vak aangeboden
- 4 LO is opgenomen in een ander leergebied (bijvoorbeeld binnen Mens en Maatschappij).

Elke situatie biedt kansen voor een vernieuwde praktijk. In het schema hieronder proberen we dan ook voor elk van de hier boven genoemde posities met concrete voorbeelden te komen en juist de mogelijkheden van de ingeslagen koers te laten zien.

SPANNINGSVELD: PROJECTONDERWIJS EN EIGENHEID LO

Uit een enquête, die we bij onze stagescholen hebben afgenomen, blijkt dat veel secties te maken krijgen met het ontwikkelen van vakoverstijgende projecten. Het komt gelukkig nauwelijks voor dat het vak LO compleet opgenomen wordt in een ander leergebied. Bij de eerste twee situaties zien secties voldoende mogelijkheden om zelf het onderwijsaanbod te vernieuwen. Het ontwikkelen van vakoverstijgende projecten brengt echter een spanningsveld met zich mee. Aan de ene kant kunnen projecten een enorme meerwaarde hebben voor het onderwijs. Leerlingen ervaren projectonderwijs als zeer betekenisvol, ze zien samenhang tussen vakken en zijn doorgaans actief betrokken en behoorlijk gemotiveerd. Aan de andere kant ligt de bijdrage van het vak LO binnen een project vaak op het terrein van 'leren over bewegen'. Wanneer het onderwijs vooral in projecten wordt aangeboden, waar blijft dan nog de gewone basketballes en de les speerwerpen? We denken dat de uitdaging voor de sectie LO ligt in het ontwikkelen van projectonderwijs, waarbij de eigenheid van het vak LO niet verloren raakt. Kortom wij zien kansen! Project-

Situatie LO	Voorbeelden en kansen voor vernieuwing
LO als apart vak (of leergebied)	• meer accent op zelfstandig werken/leren en regelende taken (zie ook: www.bewegensamenregelen.nl) • ontwikkelen van keuzemodules (binnen bijvoorbeeld KWT = keuzewerktijd) • ontwikkelen naschools sport-/beweegaanbod op maat • ontwikkelen competentiegerichte beoordeling • thematisch onderwijs (zie ook volgende rij).
LO in thema's	<i>Binnen het vak:</i> • thema racketspelen (leerlingen maken keuze uit tennis, badminton of tafeltennis) • thema ontwerpen (leerlingen ontwerpen dansje binnen bewegen en muziek). <i>Samen met ander vak:</i> Ieder vak besteedt gedurende een aantal weken in de eigen les aandacht aan hetzelfde thema en maakt verwijzingen naar het andere vak. • thema hefboomwerking/acrogym (NA en LO) • thema hartfrequentie en belasting (BI en LO) • thema grafieken en tabellen/sprinten (WI en LO).
LO in projecten	Tijdens een projectweek of gedurende een periode werken leerlingen aan een project waarin verschillende vakinhouden geïntegreerd worden. • rap-project (NE, LO, MU) • project sport en voeding (BI, VZ, LO) • project weerbaarheid (SL, LO) • project Olympische Spelen (GS, AK, LO) • circusproject (LO, HV).
LO in ander leergebied	LO is samen met andere vakken opgenomen in een leergebied (Mens en Maatschappij of Mens en Natuur). Leerlingen werken aan grotere levensechte projecten, opdrachten en thema's waarbij de vakken geïntegreerd worden aangeboden. De aparte lessen LO staan in dienst van het leergebied. Naast bovengenoemde voorbeelden zien we ook de ontwikkeling van sportklassen of sportlijn (zie ook www.baudartius.nl).

onderwijs heeft een meerwaarde voor LO wanneer daarmee de kerndoelen voor Bewegen en Sport (B&S) gerealiseerd kunnen worden. Dat is ons inziens het geval wanneer de volgende drie uitgangspunten gerealiseerd worden:

- onderdelen van het bestaande LO-programma eenvoudig in een vakoverstijgend project opgenomen kunnen worden. Als leerlingen bijvoorbeeld bij speerwerpen de resultaten noteren op een scoreformulier en dit vervolgens moeten verwerken in tabellen en grafieken kan de docent wiskunde gebruik maken van de opgedane ervaring bij LO. Of andersom: als de docent biologie uitlegt hoe je de hartfrequentie kunt berekenen en wat ermee gebeurt als je je inspannt, kan deze theorie eenvoudig toegepast worden in de les LO.
- LO de hoofdaannemer is en zoekt één of meerdere onderaannemers om het project optimaal tot zijn recht te laten komen (bijvoorbeeld bij het circusproject). Als LO als onderaannemer aan een ander vak gekoppeld wordt, is het goed een bijdrage te leveren, maar zou het niet ten koste mogen gaan van de LO-onderwijstijd (bijvoorbeeld door tiltechnieken te oefenen voor het vak metaal).
- er binnen het vak LO meer projectmatig gewerkt wordt. Bewegen is immers van zichzelf al betekenisvol en levensecht. Bij een dansproject bijvoorbeeld zullen leerlingen niet alleen leren hoe ze bepaalde pasjes moeten doen, maar ook hoe ze samen met medeleerlingen een dansje in elkaar kunnen zetten, hoe ze alles zo plannen dat het op tijd gepresenteerd kan worden, hoe ze ervoor zorgen dat iedereen een taak krijgt en uitvoert en wat ze achteraf gezien beter anders hadden kunnen doen.

PROJECTONDERWIJS OP DE CALO

De docent LO zal in de toekomst steeds meer betrokken worden bij het ontwikkelen en vernieuwen van het onderwijs. Daarom is een belangrijk onderdeel van het vierdejaars LO-programma van de Calo het uitvoeren van een project. Scholen/secties LO kunnen daarbij bij ons een aanvraag indienen voor het ontwikkelen van een stukje onderwijs. Studenten uit het vierde jaar werken namelijk van 1 februari tot 1 juni (minimaal) één dag per week samen met een LO-collega van de school aan dit project. Op deze manier leren studenten in een reële situatie wat onderwijsontwikkeling inhoudt en krijgen scholen de kans iets van de inzet en kennis van studenten (en ondersteuning vanuit de Calo) in te zetten voor een nieuw aanbod.

In dit kader kan de ontwikkeling van (vakoverstijgend) projectonderwijs ook een leerzame opdracht voor onze vierdejaars studenten zijn. We willen secties die bezig zijn met projectonderwijs dan ook oproepen om een aanvraag in te dienen. Mocht u belangstelling hebben wilt u dan *uiterlijk 22 december* contact opnemen met ons door te mailen naar één van onderstaande mailadressen? Wanneer deze datum voor u niet haalbaar is, kunt u natuurlijk ook later mailen.

CORRESPONDENTIE: g.ten.brinke@windesheim.nl

jorg.radstake@windesheim.nl

SPORTIEFSTE SCHOOL

VOOR DE TWEEDE MAAL

VERKIEZING VAN DE 'SPORTIEFSTE PO-S

De KVLO organiseert samen met het NOC*NSF in het schooljaar 2006 - 2007 voor de tweede maal de verkiezing van de AWARD: 'Sportiefste PO-School van Nederland'.

De verkiezing van 2005 ging door enorme sneeuwval op de verkiezingsdag direct al als historisch in de boeken. De komende verkiezing willen we minstens zo spectaculair maken. Door: Aernout Dormans

Zowel het beleid van de KVLO als in het convenant van de Alliantie School en Sport, samen sterk, staat de rol van het onderwijs en de kwaliteit van het bewegingsonderwijs centraal. Daarnaast is de samenwerking, in de ruimste zin, tussen de school en de sportieve omgeving één van de speerpunten van de Alliantie. Samen wordt er gewerkt aan een structurele inbedding van sport en bewegen in het onderwijs en de zichtbaarheid in programma's op de scholen. Deze samenwerking tussen het onderwijs en de sport is erop gericht dat er voor de leerlingen een aantrekkelijk en kwaliteitsvol aanbod van bewegen en sport wordt gerealiseerd, waardoor jongeren een leven lang blijven bewegen en sporten.

Bestaande voorbeelden van *good-practices* kunnen in dit verband een aanjaagfunctie hebben. Voorbeelden van scholen, met als startpunt de lessen lichamelijke opvoeding en daarnaast een structureel buitenschools bewegings- en sportprogramma in samenwerking met sportverenigingen en gemeenten.

OPZET EN DOEL PRIMAIR ONDERWIJS

De sportiefste school van Nederland PO is een prijsvraag, een wedstrijd waar alle scholen voor het primair onderwijs in Nederland aan deel kunnen deelnemen. Het gaat hierbij om concrete plannen voor het bewegingsonderwijs met als doel een meer bewegingsvriendelijk klimaat op school, onder schooltijd en daarbuiten te realiseren.

Om genomineerd te kunnen worden moet de school voldoen aan de wettelijk voorgeschreven Kerndoelen voor bewegingsonderwijs PO. Naast het aanbieden van een uitdagend bewegingsprogramma en een programma buiten het reguliere lesprogramma om, gaat het bijvoorbeeld ook over de bewegingsmogelijkheden van leerlingen voor schooltijd, in pauzes en na de lessen op de speelplaats. Zo wordt er bijvoorbeeld ook gekeken of de speelplaats een functie in de buurt heeft.

Ook de wijze waarop leerlingen kunnen participeren in de sport- en bewegingsprogramma's en de maatschappelijke betrokkenheid van de school bij gezond bewegen is een facet waar de nominatiecommissie naar zal kijken.

Het gaat om dus om de diversiteit aan beweeg- en sportactiviteiten die een school kan aanreiken.

INSCHRIJVEN

Een school kan zich 'individueel' aanmelden, maar indien een gemeente een verkiezing heeft georganiseerd van de Sportiefste Basisschool over het jaar 2006 dan is de winnaar van deze gemeentelijke verkiezing geplaatst voor de nationale finaledag in mei 2007.

De winnende scholen van gemeentelijke verkiezingen hebben voorrang om aan de finale mee te mogen doen. Voor deze gemeentelijke winnaars zijn er zes plaatsen gereserveerd. Vier plaatsen kunnen ingenomen worden door 'individueel' aangemelde scholen. Indien er uit meer dan zes gemeenten winnaars aangemeld worden, bepaalt de nominatiecommissie welke van de winnende scholen naar de finaledag mogen komen. De genomineerde scholen worden uitgenodigd om met één klas uit groep 8 en vijf begeleiders naar de finaledag te komen. De groepsgrootte is bepalend. We gaan hierbij uit van ongeveer vijftientig leerlingen in één klas.

Op de feestelijke finaledag krijgen de leerlingen van bekende topsporters of ex-topsporters een aantal sportclinics aangeboden.

De nominatiecommissie nomineert maximaal tien scholen. Op de finaledag in mei 2007 presenteren de genomineerde scholen hun plannen. Op basis van deze presentaties wordt door de vakjury de Sportiefste Basisschool van Nederland 2007 uitgeroepen. De winnende school krijgt een waardecheque om de speelplaats nog bewegings- en sportvriendelijker te maken. Alle andere scholen ontvangen ook een cheque ter grootte van 750,00 euro.

DE JURY PO

Alle plannen en ideeën worden beoordeeld door de nominatiecommissie PO bestaande uit afgevaardigden van de KVLO, NOC*NSF, NKS en de SLO.

Op de dag zelf zal een vakjury de genomineerde scholen bevragen. In de jury primair onderwijs zullen o.a. zitting hebben: Jan Rijpstra, Voorzitter, collega LO en Burgemeester Tynaarlo.

Henk Gemser, hoofdbestuurslid NOC*NSF

drs Anja Bruinsma, hoofdbestuurlid NKS

Miriam Hoogendijk, beleidsmedewerker primair onderwijs KVLO

E PO-SCHOOL VAN NEDERLAND'

drs. Chris Mooij, collega LO, stafmedewerker SLO
Oscar Erken, KVLO-hoofdbestuurslid portefeuillehouder
schoolsport
Secretaris van de jury is: Aernout Dorpmans, beleidsmede-
werker schoolsport KVLO.

PRESENTATIES SCHOLEN

Net zoals in 2005 presenteren de genomineerde scholen zich voor elkaar 'on stage'. Maximaal drie minuten per school. De school kan kiezen uit bijvoorbeeld:

- een videopresentatie
- presentatie met cabaret/toneel
- presentatie met muziek en dans, of een mix van alle drie is ook mogelijk.

De verdere invulling is vrij. De presentatie wordt apart door het publiek beoordeeld. De school met de origineelste presentatie wint een beker: de Publieksprijs.

ONDERVRAGING

Op de feestelijke bijeenkomst in mei krijgt elke genomineerde school vijf minuten om hun plan of onderwijskundig concept toe te lichten. Daarna ondervraagt de jury de directeur en/of vakleraar bewegingsonderwijs of leerkracht specialist bewegingsonderwijs maximaal twaalf minuten over de vakinhoudelijke kant van het plan. De vorm waarin de plannen en ideeën gepresenteerd wordt, is vrij. Nadat alle plannen gepresenteerd zijn en toegelicht, trekt de jury zich terug en bespreekt de toelichtingen en de antwoorden op de gestelde vragen. Daarna worden de prijzen: de AWARD, de Publieksprijs en de andere prijzen, uitgereikt.

PRIJZEN

De winnende school krijgt voor de hele school een T-shirt met de tekst: 'Ik zit op de Sportiefste Basisschool van Nederland 2007 (maximaal 500 shirts).

De winnaar van de 'beste' on-stagepresentatie ontvangt een beker.

De prijzen voor de genomineerde scholen:

- 1 Voor de winnende school is er een beker en een waardecheque van € 5.000,- om een speeltoestel of sportmateriaal aan te schaffen.
- 2 Alle andere scholen in de finale eindigen op een gedeelde tweede plaats. Zij ontvangen een herinneringsbeker en een waardecheque van € 1.000,- voor spel- en sportmaterialen.

INDIENEN VAN DE PLANNEN

Aanmelden kan door het aanmeldingsformulier van de website www.schoolensport.nl te downloaden en voor 1 maart 2007 het aanmeldingsformulier op te sturen naar de secretaris van

de jury.

Voor het PO is een eigen format ontwikkeld waarvan wij denken dat dit de jury meer mogelijkheden geeft om scholen met elkaar te vergelijken. Vandaar dat het aanmelden moet geschieden aan de hand van het format van het aanmeldingsformulier.

Voor 15 maart 2007 ontvangen alle scholen bericht omtrent de nominatie.

Aan de deelname zijn geen kosten verbonden. Plannen kunnen worden ingediend bij de KVLO afdeling Schoolsport t.a.v. Aernout Dorpmans, secretaris van de AWARD 2007.

Het reglement voor deelname: de 'spelregels' is te vinden op de website van de KVLO (www.schoolensport.nl). De deelnemende scholen gaan bij inschrijving akkoord met de voorwaarden zoals geformuleerd in deze regels.

De organisatiekosten van deze dag worden gedragen door de KVLO en de partners uit de Alliantie: de ministeries van OCW, VWS en NOC*NSF.

GOOD-PRACTICE

Een selectie van de ingediende plannen en ideeën zal als voorbeeld van *good-practice* in een speciale uitgave van de *Lichamelijke Opvoeding* worden gepubliceerd. Zo kan iedereen kennisnemen van wat er leeft en gedaan wordt op het gebied van school & sport, met het uiteindelijke doel: een (nog) bewegingsvriendelijk(er) klimaat op de basisscholen te creëren: een basis voor levenslang sporten.

CORRESPONDENTIE: schoolsport@kvlo.nl

GELEZEN

NORMEN HELPEN BIJ HET BEWEGEN

In Nederland zijn er meer beweegnormen voor volwassenen. De Nederlandse norm gezond bewegen geeft een algemeen advies omtrent bewegen en gezondheid. Deze is vastgesteld en afgeleid van internationale richtlijnen, te weten: minimaal vijf dagen in de week 30 minuten matig tot intensief bewegen. De norm richt zich op hart en spieren.

De stappennorm met 10.000 stappen per dag. Waarschijnlijk is wandelen de veiligste en meest geschikte vorm van lichaamsbeweging voor grote groepen van de bevolking. Gezondheidswinst wordt al bereikt bij met een dergelijke activiteit, maar om FIT te worden is meer nodig. Een internationale definitie: 'het vermogen om spierarbeid bevredigend uit te voeren'. De fitnorm voor volwassenen gaat uit van drie maal per week 20 minuten inspannen de lichaamsbeweging. Meer info www.bewegingsvraagstukken.nl
Oudfit september 2006

SPORTIEF BEWEGEN MET ARTROSE

Regelmatig bewegen is zeker goed voor mensen met artrose. Mensen die meer bewegen ervaren soms minder pijn. In het algemeen zijn alle veelzijdige bewegingsvaardigheden goed. Meer info www.reuma-stichting.nl
Oudfit september 2006

SPORT VEELVULDIG GENOEMD ÉN GEROEMD IN COLLEGEPROGRAMMA'S

In navolging van het regeerakkoord en de kabinetsnota 'Tijd voor sport' staat in veel

programma's van politieke partijen een aparte paragraaf over sport, waarin de maatschappelijke meerwaarde wordt erkend. De politieke erkenning van sport en de bereidheid hiervoor meer ruimte te creëren is opvallend.

NKS Sportkader nieuwsbrief 7

VO-RAAD STUURT BRIEF AAN MINISTER OVER ONDERWIJSTIJD

In de brief bevestigt de VO-raad dat scholen kritisch behoren te kijken naar het aantal klokuren dat er daadwerkelijk begeleide onderwijsactiviteiten worden verzorgd. Binnen scholen en besturen is intensief overleg over praktische mogelijkheden om het aantal uren op jaarbasis te verhogen. In plaats van een gesprek tussen scholen en ouders aan te gaan grijpt de Minister centraal in. Scholen worden gedwongen hun onderwijs anders te organiseren om de 1040 uur te halen. Er zijn namelijk geen extra middelen beschikbaar om meer personeel aan te stellen. De VO-raad nodigt de minister uit om in onderling overleg tot afspraken te komen.

VO flits oktober 2006

WIJZIGING VAN DE WET OP HET PRIMAIR ONDERWIJS EN DE WET MEDEZEGGENSCHAP ONDERWIJS 1992 IN VERBAND MET BUITENSCHOOLSE OPVANG.

Dit betekent dat het bevoegd gezag van een basisschool zorg draagt voor de organisatie van kinderopvang, op daarvoor met ouders afgesproken dagen, voor leerlin- gen op schooldagen gedurende de voor- en naschoolse

periode, tussen 7.30 uur en 18.30 uur, indien één of meer ouders hiertoe verzoeken. De kosten die uit de opvang voortvloeien zijn voor rekening van de ouders.

Direct oktober 2006

SUCCES KLAPSCHAATS SMAAKT NAAR MEER

InnoSport NL heeft als doel hét nationale centrum te worden voor innovatie in sport. Het kabinet heeft alle vertrouwen in dit initiatief van NOC*NSF en TNO sport en stelt 15 miljoen beschikbaar. Eén voorwaarde echter sport (NOC*NSF, de sportbonden), kennisinstituten (zoals TNO en universiteiten) en het bedrijfsleven moeten gezamenlijk ook een bedrag van 15 miljoen euro investeren.

Coachen oktober 2006

MEERVOUDIGE PUBLIEKE VERANTWOORDING

Scholen zijn zelfbewuster en ondernemender geworden. Toch lijken scholen, ondanks de grotere beleidsruimte, nog veel op elkaar. Activerend leren, een veilige uitdagende leeromgeving, de kernteams zijn niet uniek voor een bepaalde school. Voor een aanbod op de lokale omgeving is een dialoog nodig. Meervoudige publieke verantwoording (MPV) gaat hierover.

Het brainstramen van MPV is:

- Je formuleert waarvoor je

staat

- Je houdt bij en laat zien hoe je daaraan werkt
- Je zoekt draagvlak in de omgeving
- Je laat zien welke resultaten je bereikt
- Je leert van wat niet goed gaat en van signalen die uit de omgeving terugkrijgt.

De hoofdfuncties worden omschreven als: draagvlak, leren verbeteren en rekening. De vuistregels zijn daarbij: leiderschap tonen, een gerichtheid op de omgeving en permanent blijven verbeteren.

ISISAQ5 Magazine oktober 2006

DE SCHOOLLEIDER ALS FACILITATOR

Belangrijke aandachtspunten voor de schoolleider zijn om te investeren in het primaire proces en het geven van positieve aandacht. Voldoening is de beste beloning en die wordt bereikt door samen te werken. Het is erg belangrijk dat de gewone menselijke aspecten veel aan bod komen. Medewerkers voelen zich trots op het werk wanneer zij zelf de ruimte hebben om keuzes te maken en daar ook verantwoordelijkheid voor zijn.

OCW onderwijsmagazine nummer 10, 2006

Hilde Bax

HEEFT U ONZE WEBSITES AL BEZOCHT

www.kvlo.nl

www.gymleraren.nl (community lo)

www.gymlessen.nl (vaklokaal digischool)

www.bvenet.nl/~lo-bve

www.schoolensport.nl

www.janluitingfonds.nl

KVLO

OPROEP

DE PROBLEMATIEK IN HET SPECIAAL ONDERWIJS

Binnen het speciaal onderwijs is de laatste jaren veel veranderd. De gevolgen van de WSNS- wet zijn duidelijk merkbaar binnen de onderwijsclusters. Daarnaast komt de volgende verandering er al aan. De zorgplicht, zoals beschreven wordt in de notitie Passend Onderwijs, zal voor nieuwe veranderingen kunnen gaan zorgen.

Door: Yvonne Sanders

De laatste jaren zien we in een aantal clusters een verzwaring van de problematiek van de kinderen. Binnen cluster 4 zien we een sterke toename van het aantal leerlingen. Vanwege de toename en verzwaring zien we dat scholen soms andere keuzes maken voor het vak lichamelijk opvoeding. Vakonderwijs moet soms plaats maken voor andere activiteiten. De toename van de leerlingen zien we niet terug in de vacatures voor het speciaal onderwijs. De KVLO wordt op dit moment vaak benaderd omdat uren bewegingsonderwijs verdwijnen vanwege locatieproblemen of omdat de school het geld op een andere manier wil investeren. Dat dit consequenties heeft voor het vak bewegingsonderwijs is duidelijk.

Wij willen als vakorganisatie inzicht krijgen in de ontstane

problemen d.m.v. het benaderen van bestaande netwerken. Aangezien wij op dit moment niet beschikken over een up-to-date bestand van netwerken willen wij dit op korte termijn actualiseren.

De KVLO wil het komende jaar tijd investeren in het bezoeken van deze netwerkbijeenkomsten.

GEGEVENS INVULLEN

Op de website kunt u hiervoor een formulier invullen met uw gegevens en de gegevens van de school waar u werkt.

Voor meer informatie kunt U zich wenden tot:
y.sanders@fontys.nl

AANKONDIGING

ROEIEN, JONG AAN DE SLAG

Marjolein Rekers

Illustraties van Hendrik J. Vos

Jan Luiting Fonds, Zeist, 2006

Fax: 030-6912810

E-mail: jl@kvlo.nl

ISBN: 90 72335 42 2

Prijs: 14,90 euro

Instructief praktijkboek voor roeisport en bewegingsonderwijs om roeien bij jeugd te introduceren. In samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Roeibond.

Lichamelijke opvoeding en jeugdsport kunnen veel van elkaar leren. Natuurlijk zijn de doelstellingen niet gelijk, maar bij beide draait het om 'bewegen'. Het Jan Luiting Fonds wil met de praktijkreeks SPORTIMPULS zorgdragen voor verantwoorde ondersteuning binnen de vakgebieden waarbij bewegen door jeugdigen centraal staat. SPORTIMPULS kan voorzien in de grote behoefte aan praktische vakliteratuur bij

zowel leraren lichamelijke opvoeding als sporttrainers. Inmiddels is het negende deel in deze praktijkreeks verschenen: *Roeien, jong aan de slag*.

Roeien wordt in hoofdzaak beoefend in roeiverenigingen. Maar ook op school wordt de laatste jaren steeds vaker geroeid. In *Roeien, jong aan de slag* wordt een brug geslagen tussen de roeisport en het bewegingsonderwijs. Het biedt zowel roei-instructeurs (in opleiding) als docenten en studenten lichamelijke opvoeding een visie en veel praktijksituaties om roeien bij kinderen te introduceren. Er wordt dus een brede toegankelijkheid nagestreefd.

De kernpunten van de roeitechniek komen aan bod, maar ook het omgaan met het materiaal en de veiligheid van de leerlingen. Naast oefeningen om het bootgevoel en de techniek te verbeteren, worden tevens speelse roeivormen beschreven. Steeds is hierbij het uitgangspunt dat roeien een bron van plezier en ontspanning kan zijn, vaak voor de rest van het leven.

LAATSTE PAGINA

DOOR BAUKJE ZANDSTRA

OVERHEIDSUITGAVEN ONDERWIJS FORSGEDAALD

Uit een onderzoek van de universiteit Maastricht in opdracht van de Algemene Onderwijsbond (AOB) blijkt dat sinds de jaren zeventig de overheidsgelden voor het onderwijs zijn gedaald. In 1975 werd 6,9% en in 2006 5,2% van het bruto binnenlandsproduct aan onderwijs besteed.

RAPPORT MBO-ERS OP DE PABO (NOVEMBER 2006)

Het Sectorbestuur Onderwijs Arbeidsmarkt (SBO) heeft in samenwerking met de OVDB onderzoek gedaan naar de knelpunten en oplossingen bij de overgang van mbo naar pabo en het leraarschap. Dat er verschillen bestaan tussen pabo-studenten met een mbo-voorropleiding en een havo-voorropleiding is onomstreden. Mbo-ers hebben meer moeite met de pabo. In alle geledingen vraagt men zich af of ex-mbo-ers in staat zijn hetzelfde niveau te bereiken als ex-havisten. Over het algemeen worden voormalige mbo-ers vakinhoudelijk zwakker gezien en zijn er bedenkingen ten aanzien van de mate van reflectie, planmatig handelen en organiseren op klassenniveau. In praktisch en organisatorisch opzicht worden ex-mbo studenten aanvankelijk hoger aangeslagen. In het rapport worden aanbevelingen gedaan om de doorstroming te verbeteren. Volgende maand verschijnt een rapport over de arbeidsmarktpositie van onderwijsassistenten.

EFFECT GROEPSVERKLEINING EN EXTRA HANDEN IN DE KLAS WISSELEND

Uit onderzoek naar de effecten van groepsverkleining en extra handen in de klas in de onderbouw blijkt dat dit in groep 2 en vooral groep 3 zinvol is maar in groep 4 al geen invloed

meer heeft op de ontwikkeling van kinderen. Een groep van 20 tot 21 leerlingen lijkt de optimale maat. De inzet van extra personeel (onderwijsassistenten) blijkt zelfs negatieve bijeffecten te hebben, omdat er in kleinere groepen minder taakgericht gewerkt wordt en er leertijd verloren gaat vergeleken met een groep van 22 kinderen zonder extra hulp. Uit: *Didactief* nr.9/nov. 2006.

TE VEEL JONGEREN BEWEGEN NIET INTENSIEF GENOEG

Zeker 66% van de jongeren beweegt te weinig meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek. Volgens de zogeheten Nederlandse Norm Gezond Bewegen moeten jongeren van 12 tot 18 jaar dagelijks minstens een uur matig intensief bewegen. In 2005 lag dit percentage op 72%. Een lichte vooruitgang maar nog onvoldoende.

DERDE TRANCHE BOS-IMPULS SUCCESVOL

Bijna de helft van de gemeenten heeft de afgelopen jaren een BOS-impuls aanvraag ingediend. In totaal zijn 443 projecten toegekend. Het doel is het verminderen van achterstanden bij de jeugd van vier tot achttien jaar. Onderwijs is vaak betrokken bij projecten; PO (136), SO (12), VO (80), vmbo (30), ROC (51). Ook Club Extra is een populaire activiteit (40). Om te meten of een project succesvol is heeft het NISB het zogenaamde BOS-Kompas ontwikkeld. Een eenvoudig instrument dat scoort op gedragsindicatoren. Voor nadere info: www.bos-kompas.nl en www.bosimpuls.nl.

NETWERKEN SPECIAAL ONDERWIJS

De KVLO wil beter zicht krijgen op de problemen die zich voordoen of zullen gaan voordoen door de veranderende wet- en regelgeving in

het SO en in contact komen met bestaande netwerken. Voor meer informatie zie pagina 45.

FOLDERS EINDEXAMENVAK BSM HAVO EN VWO

Er zijn twee nieuwe folders voor zowel leerlingen als schoolleiding ontwikkeld over bewegen, sport en maatschappij (BSM) als keuze-eindexamenvak voor havo en vwo. Verkrijgbaar bij het bureau van de KVLO.

ADVIESCOMMISSIE PRIMAIR ONDERWIJS

Op 29 november is in de adviescommissie PO afscheid genomen van Wim Wieringa en Marion Küh. Zij hebben - gedurende acht resp. vijf jaar - hun expertise ingezet om de KVLO te adviseren t.a.v. bewegingsonderwijs in het primair onderwijs. Het hoofdbestuur heeft hen van harte bedankt en kon gelijktijdig twee nieuwe leden benoemen: Merijn Wilde uit Arnhem en Simone de Vries uit Lelystad, beiden zeer actief betrokken bij het vakonderwijs.

VOORJAARSVERGADERING KVLO

De voorjaarsvergadering van de KVLO vindt plaats op vrijdag 25 mei 2007 te Oosterhout en wordt georganiseerd door de afdeling West-Brabant.

BUREAUSLUITING

Het bureau van de KVLO is gesloten vanaf vrijdag 22 december 13.00 uur tot en met vrijdag 29 december. Op dinsdag 2 januari is het bureau weer bereikbaar. Voor noodsituaties kunt u contact opnemen met mr. G.S. Roelofsen (tel.: 06 2041 7707). Hoofdbestuur, staf en medewerkers (st)ers wensen u prettige feestdagen en een zeer voorspoedig 2007 toe.

AFDELINGEN

TWENTE

Nieuw mailadres penningmeester
corkuiper@home.nl

AMERSFOORT

Nieuw mailadres ledenadministratie
alberswissink@casema.nl

GROEPERING THOMAS VAN AQUINO

39ste Thomas Orientatiedag 'De Sectie LO; Spil of Speelbal'

AGENDA

Op donderdag 14 december 2006 wordt de **cursus BSM (bewegen, sport en maatschappij)** verzorgd. Deze cursus is bedoeld voor scholen die vanaf 2007 willen starten met BSM (LO als examenvak). In de cursus worden de veranderingen voor BSM vanaf 2007 toegelicht en worden de deelnemers begeleid in het opstellen van een eigen PTA BSM. Op deze wijze denken we scholen

goed voor te bereiden om in 2007 te starten. De cursus sluit goed aan bij de regionale netwerken BSM die vanaf 16 november starten. De cursus vindt plaats in Utrecht bij LOKV (Ganzenmarkt 9) en duurt van 10 tot 15 uur. De kosten voor de cursus zijn €150,- per persoon. Voor inhoudelijke informatie kunt u terecht bij Eric Swinkels (*e.swinkels@slo.nl*). U kunt zich opgeven bij Marjan Bijkerk (*m.bijkerk@slo.nl*). U ontvangt dan zo spoedig mogelijk het aanmeldingsformulier.

5e Groningen Sports Medicine Symposium

Datum: 26 januari 2007

Plaats: UMCG te Groningen

OPROEP

**De problematiek
in het speciaal onderwijs**

Zie pag. 45 en de website www.KVLO.nl

Hogeschool van Amsterdam

Extra bagage op het gebied van bewegen, sport en voeding?

Onze nieuwe brochure voorjaar 2007 is uit! Vraag hem aan via esg@hva.nl of kijk op www.alo.hva.nl/esg

Expertisecentrum Sport & Gezondheid,
 Dr. Meurerlaan 8, 1067 SM Amsterdam

www.alo.hva.nl/esg

Waar zet je een ...sportcarrière voort?.....

Heeft u mbo sport & bewegen / CIOS, óf hbo én een jaar onderwijservaring, óf drie jaar ervaring als sportinstructeur, óf een achtergrond als sportinstructeur bij defensie, penitentiaire inrichting of politie? Schrijf u dan nu in voor onze:

Versnelde Opleiding docent Lichamelijke Oefening (VOLO)

Een tweeënehalf jaar durende deeltijdsopleiding waar u uw sportcarrière voort kunt zetten

Start: Augustus 2007

Plaats: Fontys Sporthogeschool, Tilburg

Duur: Tweeënehalf jaar

Kosten: € 3.300,- voor het eerste studiejaar

€ 3.300,- voor het tweede studiejaar

€ 1.320,- voor het afstuderen (indicatief)

Opleidingsdagen:

vrijdagmiddag (15.00-19.00 uur),

zaterdagochtend (9.00-12.30 uur,

incidenteel vanaf 8.00 uur)

Diploma

leraar lichamelijke oefening eerste graad
(bachelor of education)

Meer weten?

Kijk op www.fontys.nl/sportzakelijk of kom naar de informatiebijeenkomst:

Vrijdag 2 maart 2007, van 13.00 tot 16.00 uur. Locatie: Fontys Sporthogeschool, Goirleseweg 46, Tilburg.

U kunt de opleidingsbrochure aanvragen via:

- www.fontys.nl/opleidingen (maak hier je keuze: "sport, deeltijd, Tilburg")
 - Fontys Sporthogeschool, Goirleseweg 46, 5026 PC Tilburg
- Telefoon: 0877 874 301 / b.g.g. 0877 870 199
Fax: 0877 875 388

...Fontys antwoordt.....

the learning community

Fontys Sporthogeschool

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Science, géén fiction

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken? Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen! Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???

Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgouden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

LICHAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

BIJLAGE BEHORENDE BIJ
LICHAMELIJKE OPVOEDING
NR 14 - 8 DECEMBER 2006

KVLO

INHOUDSOPGAVE VAN DE 94STE JAARGANG 2006

www.kvlo.nl

Auteurs	Nummer	Pagina	Auteurs	Nummer	Pagina
Koen Anthoni			Bertram Bouthoorn en Loek Leenen		
De oprichting van een nieuwe school	7	12	JUMPin	10	14
J.W. Bakker e.a.			Henk Breukelman		
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien (4)	8	18	We gaan vanmiddag toch wel iets leuks doen, meester?	2	10
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien (5)	9	28	Over LO-secties en hun professionaliteit	3	7
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien (6)	10	26	De vakgroep heeft me gered	3	21
			Het evenwicht is zoek (1)	11	20
Hilde Bax			Gerie ten Brinke		
Zie KVLO registratie			LO2 is kansrijk (1)	6	44
Zie ook uit andere tijdschriften en gelezen			LO2 is kansrijk (2)	7	34
Hilde Bax namens het ALODO en ALOCO			Gerie ten Brinke en Jorg Radstake		
Vernieuwingen in het werkveld en binnen opleidingenland (1)	6	40	Als de trein eenmaal rijdt... (topic LO 13*)	14	40
Vernieuwingen in het werkveld en binnen opleidingenland (2)	7	42	Berend Brouwer en Maarten Massink		
			Kun je blijven zitten op 'Gym'?	10	6
Hilde Bax, Harry Stegeman en Marijke Slotboom			Carin Bruining		
Maatschappelijke organisaties over de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding	8	32	De beroepskolom sport	4	12
Tjalling van den Berg			A.M.W. Bulk-Bunschoten e.a.		
Gespannen? (1)	4	24	Overgewicht bij kinderen	1	6
Gespannen? (2)	7	21	Marianne van Bussel-Schippers		
Kathelijne Bessems, Silvia de Ruiter en Goof Buijs			'Heeft u boeken over LO?'	5	28
Een integrale aanpak van overgewicht op school	6	16	Bart Crum		
Saskia Biesterbosch			Zie 'Uit de global village'	3	39
Kiezen voor 'het speciale'	8	10	René Dekker, Patty van't Hoofd en Renske Huiskamp		
Saskia Biesterbosch en Patty van 't Hooft			Zwemmend spelen in het VO	6	34
Doelstellingen in het Speciaal Onderwijs	8	6	Hans Dijkhoff		
Mirjam de Bijl			'Wie schrijft...?'	5	26
Juf kunt u mij leren zwemmen?	6	26	Startende docenten aan het woord	7	6
Michiel Bleys			Een eerste beweegles	7	28
'In het begin heb je vragen over van alles en nog wat'	7	10	Wanneer is een stageles goed genoeg	8	37
Sander Blikendaal			Hoe evalueert en beoordeelt u?	10	12
Vernieuwing schoolsport reglementen	2	34	Ondertekening convenant in Den Haag	11	42
Bert Boetes			Keuzes maken is keuzes geven	12	10
Studiedag bewegen en sport in Bve	4	6	Gé Doorenbosch		
Openingsspeech 'State of the art'	4	8	De Katholieke Groepering binnen de KVLO	5	21
Nieuws uit het middelbaar beroepsonderwijs	4	10	Aernout Dorpmans		
'Hoe staat LO er voor binnen de Bve?'	5	25	Clinics badminton en futsal	1	32
Lars Borghuis			Verkiezing sportiefste basisschool	1	41
Fysieke activiteit bij kinderen met overgewicht	1	10	De Nationale Sportweek 2006	2	42
Overgewicht bij kinderen in het onderwijs	1	12	Watersportclinics in 2006	3	48
De zesde ALO	11	34	Nederland - Australië 400 jaar, uw school naar down under?	3	50
Midas heeft gelijk	12	40	'Kan mijn school ook meedoen?'	5	36
Maaïke Bosman			De KVLO/NGF Golftrophy	6	39
Het ontwikkelen van lessen samen met andere vakken	13	18	Clinic tijdens WK rolstoelbasketbal	6	48
Wat weet je van je longen?	13	28	Certificering Sportactieve scholen po en vo	11	12
			Basketbalclinic	12	38
			* verwijst naar het nummer waarin het topic aan de orde is geweest		

Auteurs	Nummer	Pagina	Auteurs	Nummer	Pagina
Verkiezing van de 'Sportiefste PO-School van Nederland'	14	42	Joris Hoeboer e.a.		
Jan Sjoerd Dotinga			Zwaaïen in het onderwijs of onderwijs in het zwaaïen? (1)	1	24
Judo in het speciaal onderwijs (topic LO 8*)	10	18	Zwaaïen in het onderwijs of onderwijs in het zwaaïen? (2)	2	29
Judo in het speciaal onderwijs, de theorie (topic LO 8*)	10	33	Zwaaïen in het onderwijs of onderwijs in het zwaaïen? (2)	3	30
Gert van Driel			Monica Hols		
Collega Rein Bloem 100 jaar	1	35	'Get up is een cool programma!'	9	13
De leraar lichamelijke opvoeding: gids en spil	5	14	Het schoolplein van de toekomst	14	12
Zie ook 'Eerste pagina'	0	0	Monica Hols en Chris Mooij		
Zie ook 'Van het hoofdbestuur'	0	0	'Sport moet uit de hokjes!'	9	16
Gert van Driel en Hilde Bax			Geert Hovens		
Interview met Annelies Knoppers	14	36	Inrichting wordt door visie op bewegingsonderwijs bepaald	7	38
Gert van Driel, Jeroen Koekoek en Harry Stegeman			Henry Hennink		
Het construeren van leertaken in het bewegingsonderwijs (2)	14	38	'Welke aandacht krijgt de basis?'	5	19
Oscar Erken			'Hoe krijg ik invloed op de (ver)bouw van mijn werkplek (zaal)?'	5	52
'Hoe werken we samen met externe partners?'	5	34	Kees Hooyman		
Het KVLO-schoolsportprogramma	11	14	Meer doen met videometen	3	46
Mariëlle de Feijter			Wessel van de Kamp		
Golf 'verboert' in Nederland	2	44	Reflecteren op bewegen om tot coaching en/of beoordeling te komen	10	22
Femke Geurts			Margriet ten Kate, Guus Klein Lankhorst en Joost Laan		
Sportstimulering in Amsterdam	9	10	Elk jaar een stukje beter worden	3	11
Marijke de Groot			Peter Keur en Sandra Roelofsen		
Bewegen samen regelen	8	44	'Moet ik eigenlijk wel naar deze vergadering?'	5	40
Sandy de Groot en Dustin de Hoog			Bert van Klaveren		
Badminton binnen het praktijkonderwijs	3	28	Workshop op studiedag was drama (topic LO 8*)	12	7
Arjen Gutker de Geus			Guus Klein Lankhorst		
De KVLO webkring	5	13	Beleid LO2 havo/vwo in de vernieuwde tweede fase	3	40
De afdeling als 'het gezicht'	5	30	Guus Klein Lankhorst en Alien Zonnenberg		
Nanette Hagedoorn			'Welke vernieuwingen staan mij nu te wachten?'	5	22
Heel Nederland danst op 16 november	11	38	George Knaapen		
Henny van Harmelen			Het nuttige met het aangename verenigen (Papendal afd. Gelre)	9	44
Overlevingszwemmen	6	29	Ingerlise Kooijman		
Zwemmen is hoofdzaak, als het niet lukt, heb je kopzorg!	12	18	De basis onder een mooi document! (topic LO 7*)	11	43
Yvette van Herwijnen en Alien Zonnenberg			Anne Kuipers		
Hoezo sportminded?	4	42	Circus in het voortgezet onderwijs	9	24
Joost Hes			Dayenne L'abée		
Clubextra: een herstart?	11	36	Combineer en scoor!	9	6
Joost Hes en Yvonne Sanders			Biek Leisner		
'Is dit kind mijn zorg?'	5	48	Werpen binnen de atletiek (1)	4	22
Marc van den Heuvel en Jaap van 't Hoff			Werpen binnen de atletiek (2)	7	30
LO2 atletiek 4 havo/vwo	11	28			

* verwijst naar het nummer waarin het topic aan de orde is geweest

Auteurs	Nummer	Pagina	Auteurs	Nummer	Pagina
Rob Lof, Kees Vlietstra en Ernst Hart			Scoren met keeperspelen	8	21
Korfbal, samen scoren	1	20			
Yos Lotens			Jorg Radstake en Karel Verweij		
Laat ze (niet) vallen! (1)	2	20	Op zoek naar een methodisch kader voor verstoppertje	8	25
Laat ze (niet) vallen! (2)	3	26			
Maarten Massink			Jorg Radstake en Wytse Walinga		
Overgewicht in mijn lessen	1	29	Volleybal in de onderbouw, klas 1 en 2 van het VO (1)	12	21
Leuk is ons lot	2	6	Volleybal in de middenbouw, klas 2 en 3, van het VO (2)	13	20
Scholentriathlon 2005	2	33	Volleybal in de bovenbouw, klas 3 en 4 van het VO (3)	14	18
Vragen over praktijk in de Bve	4	28			
Basisdocument als identiteitsbewaker	13	6	Anneke Renckens		
			Brede scholen in de randstad werken aan sportieve opvang	14	8
Pieter Matthijsse					
‘Hoe komen we over?’	5	45	Serve Retera		
			De anders actievendag	11	40
Frans Melskens					
Zelfontdekkend leren op de klimwand (1)	9	20	Esther van Rijn-Handels		
Zelfontdekkend leren op de klimwand (2)	10	29	Bewegen en muziek bij kleuters, leeft’t	12	31
Martin Merkelbag			Sandra Roelofsen		
‘Heb ik als LIO recht op salaris?’	5	33	Wat doet de afdeling IRP zoal?	2	31
‘Wat adviseren jullie mij?’	5	42	Zie ook ‘De IRP-praktijk’		
KVLO en vakinhoudelijke scholing	6	47			
Cursus EHBO voor leerkrachten LO	11	9	Sandra Roelofsen en Peter Keur		
Meer bewegen (Team KVLO)	11	9	Salarissen onderwijsgevend personeel	3	34
Chris Mooij e.a.			Jan Schijvenaars		
Kennismaken met basketbal	2	23	Boksen in het voortgezet onderwijs (1)	14	28
Invoering LO2 in vmbo toegestaan	11	10			
De gewichtige vakleerkracht van start	12	6	Joop van der Sman		
			De docent lichamelijke opvoeding als begeleider	9	40
Ger van Mossel					
De ‘Midden in de buurt’ school, een programmaschets	13	9	Dick Sol		
SOK in de nieuwe onderbouw VO	13	14	Gebruik van de minitrampoline en zorgplicht (1)	8	42
			Gebruik van de minitrampoline en zorgplicht (2)	10	38
Nationaal Platform Zwembaden/NRZ			Gebruik van de minitrampoline en zorgplicht (3)	12	34
Het maken van een beweging in het water	6	10			
Zwemvaardigheidsdiploma’s	6	13	Leontine Sonneveldt		
			Frisbeesport, meer dan overgooien op de camping (1)	2	27
Nienke Nije Bijvank			Frisbeesporten: op hun plaats in de huidige maatschappij?(2)	7	18
Er kan meer (met) bewegen en sport	14	6			
			Leontine Sonneveldt en Hans Krens		
Caroline Ooms en Pim de Vries			Frisbeesporten: Thuis op school? (3)	14	26
Congres overgewicht en bewegen te Amsterdam	1	44			
			Harry Stegeman		
Jan Oosterlee			Het keuze-examenvak LO2 in havo/vwo en vmbo	11	6
De vaksectie bewegen en sport in 2010	3	36			
			Liesbeth Sukkel		
Eric Pardon en Ernst Hart			De sleutel tot succes heet samenwerking!	14	15
Uitnodigende zwemactiviteiten	6	20			
			Eric Swinkels en Berend Brouwer		
Onno Raadsen			Vakdossier LO2 nieuwe stijl	4	38
De samenspelen	6	50			
			Eric Swinkels		
Jorg Radstake			Softballen in LO2	11	24
Een andere start van het schooljaar	7	24			
Ben je therapeut of bewegingsonderwijzer?	8	14	Edwin Timmers		

Auteurs	Nummer	Pagina	Auteurs	Nummer	Pagina
Verantwoord bewegingsonderwijs: een kwestie van samen doen!	13	35	AFDELINGEN		
Edwin Timmers, Guus Zengerink en Dinant Roode			Haarlem: Beachvolleybal		
Het maken van 'goed' werkende en lerende teams (1)	1	14	IJmond: Jaarvergadering, diner en een activiteit; Reanimeren	1	47
Het maken van 'goed' werkende en lerende teams (2)	4	29	Twente: Twente dagen 2006		
Jilles Veenstra			't Suydenvelt: Nieuwe voorzitter en penningmeester		
'Waar wordt mijn salaris geregeld?'	5	38	Leiden: Bijeenkomst startende collega's; Docentenvolleybaltoernooi		
'Hoe komen arbeidsvoorwaarden tot stand?'	5	46	Twente: Bezoek nieuwe sporthal en Nijha		
Akkoord CAO-PO 2006-2008	8	29	Den Haag: Golfclinic; Golfvaardigheidsbewijs halen?		
Toch nog een CAO-VO!	8	41	IJsselstreek: Basketbalclinic		
Betaald ouderschapsverlof in VO en PO	10	11	De Noorder: Jaarvergadering en theoriebijeenkomst over materiaalbeheer	2	2
Vakbondscontributie verrekenen met het brutoloon!	11	31	IJmond: Zaalvoetbaltoernooi voor docenten		
Esther Verhoeven			NW Veluwe: Volleybaltoernooi voor docenten	3	55
Sport in het mbo: een win-win situatie	13	31	De Noorder: nieuwe secretaris en lid		
Roald van der Vliet			Twente: nieuwe secretaris, tevens vervangingsbank		
Zwemmen op school; op basis waarvan?	6	7	West-Brabant: Golfclinic; Kanoën/kajakken; Taekwondo; Dansclinic; boksen; Skiën/snowboarden	4	47
Marissa Wienholds			Afdelingssecretariaten	5	2
Hoe doe ik het als starter?	7	9	IJsselstreek: Softbal; Golf		
Leo van den Wijngaart			Gelre: Papendaldagen		
Groei naar volwassenheid met karakter (afdeling Twente)	5	31	AGOV: Ledenvergadering en Basketbalworkshop		
De Twentedagen	11	16	NW-Veluwe: Nieuw adres secretaris		
Joey Willemsen			De Noorder: Softbal	6	51
De vakgroep in een vernieuwende school	3	17	Twente: Afscheid Marion Rauch en Harrie Ribbers		
Baukje Zandstra			Friesland: Studiedag 'School en Sport...samen sterker'		
Verkort jaarverslag	4	14	Zeeland: Scholingsdag docenten LO en onderwijsgevend basisonderwijs		
'Waarin zijn we sterk?'	5	6	IJsselstreek: Nieuwe Secretaris	9	43
'Wie doet wat?'	5	10	De Noorder: Skireis;		
Zie ook 'Laatste pagina'			Den Haag: Schaatsen 2006 - 2007	11	47
Alien Zonnenberg			Zeeland: Nieuwe secretaris		
Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	4	34	IJsselstreek: Conflicthantering: Omgaan met agressie;		
Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	7	14	Judo: 'Wanneer gaan we nu eens echt judoën'	12	45
Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	13	38	NW Veluwe: Nieuw mailadres secretaris		
Alien Zonnenberg en Berend Brouwer			AGOV: Algemene ledenvergadering; 'Schaatsen gericht op eigen vaardigheid'		
Verslag Studiedag Bewegingsonderwijs in het praktijkonderwijs	3	43	Twente: De bijscholing in 2007	13	37
Alien Zonnenberg en Hans Dijkhof			Twente: Nieuw mailadres penningmeester		
Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	1	38	Amersfoort: Nieuw mailadres ledenadministratie	14	47
AANKONDIGING			AGENDA		
Studiedag basisonderwijs	8	47	WOSO/JRK conferentie	1	43
AAN DE BAK IN HET VAK			Conferentie 'Meesterlijk, de 12 inspirerende essenties van leren'	2	40
Interview met Marijke Mettes	1	31	Windesheim organiseert een Onderwijslezing: 'Hoezo afnemende invloed van de school?'; ROC Midden		
Interview met Daan Geelen	8	16	Nederland organiseert een sportcongres 'het is ALTIJD TIJD VOOR SPORT'	3	55
Interview met Marc van den Heuvel	9	18	Fontys Sporthogeschool start opleiding tot adviseur sport en bewegen 50+	6	51
Interview met Marissa Wienholds	10	43	BOSK organiseert een 2-daagse conferentie		
Interview met Jef Mahieu	11	41	'Vroegbehandeling en Speciaal Onderwijs van kinderen tot 8 jaar'; 21 leerlingen fietsen op L'Alpe d'Huez voor KIKA, kinderen kankervrij; Symposium 'Sportmedisch handelen: aangepast handelen?'; Leeuwenborg		
			Opleidingen het Huis voor Sport Limburg en Provincie Limburg starten een deeltijdopleiding 'Professionele sport- en bewegingsleider senioren	7	8

	Nummer	Pagina		Nummer	Pagina
Cursushandboek 'Sport & ontwikkelingssamenwerking: voorbereid het veld in'; Titel 'Sportgemeente van het jaar'	9	43	IN MEMORIAM		
Informatiedag Botontkalking van de osteoporose vereniging	10	45	Jan Audenaerde	4	41
32 ^e BVLO Studiedag 15 november 2006	11	47	IRP		
Coaches on tour 2006	12	45	Wat doet de afdeling IRP zoal?	2	31
Cursus Bewegen, Sport en Maatschappij;			Salarissen onderwijsgevend personeel	3	34
5 ^e Groningen Sport Medicine Symposium	14	47	DE IRP-PRAKTIJK		
BEKENDE NEDERLANDERS OVER LO			De IRP-praktijk	3	52
Interview met Marijke Mettes	1	31	De IRP-praktijk	4	37
Interview met Theo Fledderus (NOC*NSF)	12	37	De IRP-praktijk	6	52
BOEKEN			De IRP-praktijk	7	33
<i>Korfbal, samen scoren</i> , Rob Lof en Kees Vlietstra			De IRP-praktijk	10	42
<i>Vallen en opstaan</i> , Yos Lotens	3	33	De IRP-praktijk	11	39
<i>Research Methodology for Sport and Exercise Science</i> , Herbert Haag	4	41	De IRP-praktijk	12	43
<i>'Didactiek van het bewegingsonderwijs'</i> Daniel Behets			De IRP-praktijk	13	44
<i>'De bouwstenen van het turnen op school een stevig fundament'</i> Michel Bosman en Joris Hoeboer			De IRP-praktijk	14	39
<i>'Het Oranje Kruisboekje'</i>	11	44	KO LUM		
EERSTE PAGINA			Mobiel zijn moet, met of zonder oranje!	7	45
<i>door Gert van Driel</i>			Te warm om te sporten	10	44
2006: jaar tussen hoop en werkelijkheid	1	5	Met testosteron niets nieuws onder de zon	13	43
Minister moet zwichten voor druk uit Tweede Kamer	2	5	KVLO		
Aparte status schept verplichtingen	3	5	Collega Rein Bloem 100 jaar	1	35
Alliantie krijgt steeds meer vorm	4	5	Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	1	38
De KVLO: voor het vak en voor u	5	5	De nationale sportweek 2006	2	42
Onderwijsopleidingen in beweging: van vakbekwaam naar vraaggestuurd?	6	5	Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	4	34
Registratie tot leraar lichamelijke opvoeding wordt mogelijk	7	5	Via de KVLO WA-verzekerd	5	4
Welverdiende rust	8	5	Op zoek naar een baan?	5	50
Een jaar vol plannen	9	5	'Mag ik ook lesgeven in het buitenland?'	5	53
Het (her)waarderen van vakmanschap	10	5	'Wie kunnen lid worden van de KVLO?'	5	54
Een tienpuntenplan voor de alliantie	11	5	KVLO en vakinhoudelijke scholing	6	47
Scorende spitsen	12	5	Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	7	14
Inleiden in bewegingscultuur: 'Juf, Mees, wat gaan we doen vandaag?'	13	5	Meer bewegen (Team KVLO)	11	9
Verwachtingen rond formatie	14	5	De anders actievendag	11	40
GELEZEN			Keuzes maken is keuzes geven	12	10
Normen helpen bij het bewegen; Sportief bewegen met artrose; Sport veelvuldig genoemd én geroemd in collegeprogramma's; VO-raad stuurt brief aan Minister over onderwijstijd; Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet medezeggenschap onderwijs 1992 in verband met buitenschoolse opvang; Succes klapschaats smaakt naar meer; Meervoudige publieke verantwoording; De schoolleider als facilitator	14	44	Nieuwsbulletin voortgezet onderwijs	13	38
GROEPERING THOMAS			Topics voor eerst helft 2007	14	16
39 ^{ste} Thomas Oriëntatiedag aankondiging	10	45	Interview met Annelies Knoppers	14	36
39 ^{ste} Thomas Oriëntatiedag programma	12	44	De problematiek in het speciaal onderwijs	14	45
39 ^{ste} Thomas Oriëntatiedag 'De sectie LO: Spil of Speelbal	13	37	KVLO REGISTRATIE		
			Leraar zijn, een machtig beroep	12	33
			LAATSTE PAGINA		
			<i>door Baukje Zandstra</i>		
			Verplichte onderwijstijd voor lichamelijke opvoeding; Volgscholen LO2 vmbo; Evaluatie inventarislijsten VO; Correctie oudste KVLO-lid; Lobos-stagiaires; Onderwijsassistenten; LC; Collectieve ziektekosten-verzekering KVLO-leden; Kaderbijeenkomst	1	46
			Finale behandeling verplichte onderwijstijd LO nabij; Kick Off Alliantie; Blessurepreventie; Brede taakopdracht vakleerkracht LO; Kwaliteitsproject; Automatische incasso	2	47

	Nummer Pagina		Nummer Pagina
Behoud gymuren havo/vwo; Nieuws van onderbouw voortgezet onderwijs; Pabo-afgestudeerden zonder gymbevoegdheid; Voorlichting dagarrangementen en combinatiefuncties; 65 miljoen voor sport voor allochtone jongeren; Jan Audenaerde overleden; Jan Rijpstra bestuurslid Vereniging Sport en Gemeenten; Dag van School en Sport op 20 april	3 54	Breedtesport-en Bos-impuls; Studiedag Netwerk Bewegingsonderwijs pabo; MRT Studiedag en MRT Nieuwsbrief	13 46
Voorjaarsvergadering 2006; Ook behoud kwantiteit en kwaliteit vmbo; Lobos; GO- en vakbondsactiviteiten vrijgesteld van BTW	4 46	Overheidsuitgaven fors gedaald; Rapport mbo-ers op de pabo (november 2006); Effect groepsverkleining en extra handen in de klas wisselend; Te veel jongeren bewegen niet intensief genoeg; Derde tranche BOS-impuls succesvol; netwerken speciaal onderwijs; Folders eindexamenvak BSM havo en vwo; Adviescommissie primair onderwijs; Voorjaarsvergadering KVLO; Bureausluiting	14 46
OSG Bijlmer Sportiefste VO-school; Nieuwe medewerkers; Hartverwarmend; Handhaving onderwijstijd LO; Onderhandelaarsakkoord nieuwe CAO PO; Extra geld voor aanpassing tot multifunctionele sportaccommodatie; KVLO-NGF Golf trophy	6 54	LO 2	
Voorjaarsvergadering Havelte; Erepennen Dirk van Dijk; Wet BIO; Protocol bewegingsonderwijs; Amendement bevoegdheidsregeling PO niet aangenomen; Bijzonder afscheid	7 46	Beleid LO2 HAVO/VWO in de vernieuwde tweede fase LO2 is kansrijk (1)	3 40 6 44
Mission Olympic; Kamervragen over bezuiniging lessen LO; Xplore; Rooster van aftreden; Data landelijke studiedagen; Peilingsonderzoek bewegingsonderwijs PPON; Inrichting schooltijden; Kaderdata 2006-2007; CAO-VO; Bereikbaarheid bureau en medewerkers	8 46	NASCHOLING	
Oproep: Europees onderzoek naar kwaliteit LO; Antwoord Minister spoort niet met amendementen Kamer; Heel Nederland danst 2006; Website Alliantie; Nieuwe medewerkers, mutaties en vertrek Henry Hennink	9 46	Studiedag LO2 in havo en vwo	2 36
Kerndoelen Bewegen en Sport onderbouw VO; LO2 vmbo; Studiedagen voortgezet onderwijs; Onderwijspaleis; Meer gemeentelijke sportuitgaven begroot in 2006; Dag van de Leraar 2006; Regionale School & Sport Plaza's; Ton van Rijn overleden	10 46	Studiedag Speciaal Onderwijs	2 38
Startdatum initiële registratie uitgesteld; Kaderbijeenkomst 1 november; Digitale KVLO nieuwsbrief; Goede docent vergroot welvaart; VO-raad; FUWA PO; Verstandig bewegen; Steunpunt Agressie in het onderwijs; GSM geeft ook impuls aan vakonderwijs; Budget BOS-regeling ontoereikend; Heel Nederland danst; Automatische incasso	11 46	Verslag studiedag bewegingsonderwijs in het praktijkonderwijs	3 43
Wintervergadering; Afscheid Wim Belzer; Nieuw beleid onderwijstijd VO en mbo; sport terug in het mbo?; Bezoek School & Sport plaza	12 46	Clinic tijdens WK rolstoelbasketbal	6 48
Kaderbijeenkomst 1 november; Studiedag Basisonderwijs; Spelles door onbevoegde groepsleerkracht; Beweging alleen niet voldoende voor dik kind; Nationale Sportweek; Ontmoetingsdag		Wanneer is een stageles goed genoeg	8 37
		Clinic GPS	8 40
		Studiedag basisonderwijs in Amsterdam	9 36
		De docent lichamelijke opvoeding als begeleider	9 40
		Het nuttige met het aangename verenigen (Papendal afd. Gelre)	9 44
		De Twentedagen	11 16
		Studiedag bewegingsonderwijs in het praktijkonderwijs 2006	11 32
		Clubextra: een herstart?	11 36
		Landelijke ALO/KVLO studiedag voor voortgezet onderwijs	13 40
		ONDERZOEK	
		Maatschappelijke organisaties over de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding	8 32
		Het construeren van leertaken in het bewegingsonderwijs (2)	14 38
		PRAKTIJK	
		Vragen over praktijk in de Bve	4 28
		Overlevingszwemmen	6 29
		PRAKTIJK BASISONDERWIJS	
		Korfbal, samen scoren	1 20
		Kennismaken met basketbal	2 23
		Gespannen (1)	4 24
		Uitnodigende zwemactiviteiten	6 20
		Juf kunt u mij leren zwemmen?	6 26
		Gespannen? (2)	7 21
		PRAKTIJK BASISVORMING	
		PRAKTIJK PRIMAIR ONDERWIJS	
		Laat ze (niet) vallen! (1)	2 20

	Nummer	Pagina		Nummer	Pagina
Laat ze (niet) vallen! (2)	3	26	De KVLO/NGF Golf trophy	6	39
Scoren met keeperspelen	8	21	Clinic tijdens WK rolstoelbasketbal	6	48
Op zoek naar een methodisch kader voor verstoppertje	8	25	Certificering Sportactieve scholen PO en VO	11	12
Zelfontdekkend leren op de klimwand (1)	9	20	Het KVLO-schoolsportprogramma	11	14
Judo in het speciaal onderwijs	10	18	Basketbalclinic	12	38
Zwemmen is hoofdzaak, als het niet lukt, heb je kopzorg!	12	18	Deelname van KVLO Schoolsporttoernooien onderzocht	14	44
Zelfontdekkend leren op de klimwand (2)	10	29			
PRAKTIJK TWEEDE FASE VO			TER DISCUSSIE		
Werpen binnen de atletiek (1)	4	22	Leidt armoede tot bewegingsarmoede?	3	45
Een andere start van het schooljaar	7	24	Gym als ontwikkelaar voor breedtesport	7	13
Werpen binnen de atletiek (2)	7	30	TOBSPORT DOOR BOB O.		
PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS			GSM	3	51
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien? (1)	1	24	TOPICS		
Overgewicht in mijn lessen	1	29	Overgewicht	1	
Frisbeesport, meer dan overgooien op de camping (1)	2	27	Leuk is ons lot	2	
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien? (2)	2	29	De moderne vaksectie	3	
Badminton binnen het praktijkonderwijs	3	28	Bewegen en sport in het mbo: 'state of the art'	4	
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien? (3)	3	30	Zwemmen	6	
Gespannen (1)	4	24	De Start	7	
Uitnodigende zwemactiviteiten	6	20	Speciaal onderwijs	8	
Juf kunt u mij leren zwemmen?	6	26	Beweegmanagement en bewegingsonderwijs	9	
Zwemmend spelen in het VO	6	34	Evalueren en beoordelen	10	
Frisbeesporten: op hun plaats in de huidige maatschappij?(2)	7	18	LO2, mag het iets meer zijn?	11	
Gespannen? (2)	7	21	Basisonderwijs	12	
Een eerste beweegles	7	28	Bewegen en Sport in de vernieuwde onderbouw	13	
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien (4)	8	18	De brede school	14	
Scoren met keeperspelen	8	21	Topics voor eerst helft 2007	14	16
Zelfontdekkend leren op de klimwand (1)	9	20	UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN		
Circus in het voortgezet onderwijs	9	24	Uit andere tijdschriften	12	47
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien (5)	9	28	UIT DE GLOBAL VILLAGE		
Reflecteren op bewegen om tot coaching en/of beoordeling te komen	10	22	<i>Door Bart Crum</i>		
Zwaaien in het onderwijs of onderwijs in het zwaaien (6)	10	26	Rapport sprint-onderzoek verschenen; OBESITAS, fysieke activiteit en bewegingsonderwijs	3	39
Zelfontdekkend leren op de klimwand (2)	10	29			
Het evenwicht is zoek (1)	11	20	VAN HET HOOFDBESTUUR		
Softballen in LO2	11	24	Contributie 2006	1	36
LO2 atletiek 4 havo/vwo	11	28	Notulen wintervergadering 2005	2	14
Volleybal in de onderbouw, klas 1 en 2 van het VO (1)	12	21	Verkort jaarverslag	4	14
Volleybal in de middenbouw, klas 2 en 3, van het VO (2)	13	20	Notulen voorjaarsvergadering d.d. 19 mei 2006	9	31
Wat weet je van je longen?	13	28			
Volleybal in de bovenbouw, klas 3 en 4 van het VO (3)	14	18	VEILIGHEID EN GEZONDHEID		
Frisbeesporten: Thuis op school?	14	27	Gebruik van de minitrampoline en zorgplicht (1)	8	42
Boksen in het voortgezet onderwijs (1)	14	29	Gebruik van de minitrampoline en zorgplicht (2)	10	38
			Gebruik van de minitrampoline en zorgplicht (3)	12	34
PROJECT			VOORLICHTING, ADVISERING EN SCHOLING		
Move 2B...! VMBO-scholen in actie	8	30	Akkoord CAO-PO 2006-2008	8	29
SALARISSEN (PO EN VO)			Toch nog een CAO-VO!	8	41
Salarissen onderwijsgevend personeel	3	34	Betaald ouderschapsverlof in VO en PO	10	11
SCHOOLSPOORT			Cursus EHBO voor leerkrachten LO	11	9
Clinics badminton en futsal	1	32	Vakbondscontributie verrekenen met het brutoloon!	11	31
Verkiezing sportiefste basisschool	1	41	WEBKRING		
Vernieuwing schoolsport reglementen	2	34	Leermiddelendatabase; MIJNKVLO	3	35
Watersportclinics in 2006	3	48			